

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**ŞAVŞAT İLÇESİNDEKİ KIRSAL TURİZMİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: YEREL HALKIN ALGISI VE
DESTEĞİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sezer ALTANLAR

**Danışman
Doç. Dr. Eren ERKİLİÇ**

**RİZE
2025**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında, Doç. Dr. Eren ERKILIÇ danışmanlığında, Sezer ALTANLAR tarafından hazırlanan *Şavşat İlçesindeki Kırsal Turizmin Sürdürülebilirliği: Yerel Halkın Algısı ve Desteğine Yönelik Bir Araştırma* adlı bu tez çalışması, 18/07/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	: Doç. Dr. Eren ERKILIÇ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Hayri UYGUN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Engin AYTEKİN	

ETİK BEYAN

Turizm İşlemeciliği Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Şavşat İlçesindeki Kırsal Turizmin Sürdürülebilirliği: Yerel Halkın Algısı ve Desteğine Yönelik Bir Araştırma” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

18/07/2024

Sezer ALTANLAR

ÖN SÖZ

Çalışma, Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda Şavşat ilçesi yerel halkının kırsal turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algılarının ve bu algıların turizmin gelişimine yönelik destekleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmanın her aşamasında bana rehberlik eden ve bilgi birikimini paylaşan tez danışmanım Doç. Dr. Eren ERKİLİÇ'a teşekkürlerimi sunarım.

Bütün eğitim hayatım boyunca her daim yanımda olan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, her hususta sabır gösteren aileme sonsuz şükranlarımı sunar ve teşekkür ederim.

Sezer ALTANLAR
RİZE /2025

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1
1. KIRSAL TURİZM.....	4
1.1. Kırsal Turizm Kavramı	4
1.1.1. Kırsal Turizmin Tanımı ve Unsurları	4
1.1.2. Kırsal Turizmin Özellikleri	6
1.1.3. Kırsal Turizm Türleri	7
1.2. Kırsal Turizmin Önemi	9
1.2.1. Sosyal ve Kültürel Önemi	10
1.2.2. Ekonomik Katkıları	11
1.2.3. Çevresel Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi.....	12
1.3. Türkiye’de Kırsal Turizm	13
1.3.1. Türkiye’de Kırsal Turizmin Tarihi Gelişimi	14
1.3.2. Türkiye’deki Kırsal Turizm Çeşitleri ve Bölgesel Farklılıklar	15
1.3.3. Türkiye’de Kırsal Turizme Yönelik Mevcut Politikalar	16
1.4. Kırsal Turizm ve Yerel Halk.....	17
1.4.1. Yerel Halk-Turizm İlişkisi	18
1.4.2. Yerel Halkın Turizm Destekleme Davranışlarının Teorik Çerçevesi: Sosyal Değişim Teorisi	20
2. ŞAVŞAT İLÇESİNDE KIRSAL TURİZMİN MEVCUT DURUMU.....	21
2.1. Şavşat İlçesi Hakkında Genel Bilgiler	21
2.1.1. Şavşat’ın Coğrafi Konumu ve Önemi	22

2.1.2. Şavşat'ın İklim Özellikleri	23
2.1.3. Şavşat'ın Tarihi Gelişimi.....	24
2.1.4. Şavşat'ın Kültürel Mirası	24
2.1.5. Şavşat'ın Geleneksel Yaşam Biçimi ve Köy Kültürü	25
2.1.6. Şavşat'ta Yöresel Ürünler ve El Sanatları	26
2.1.7. Şavşat'ın Ekonomik Yapısı ve Demografik Özellikleri.....	27
2.1.8. Şavşat'ın Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri.....	28
2.1.9. Şavşat'ta Çevresel Koruma ve Doğal Kaynaklar	29
2.2. Şavşat İlçesinde Kırsal Turizm Potansiyeli.....	31
2.2.1. Şavşat'ın Turistik Çekim Alanları.....	32
2.2.2. Şavşat Yaylaları ve Kırsal Turizm Potansiyeli.....	34
2.2.3. Şavşat'ın Milli Parkları ve Doğa Alanları	35
2.2.4. Şavşat'ın Tarihi ve Kültürel Yapıları	36
2.2.5. Şavşat'ta Gastronomi	37
2.2.6. Şavşat'ta Trekking ve Doğa Sporları	38
2.2.7. Kırsal Turizm İçin Geliştirilebilecek Yeni Alanlar	39
2.2.8. Şavşat'ın Ulusal ve Uluslararası Turizmdeki Yeri.....	40
2.2.9. Şavşat'ta Turizmde Karşılaşılan Sorunlar	41
2.2.10. Şavşat'ta Kırsal Turizm Yatırımları ve Destekler	43
3. KIRSAL TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ	44
3.1. Sürdürülebilirlik Kavramı	44
3.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri	45
3.1.2. Turizmde Sürdürülebilirlik ve Kırsal Turizme Yansımaları	46
3.2. Ekonomik Sürdürülebilirlik	47
3.2.1. Sosyal Sürdürülebilirlik.....	48
3.2.2. Çevresel Sürdürülebilirlik	49
3.3. Sürdürülebilir Turizm ve Yerel Halk İlişkisi	49
3.3.1. Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizme Katılımının Önemi	50
3.3.2. Turizmde Yerel Halkın Ekonomik Kazanımları ve Fırsatları	51
3.3.3. Sosyal ve Kültürel Değerlerin Turizmle Korunması.....	52
3.3.4. Yerel Halkın Turizm Planlama Süreçlerindeki Rolü	53

3.3.5. Sürdürülebilir Turizm için Yerel Eğitim ve Bilinçlendirme Programları	54
3.3.6. Yerel Halkın Turizmle İlgili Karar Alma Süreçlerine Dahil Edilmesi ..	55
4. YÖNTEM	57
4.1. Araştırmanın Amacı ve Teorisi	57
4.2. Araştırmanın Önemi	58
4.3. Araştırmanın Hipotezleri	60
4.4. Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları	61
4.5. Araştırmanın Yöntemi	61
4.6. Evren ve Örneklem	61
4.7. Verilerin Toplanması	63
4.8. Verilerin Analizi	63
5. BULGULAR	65
5.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik	65
5.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri	66
5.3. Katılımcıların Kırsal Turizm Algılarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular	69
5.4. Katılımcıların Kırsal Turizme Yönelik Desteğe İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular	74
5.5. Katılımcıların Kırsal Turizm Algıları ve Kırsal Turizme Yönelik Desteklerine İlişkin Görüşlerinin Bireysel Özelliklerine Göre Karşılaştırması	76
5.6. Katılımcıların Kırsal Turizm Algısı ile Kırsal Turizme Yönelik Verdikleri Destek Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	84
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	86
6.1. Tartışma	86
6.2. Sonuç ve Öneriler	93
KAYNAKÇA	98
EKLER	107
ETİK KURUL KARARI	109

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Turizm İşletmeciliği

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Doç. Dr. Eren ERKILIÇ

Hazırlayan : Sezer ALTANLAR

Yıl : 2025

Sayfa Sayısı : 109

ÖZET

ŞAĞŞAT İLÇESİNDEKİ KIRSAL TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: YEREL HALKIN ALGISI VE DESTEĞİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Bu araştırma, Artvin iline bağlı Şavşat ilçesinde yaşayan bireylerin kırsal turizme yönelik algıları ile turizme verdikleri destek arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Kırsal turizmin sürdürülebilirliği anlayışı doğrultusunda yerel halkın algılarının önemi göz önünde bulundurularak, ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarda turizme verdikleri destek düzeyleri ile ilişkisi analiz edilmiştir. Nicel araştırma yöntemi kapsamında kolayda örnekleme tekniğiyle seçilen 414 katılımcıya yüz yüze anket uygulanmış, elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, yerel halkın turizme yönelik tutumlarında cinsiyet, aylık gelir, medeni durum, eğitim durumu, Şavşat'taki yaşam süreleri ve yaşanan yer arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırma kapsamında, yerel halkın kırsal turizme yönelik destek düzeyinin ekonomik ve sosyo-kültürel algılar tarafından anlamlı şekilde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, çevresel algıların da yerel halkın kırsal turizme olan destek düzeyi ile ilişkili olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, ancak bu etkinin düzeyi diğer boyutlara göre daha sınırlı kalmıştır. Elde edilen korelasyon bulguları, kırsal turizm algılarının birbirinden tamamen bağımsız olmadığını, ancak turizme verilen destek düzeylerinin arasındaki ilişkide farklılık gösterdiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Kırsal turizm, turizm algısı, turizm gelişimi, yerel halk, Şavşat.

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Tourism Management

ThesisType : Master's Thesis

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Eren ERKILIÇ

Author : Sezer ALTANLAR

Year : 2025

Pages : 109

ABSTRACT

SUSTAINABILITY OF RURAL TOURISM IN ŞAVŞAT DISTRICT: A RESEARCH ON LOCAL PEOPLE'S PERCEPTION AND SUPPORT

This research aims to examine the relationship between the perceptions of individuals living in Şavşat district of Artvin province towards rural tourism and their support for tourism. Considering the importance of the perceptions of local people in line with the understanding of the sustainability of rural tourism, the relationship between the levels of support they give to tourism in economic, socio-cultural and environmental dimensions was analysed. Within the scope of quantitative research method, a face-to-face questionnaire was applied to 414 participants selected by convenience sampling technique, and the data obtained were analysed by statistical methods.

According to the results of the analyses, significant differences were found in the attitudes of local people towards tourism between gender, monthly income, marital status, educational status, duration of life in Şavşat and place of residence. Within the scope of the research, it was concluded that the level of local people's support for rural tourism is significantly related to economic and socio-cultural perceptions. In addition, environmental perceptions were also found to be statistically significantly related to the level of support of local people for rural tourism, but the level of this effect was more limited compared to other dimensions. The correlation findings show that rural tourism perceptions are not completely independent from each other, but the levels of support for tourism differ in the relationship between them.

Keywords: Rural tourism, tourism perception, tourism development, local people, Şavşat.

KISALTMALAR

α	:	Cronbach's Alpha
AB	:	Avrupa Birliği
AFA	:	Açıklayıcı Faktör Analizi
ANOVA	:	Anova testi
Assoc. Prof. Dr.	:	Associate Professor
β	:	Beta Değeri
d	:	Örnekleme hatası
Doç.	:	Doçent
Dr.	:	Doktor
F	:	Varyans testine (ANOVA) ilişkin parametre
FDI	:	Foreign Direct Investment
f	:	Frekans
H	:	Hipotez
IPARD	:	Pre-Accession Assistance for Rural Development
N	:	Evren birim sayısı
n	:	Örnekleme büyüklüğü
p	:	Önemlilik testlerine ilişkin olasılık değeri
r	:	Pearson korelasyon katsayısı
RTTVR	:	Rural Tourism-based Traditional Village Revitalization
s.	:	Sayfa
S(β)	:	Standardize edilmiş beta katsayısı
SPSS	:	Statistical Pack age for the Social Sciences
s.s.	:	Standart sapma
t	:	t testi
TATUTA	:	Tarım-Turizm-Takas
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TUİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	:	Ve diğerleri
WSSD	:	World Summit On Sustainable Development
Z α	:	α 0.05, 0.01, 0.001 için 1.96, 2.58 ve 3.28 değeri

$\bar{X}$	:	Örneklem ortalaması
%	:	Yüzde
<	:	Küçüktür
>	:	Büyüktür
*	:	Korelasyonun Anlamlılığı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Kırsal turizm algısı ve kırsal turizme verilen destek ölçeklerine ilişkin güvenirlik analizi sonuçları.....	65
Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre dağılımları	66
Tablo 3. Katılımcıların yaş değişkenine göre dağılımları	66
Tablo 4. Katılımcıların aylık gelir düzeyi değişkenine göre dağılımları.....	67
Tablo 5. Katılımcıların medeni durumları değişkenine göre dağılımları	67
Tablo 6. Katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre dağılımları	67
Tablo 7. Katılımcıların Şavşat'ta kalma sürelerine göre dağılımları	68
Tablo 8. Katılımcıların yaşadıkları yere göre dağılımları	68
Tablo 9. Kırsal turizm algısının ekonomik boyutuna ilişkin betimsel istatistikler	69
Tablo 10. Kırsal turizm algısının sosyo-kültürel boyutuna ilişkin betimsel istatistikler.....	71
Tablo 11. Kırsal turizm algısının çevresel boyutuna ilişkin betimsel istatistikler	73
Tablo 12. Kırsal turizme yönelik verilen destek düzeyine ilişkin betimsel istatistikler.....	75
Tablo 13. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırmasına ait t-testi sonuçları .	76
Tablo 14. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin yaşa göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları	77
Tablo 15. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin aylık gelire göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları	78
Tablo 16. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin medeni duruma göre karşılaştırmasına ait t-testi sonuçları	79
Tablo 17. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin eğitim durumuna göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları	80

Tablo 18. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin Şavşat'ta yaşama sürelerine göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları.....	82
Tablo 19. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin yaşanılan yere göre karşılaştırmasına ait t-testi sonuçları.....	83
Tablo 20. Faktörler Arasındaki Korelasyon Tablosu	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma modeli.....	60
--------------------------------	----

GİRİŞ

Turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri, özellikle bu faaliyetlerin sürekli olarak gerçekleştiği yerlerde yaşayan yerel topluluklar üzerinde net bir şekilde hissedilmektedir. Ülkemizin kırsal alanlarında uygulanan turizm anlayışının başarısı ise büyük ölçüde yerel halkın sürece yönelik yaklaşımına ve sunduğu desteğe bağlıdır. Bu çalışma, Artvin iline bağlı Şavşat ilçesinde yaşayan halkın kırsal turizme olan algısını ve bu sürece verdikleri desteği analiz etmeyi amaçlamaktadır. Şavşat gibi doğal, tarihi ve kültürel değerleriyle öne çıkan yerleşim birimlerinde turizmin sürdürülebilirlik anlayışı doğrultusunda yükselebilmesi için halkın bilinç ve katılım düzeyinin belirlenmesi, sürdürülebilir kalkınma politikalarının oluşturulması açısından önem arz etmektedir.

Günümüzde kırsal turizmin sürdürülebilir biçimde gelişmesi, sadece doğal ve kültürel kaynakların varlığına değil, aynı zamanda bu süreçte aktif rol oynayan yerel halkın bakış açısına da bağlıdır. Ancak birçok kırsal yerleşimde, halkın turizm kavramını nasıl algıladığı ve bu alandaki gelişmelere ne düzeyde destek verdiği net biçimde ortaya konmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın temel problemi, Şavşat ilçesindeki yerel halkın kırsal turizme ilişkin algı düzeyinin belirlenmesi ve bu algının destek davranışı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesidir. Şavşat ilçesindeki mevcut politikaların ve uygulamaların kırsal kesimde yaşayan halkın ihtiyaç ve beklentilerini karşılayıp karşılamadığı sorusu, sürdürülebilir turizm hedeflerinin başarıya ulaşması adına kritik bir öneme sahiptir. Nitekim, kırsal kesimde hayatlarını devam ettiren halkın turizme yönelik algısının çok boyutlu olarak incelenmesi yerel olarak gelişme stratejilerinin ortaya çıkması ve kırsal kalkınmanın tabana yayılmasına katkı sunacaktır.

Araştırma nicel bir yaklaşımla tasarlanmış olup, anket yöntemiyle yürütülmüştür. Katılımcıların demografik özelliklerine, turizme yönelik tutumlarına ve destek düzeylerine ilişkin veriler toplanarak hipotezler test edilmiştir. Araştırmada test edilen temel hipotezler şunlardır: H₁: Yerel halkın kırsal turizme olan destek düzeyini ekonomik algıları etkilemektedir. H₂: Yerel halkın kırsal turizme olan destek düzeyini sosyo-kültürel algıları etkilemektedir. H₃: Yerel halkın kırsal turizme

olan destek düzeyini çevresel algıları etkilemektedir. Ayrıca demografik değişkenlerle (cinsiyet, yaş, medeni durum vb.) turizme yönelik algı ve destek arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığı da araştırma soruları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Doğu Karadeniz'in kendine has eşsiz coğrafyasında yer alan Şavşat ilçesi; serin ve sakın yaylaları, zengin bitki örtüsü, geleneksel mimarisi, yöresel ürünleri ve kültürel dokusuyla kırsal turizm açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. Dağlık yapısı, gür ormanları ve elverişli iklimi sayesinde doğa sporlarına, eko-turizme ve yerel yaşantı deneyimlerine uygun olanaklar sunmakla birlikte, bu potansiyel henüz tam anlamıyla değerlendirilememiştir. Bu nedenle Şavşat'ta kırsal turizmin çeşitlendirilerek geliştirilmesi, bölgenin kalkınmasına katkı sunacak ve yerel halkın yaşam kalitesinin iyileştirilmesine olanak sağlayacaktır. Araştırma bu bağlamda, yerel halkın sahip olduğu sosyo-kültürel sermayeyi kırsal turizme entegre ederek sürdürülebilir kalkınma sürecine yön verebilecek bilimsel veriler üretmeyi hedeflemektedir.

Bu araştırma altı bölümden oluşmakla birlikte; birinci bölümde, kırsal turizm kavramına ilişkin kuramsal bir çerçeve sunulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, kırsal turizmin tanımı, türleri, özellikleri ve çok boyutlu önemi ele alınarak Türkiye'deki gelişimi ile yerel halkla olan etkileşimi bütüncül şekilde değerlendirilmiştir. Böylece araştırmanın uygulama kısmına teorik bir dayanak sağlanması hedeflenmiştir. İkinci bölümde, Şavşat ilçesinin doğal, kültürel, tarihî ve sosyo-ekonomik özelliklerine dayalı olarak kırsal turizm açısından mevcut durumu kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Öncelikle ilçenin coğrafi konumu, iklim yapısı, tarihsel geçmişi, geleneksel yaşam tarzı ve üretim kültürü gibi temel unsurları tanıtarak yerel bağlam ortaya konulmuştur. Ardından, Şavşat'ın sahip olduğu turistik cazibe alanları, ekoturizm potansiyeli, doğa sporları ve gastronomi gibi alternatif turizm çeşitleri açısından mevcut olanakları incelenmiştir. Üçüncü bölümde, kırsal turizmin sürdürülebilirlik perspektifiyle ele alınması amaçlanmıştır. Öncelikle sürdürülebilirlik kavramı ve bu bağlamda geliştirilen kalkınma ilkeleri açıklanarak, kırsal turizmde sürdürülebilirliğin anlamı ve turizm sektörüne olan yansımaları irdelenmiştir. Ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik unsurları detaylandırılarak, kırsal turizmin bu üç temel boyutta nasıl yapılandırılması gerektiği

değerlendirilmiştir. Ardından, sürdürülebilir turizm ile yerel halk arasındaki etkileşim incelenecek; halkın sürece aktif katılımının, ekonomik fayda elde etmesinin ve sosyal-kültürel değerlerin korunmasında üstlendiği rol vurgulanmıştır. Dördüncü bölümde, sahadan elde edilen nicel veriler analiz edilerek bulgular sunulmuş, elde edilen sonuçlar yorumlanmış ve ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırmanın beşinci ve son bölümünde, elde edilen bulgular genel hatlarıyla değerlendirilmiş; bu sonuçlar literatürle karşılaştırılarak tartışılmıştır. Ayrıca, ulaşılan sonuçlar doğrultusunda yerel yöneticilere, politika yapıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir. Araştırma, Şavşat'ta kırsal turizmin sürdürülebilir gelişimine katkı sunabilecek çıkarımlarla tamamlanmıştır.

1. KIRSAL TURİZM

1.1. Kırsal Turizm Kavramı

1.1.1. Kırsal Turizmin Tanımı ve Unsurları

Türkiye'nin sahip olduğu kırsal alanlar, kendine özgü iklim koşulları, doğal güzellikler ve eşsiz manzaraları, bu alanlarda geleneksel yaşam tarzlarının cazibesi ile önemli turistik potansiyellere sahip hale gelmektedir (Özgüç, 2007: 10). Bu alanlardaki önemin fark edilmesi ve büyümesi için kırsal turizm kavramı öne çıkmaktadır. Bu alan çok hızlı şekilde popüler hale gelirken alanın yerelde ve kültürelde bulunan önemli değerlerinin korunması gerektiğine işaret etmektedir. Bu nedenle, bu değerlere sahip olan ülkeler için kırsal turizm bir planlama içerisinde ve tüm olumlu çıktıları gözetenek değerlendirilmelidir (Soykan, 1999: 69).

Kırsal turizmin tarihi incelendiğinde ise 19. yüzyılda İngiltere'de sanayileşmenin yoğun olarak başladığı dönemlerde doğaya dönme fikri ortaya çıkmış ve kırsal turizmin temelini oluşmasına katkı sağlamıştır (Çeken vd., 2012: 6). Bu sürecin şekillenmesinde, kent yaşamını sürdüren bireylerin ruhsal ve bedensel anlamda dinginleşme gereksinimiyle doğrudan bir ilişki bulunduğu ifade edilebilir. Sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan bu gereksinim, doğayla bütünleşme, onun estetik değerlerini tanıma ve deneyimleme arzusu doğrultusunda kırsal turizmin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır (Taş vd., 2016: 885).

Kırsal Turizm, genellikle şehir hayatından uzak yerlerde, orman ve tarım faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlarda, yerel halkın yaşam tarzları ve geleneklerinin iç içe geçerek bütünleştiği bir turizm biçimi olarak tanımlanmaktadır (OECD, 1994: 7). Alternatif turizm türü olarak ortaya çıkan kırsal turizm; doğa turizmi, eko-turizm ve agro-turizm gibi farklı alt başlıklar halinde birbirleriyle ilişkilidir (Sharpley ve Roberts, 2004: 121). Kırsal turizmin temel unsurları şöyle sıralanabilir;

Doğal Çevre: Kırsal turizmin en önemli unsurlarından biri olarak doğal çevre alanları ve peyzaj alanlarıdır. Dağlar, ormanlar, tarım arazileri, doğal parklar, şelaleler ve göller gibi unsurlar kırsal turizme olan ilgiyi arttırmaktadır (Sharpley ve Roberts, 2004: 124). Doğa turizmi, ekoturizm ve agroturizm gibi alt dallar, doğal

çevrenin korunması ve turizm faaliyetleriyle uyum içinde geliştirilmesiyle yaygınlaşmaktadır (Briedenhann ve Wickens, 2004: 72).

Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri: Kırsal turizmin önemli bileşenlerinden bir diğeri olan tarım ve hayvancılıkla beraber yaygınlaşmış turizm faaliyetleridir. Çiftlik yaşamının deneyimlenmesi ve tarımsal faaliyetlerin öğrenilmesi açısından son dönemlerde yaygın olarak argoturizm, turistlerin ilgisi çekmektedir (Phillip vd., 2010: 757). Kırsal alanda faaliyet gösteren turizm paydaşlarının ekonomik açıdan desteklenmesi, yerel tarım ürünlerinin tanıtımı ve pazarlanması süreçlerine olumlu yönde katkı sunmaktadır.

Yerel Kültür ve Gelenekler: Kırsal turizm ile sıkı bir etkileşim halinde olduğu için bölgenin yerel mutfağını, yaşam tarzını, el sanatları gibi öğelerini tanıtmaya fırsatı vermektedir (Saxena vd., 2007: 350). Kırsal turizm, yerel kültürü, ürünleri ve hizmetleri ön plana çıkararak, bölgenin kaynaklarının ekonomik değere dönüşmesine katkıda bulunur (Çeken vd., 2012: 10).

Konaklama ve Hizmetler: Kırsal turizmde yapılan konaklama çeşitlerinin çoğunluğu doğa dostu tesisler ve kırsal mimariye uygun yapılardan oluşmaktadır. Özellikle butik oteller, çiftlik evleri ve bungalov görünümlü yapılar, kırsal turizmin karakteristik yapısını göstermektedir (Soykan, 1999: 68).

Rekreasyonel ve Alternatif Turizm Faaliyetleri: Rekreasyonel faaliyetler içinde en çok tercih edilen doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, kamp hayatı ve doğal çevrede yapılan spor aktiviteleri olarak göze çarpmaktadır (Soykan, 1999: 68). Özellikle kent yaşamının beraberinde getirdiği yoğunluk ve hızlı tempo ortamından uzaklaşmak isteyen turistler açısından kırsal turizm, doğayla etkileşim kurma açısından önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Yerel Ekonomik ve Sosyal Kalkınma: Kırsal turizmin en önemli faydalarından biri, turizmin yapılması amaçlandığı bölgedeki mevcut ekonomik ve sosyal durumu yukarı çekmeye çalışmasıdır. Özellikle esnaf olarak faaliyetlerine devam eden yerel işletmelerin ticari kaygılarının giderilmesi ve iş gücü olanaklarının da arttırılmasıyla bölgenin desteklenmesi sağlanır (Yalçın, 2022: 10). Kırsal turizmin hayata geçirilmesiyle birlikte, kırsal bölgelerdeki yaşam standartlarının ve sosyal imkânların çeşitlenip artış göstermesi, kentten kırsala yönelik göç hareketlerinin ivme kazanmasına neden olabilir.

1.1.2. Kırsal Turizmin Özellikleri

Kırsal turizm, en genel ifadeyle, doğayla bütünleşik olan, sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen ve bu doğrultuda katkı sunan bir turizm türü olarak tanımlanabilir. Kırsal kelimesinin turizm açısından değerlendirildiğinde, deniz turizminden ve şehir hayatından uzakta kalan, köy ve kasaba gibi doğal alanlardaki kültürel varlıklarında korunduğu otantik alan niteliği taşır (Soykan, 1999: 68). Bu turizm modeli, yalnızca doğal ve kültürel mirasın korunmasına katkı sunmakla kalmayıp, esas olarak yerel halkın, özellikle de köylü nüfusun ekonomik gelirine destek olmayı amaçlamaktadır. Geleneksel toplumlar ve faaliyetlerin ön planda olduğu bu turizm türünde, bölgenin doğal ve otantik yapısını koruyarak ziyaretçilere benzersiz bir deneyim sunar (Yalçın, 2022: 32).

Kırsal bölgelerin cazibesi yalnızca yeşil alanlar ve doğayla vakit geçirme imkânıyla sınırlı gibi görünse de bu alanlarda korunması gereken önemli kültürel ve tarihî miras unsurları da bulunmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu doğal güzellikleri ve tarihî dokuyu koruma bilinciyle örtüşen kırsal turizm, bu değerleri gelecek kuşaklara özgün niteliğiyle aktarmayı temel hedef olarak benimsemektedir. Ülkemiz, geçmişten beri gelen medeniyetlerin beşiğinde kurulmuş bu coğrafyada sayısız kültürel ve tarihi mirasa sahiptir (Soykan, 2003: 7). Tarihî ve doğal yapıların korunması, bir bölgenin uzun vadede turistik çekiciliğini artıracak; yerel halkın da turizm faaliyetlerine katılımıyla birlikte kırsal turizmin gelişimine katkı sağlayacaktır.

Deniz turizmine kıyasla daha sınırlı ölçekli olan kırsal turizm, kırsal alanlarda yaşayan köylü nüfusun turizm faaliyetlerine yönlendirilmesiyle hayata geçirilmektedir. Bunun sonucu olarak kırsal turizm, çevresel ve sosyo-kültürel etkileri diğer turizm çeşitlerine göre daha küçük ölçekli kalmıştır. Fakat bu durumun aksine sanayileşmenin yüksek olduğu ülkelerde şehir hayatının giderek zorlaşması, kalabalık nüfus ve ulaşım sorunları gibi olumsuzluklardan arınmak için deniz turizminden çok kırsal turizmi tercih ettiği görülmektedir (Torun, 2013: 32).

Kırsal turizmin en önemli özelliklerinden biri, dört mevsim boyunca devam eden bir turizm türü olması, kırsal alanlarda yapılan aktivitelerin çeşitlendirilmesi açısından olumlu bir potansiyeline işarettir (Hacıoğlu, 2019: 16). Turistler yalnızca kırsal alanlarda konaklama ihtiyacı hissetmekle kalmayıp, aynı zamanda sportif

faaliyetlere katılarak yeni spor dallarını öğrenmek suretiyle macera turizmi kapsamında çeşitli fırsatlar elde etmektedirler. Kırsal bölgeler, doğa sporları açısından açık hava ortamında gerçekleştirilebilecek birçok etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Kırsal turizm kavramında değerlendirilen yayla turizmi, av turizm, mağara turizmi ve eko-turizm türleri açık havada gerçekleştirilen doğa sporları olarak gösterilmektedir (Kurnaz vd., 2015: 33). Kırsal turizmi diğer turizm türlerinden ayıran faktör, ziyarete edilecek turistik destinasyonun şehir yerleşimine olan uzaklık mesafesidir. Kırsal alanlarda yapılan konaklama veya turistik faaliyetler kırsal turizm kapsamında değerlendirilebilmesi için toplu yerleşime 75 kilometreden daha uzak olması gerekir (Soykan, 1999: 68). Kırsal turizm tanımını yapılırken bu özelliğinin belirleyici etken olarak nitelendirilir.

Kırsal turizm, diğer turizm türlerine göre hem turistler hem de yerel halk açısından çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Bu turizm biçiminde gerçekleştirilen faaliyetler ve yatırımlar, genellikle daha düşük maliyetlerle uygulanabilen bir yapıya sahiptir. Kırsal bölgelerde turizmin geliştirilmesi, yüksek maliyetli yatırımlara ihtiyaç duyulmadan gerçekleştirilebilmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, kırsal turizmde konaklama veya ticari faaliyetler için gereken maddi yatırımların ve işletme süreçlerinin daha az maliyetli olmasıdır (Hacıoğlu, 2019: 17). Ayrıca kırsal alanlar, yerel yönetimler ile küçük ölçekli işletmelerin iş birliği sayesinde daha sürdürülebilir bir yapıya kavuşabilir. Bu tür bir gelişim, yerel halkın katılımıyla mümkün olmaktadır. Bu bağlamda, kırsal turizm, büyük yatırımlar gerektiren diğer turizm türlerinin aksine, daha sınırlı kaynaklarla daha hızlı ve etkin bir şekilde büyüüp gelişim gösterebilir (Ayazlar, 2017: 57).

1.1.3. Kırsal Turizm Türleri

Kırsal turizm, son dönemlerde en hızlı büyüme gösteren turizm sektörlerinden biri haline gelmiş olup, doğayla uyumlu, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk ilkeleri üzerine inşa edilen bir turizm türü olarak öne çıkmaktadır. Bu turizm faaliyetleri, doğal ve kültürel değerlerin korunmasını desteklerken, aynı zamanda yerel halkın ekonomisine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Tsetskhladze, 2023: 11). Kırsal bölgeler, kırsal turizm gelişiminin yanı sıra, pek çok farklı turizm türünün de gerçekleştiği mekânlar arasında yer alır. Örneğin doğayla iç

içe yapılan turizm eşitleri (kamp, karavan, mağara, akarsu turizmi vb), kırsal alanları turizm amaçlı kullanımını yoğun bir şekilde artırmaktadır (Soykan, 1999: 68).

Agroturizm, tarımla doğrudan bağlantılı bir turizm çeşididir. Bu turizm türünde ziyaretçiler, çiftliklerde konaklayabilir, organik tarım faaliyetlerine katılabilir ve yerel üreticilerle etkileşim kurma şansı elde edebilir (Phillip vd., 2010: 756). Agroturizm kapsamında kırsal yaşama uyum sağlamaya çalışan turistler, kırsal bölgede bulundukları süre boyunca yerel üreticilerin tarımsal faaliyetlerini gözlemleyip öğrenme imkânı bulmakta; bu süreç sonunda ise onlara maddi destek sağlayabilmektedirler. Kırsal turizm aracılığıyla ekonomik gelir elde eden yerel halk için bu durumun moral ve motivasyon kaynağı oluşturduğu açıktır.

Ekoturizm, kırsal turizmin temel alt türlerinden biri olup onunla bütünleşmiş bir yapı sergilemektedir. Bu turizm biçimi, doğal çevrenin korunmasını, yerel halkın yaşam kalitesinin sürdürülebilirliğini sağlamayı ve doğal alanlara yönelik farkındalık artırma ile eğitim faaliyetlerini desteklemeyi hedefleyen sorumlu bir seyahat yaklaşımını benimsemektedir. Söz konusu eğitimler çalışanlarla aynı zamanda ziyaretçileri de kapsayarak kapsamlı bir ekolojik farkındalığın oluşmasına katkıda bulunur (Tsetskhladze, 2023: 12).

Kültür turizmi, oldukça geniş bir içeriğe sahip bir turizm türüdür. Bu tür turizme katılan ziyaretçiler; arkeolojik alanları, müzeleri, tarihi yapıları, sanat galerilerini, festivalleri, heykel ve performans sanatlarını, müzik ve dans etkinliklerini, tiyatro oyunlarını ve dini törenleri gezip görerek ya da doğrudan deneyimleyerek kültürel bilgi ve deneyimlerini artırmayı amaçlar (Richards, 2001: 23). Kırsal turizm, ekoturizm ile kültür turizmini bir araya getiren yapısıyla öne çıkmaktadır. Türkiye'nin doğal yapısını koruyan kırsal alanları, köyleri ve zengin kültürel mirası dikkate alındığında, bu turizm türü yerli ve yabancı turistler açısından yüksek bir çekiciliğe ve önemli bir gelişim potansiyeline sahiptir (Soykan, 2003: 10). Gelecek vaat eden bu turizm türü, doğayla iç içe deneyimler sunmanın yanı sıra yerel kültürün tanıtımına da önemli katkılarda bulunmaktadır.

Macera turizmi, avcılık ve balıkçılık gibi sportif amaçlı faaliyetler ekoturizm kapsamında değerlendirilebilir; ancak bu tür etkinlikleri ekoturizmden ziyade macera turizmi kategorisine dahil etmek daha doğru olacaktır (Aydın, 2012: 24). Macera ve doğa sporları turizmi, kırsal alanların sunduğu doğal ve coğrafi özelliklerden

yararlanarak ekstrem sporlar ile açık hava aktivitelerine imkân sağlamaktadır. Turizm endüstrisinde macera turizmi için pek çok tanımlama bulunmaktadır (Yalçın, 2022: 24). Bu çerçevede, dağcılık, rafting, bisiklet turları ve kampçılık gibi faaliyetler macera turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Macera turizminin dikkat çekici unsurlarından biri olan risk faktörü, turistlerde heyecan uyandırması nedeniyle bu tür etkinliklere katılım isteğinin yüksek olmasına katkı sağlamaktadır.

1.2. Kırsal Turizmin Önemi

Genel olarak turistlerin tatil anlayışındaki değişiklikler, kişilerin deniz turizmine yönelik tatil tercihlerini değiştirmelerine neden olmuş, teknolojinin ve olanakların daha erişilebilir hale gelmesi gibi faktörler de kırsal turizme olan ilgiyi artırmıştır (Hacıoğlu, 2019: 15). Ülkemizin coğrafi özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kırsal turizm hem bölgesel hem de ulusal düzeyde önemli bir konuma sahiptir. Dört mevsim boyunca uygulanabilirliği, sunduğu çeşitli aktiviteler ve geniş kitlelere hitap eden yapısıyla dikkat çeken bir turizm türü olarak öne çıkmaktadır. Ülkemizin tüm bölgeleri, kırsal turizmin geliştirilmesi için önemli bir potansiyel taşımaktadır. Kırsal turizm kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler, bu bölgelerin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan gelişimine katkıda bulunmanın yanı sıra, doğal, kültürel ve tarihî mirasın korunmasına da destek sağlamaktadır.

Kırsal turizm, yerel halka kültürel etkileşim ve gelişim imkânı sunarken aynı zamanda ekonomik açıdan da katkı sağlamaktadır. Bölge sakinleri, tarımsal kazançlarının yanı sıra kırsal turizmden elde ettikleri gelirle de ekonomik fayda görmekte, bu durum kırsalda yaşayanların toplam gelirini artırarak yaşam standartlarının yükselmesine olanak tanımaktadır (Torun, 2013: 32). Kırsal turizm, kültürel etkileşim bağlamında yerel halkın kendi gelenek ve göreneklerini tanıtmaya ve bu değerleri gelecek kuşaklara aktarmasına olanak sağlamaktadır. Ziyaretçilerle kurulan etkileşimler aracılığıyla farklı kültürleri tanıma imkânı sağlanmakta; bu durum, sosyal ve kültürel açıdan önemli bir zenginleşmeye katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, kırsal bölgelerde altyapı ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi, kırsal turizmin yerel halk için sunduğu önemli yatırımlardan biri olarak değerlendirilebilir. Kırsal turizm faaliyetlerindeki düzenli artışla birlikte, bölgede yollar, konaklama tesisleri ve sosyal hizmetler geliştirilmekte; bu durum

yalnızca kırsal bölgeye gelen turistlere değil, aynı zamanda bölgedeki yerel halkın sürekli yaşam koşullarının iyileştirilmesine de katkı sağlamaktadır (Katlav ve Küçükaltan, 2019: 740).

Çevresel sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirildiğinde, kırsal turizm doğanın korunmasını teşvik eden bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Doğal güzellikler ile kültürel mirasın korunması ve yaşatılması, ekoturizm uygulamaları aracılığıyla desteklenerek çevre bilincinin gelişmesine katkı sağlayabilir. Bu alandaki sorumluluklar, kırsal turizm paydaşlarından biri olan yerel halk ile turizm faaliyetlerine katılan ziyaretçilere aittir. Genel anlamda kırsal turizm ekonomik ve sosyal boyutlarıyla yerel halkın refahını artırmayı hedefleyen ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen bir turizm türü olarak tanımlanabilir (Çeken vd., 2011).

1.2.1. Sosyal ve Kültürel Önemi

Kentleşmenin artışıyla birlikte ortaya çıkan stres ve monoton yaşam tarzından kaçınmak isteyen bireyler, düzenli olarak kırsal alanları ziyaret etmeyi tercih etmektedir. Bu turizm türü, sadece ekonomik katkılar sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda toplulukların sosyal yapısını güçlendirerek kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunmaktadır (Sharpley ve Roberts, 2004: 122). Kırsal turizmin en önemli sosyal katkısı, yerel halkın refah seviyesini arttırması yani kırsaldaki insanların etkileşim içinde olması olarak gösterilebilir. Turizm faaliyetleri, yerel halk için istihdam fırsatları sunarken, aynı zamanda topluluk içi dayanışmayı ve bağ kurmayı güçlendirmektedir (MacDonald ve Jolliffe, 2003: 310). Ayrıca, turistlerle yerel halk arasındaki etkileşimler kültürel anlayışın gelişimine katkı sağlamaktadır. Önemli bir diğer sosyal fayda ise, kırsal turizmin kentten kırsala gerçekleşen göçü tersine çevirebilme potansiyeline sahip olmasıdır (Kılıç ve Buzlukçu 2021: 1397). Kırsal turizmin yaygınlaşması, özellikle genç nüfusun büyük kentlere göç etme eğilimini azaltarak kırsal bölgelerde sürdürülebilir yaşam imkânları sunmaktadır. Bu şekilde, kırsal turizm kırsal alanların demografik yapısını koruyarak sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır.

1.2.2. Ekonomik Katkıları

Kırsal turizm, tarım ve hayvancılık gibi geleneksel geçim kaynaklarının yetersiz veya oldukça sınırlı olduğu bölgelerde yeni istihdam olanakları sunarak ekonomik bir fırsat teşkil etmektedir. Bölge halkı, konaklama, restoran işletmeciliği, rehberlik ve el sanatları gibi sektörlerde çalışarak gelir sağlayabilmektedir. Kırsal turizmin, kırsal bölgelerdeki işsizlik oranlarını düşürmede önemli bir rol oynadığını belirtmektedir (Sharpley & Roberts, 2004: 120). Ayrıca, kırsal alanlarda yürütülen turizm faaliyetleri, mevsimlik iş gücüne yönelik talebi artırmakta ve özellikle genç nüfusun bölgede kalmasını teşvik eden bir etken olarak değerlendirilebilir. Kırsal turizm, yerel halkın ekonomik gelirini artırarak alım gücüne olumlu katkılar sağlamaktadır. Geleneksel geçim kaynakları olan tarım ve hayvancılık sektörlerinin yanı sıra gelişen turizm faaliyetleri, bölgeye yeni gelir olanakları sunmaktadır. Ayrıca, kırsal turizmin yerel ekonomilerde gelir dağılımını dengeleyerek bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sağladığı ifade edilmektedir.

Batı ülkelerinde kırsal bölgelerin ekonomik gelişiminde önemli bir rol oynayan kırsal turizmin önemi, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren daha iyi anlaşılmıştır (Yalçın, 2022: 37). İngiltere'de gerçekleştirilen bir başka araştırmaya göre, dört kırsal bölgeyi ziyaret eden turistlerin harcamaları incelenmiş ve bu harcamaların %44'ünün yerel ekonomiye katkı sağladığı belirlenmiştir (Tchetchik vd., 2006: 6). Türkiye'nin coğrafi konumu ve doğal özellikleri, ülkeyi kırsal turizm açısından en uygun destinasyonlardan biri haline getirmektedir. Bu durum, dünya genelindeki ülkelerin ilgisini Türkiye'ye yönlendirmektedir. Avrupa Birliği'nin kırsal turizme ve kırsal kalkınma projelerine sağladığı mali destek, ülkemizde bu potansiyelin giderek daha fazla ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Torun, 2013: 35).

Kırsal turizm, bölgesel kalkınma stratejilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle gelişmekte olan bölgelerde, kırsal turizm faaliyetleri ekonomik büyümeyi teşvik ederken, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı da desteklemektedir (Bilici ve Işık, 2018: 10). Kırsal turizmin, bölgesel kalkınma politikalarıyla uyumlu hale getirilmesi gerektiği ve bu entegrasyonun uzun vadede ekonomik faydalar sağlayabileceği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, kırsal turizm, doğal ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunarak sürdürülebilir turizm uygulamalarını desteklemektedir (Ak vd., 2023: 42). Kırsal turizmin gelişimi, bölgedeki tarımsal

Üretim kapasitesinin artmasına ve kırsal alanlarda üretilen ürünlerin daha yüksek miktarlarda ve fiyatlarla pazarlanabilmesine imkân tanımaktadır. Bu durum, kırsal turizmin gelir seviyesini artırıcı bir etki yaratabilmektedir (Torun, 2013: 33).

Kırsal turizm, kırsal alanların ekonomik gelişimine kayda değer katkılar sunan bir turizm türüdür. Bu turizm biçimi, yerel istihdamı artırmak, gelir düzeyini yükseltmek ve altyapı ile hizmetlerin gelişimine katkı sağlayarak bölgesel kalkınmayı desteklemektedir. Ancak, kırsal turizmin sürdürülebilir bir biçimde gelişebilmesi için yerel halkın sürece etkin katılımı, doğal ve kültürel değerlerin korunması ile etkili planlama stratejilerinin uygulanması büyük önem arz etmektedir. Bu yaklaşım sayesinde, kırsal turizm yerel ekonomileri güçlendirebilir ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sağlayabilir.

1.2.3. Çevresel Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi

Özellikle gelişmekte olan uluslarda, turizm alanındaki genişleme, herkesi kucaklayan ve toplumun farklı katmanlarını ortak bir zeminde birleştiren bir kalkınma anlayışına evrilmektedir. Günümüzde giderek artış gösteren yoksulluk ve açlık, şehir ve köy arasındaki farkların derinleşmesi, gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler ile ülkeler arasındaki eşitsizlikler, ekonomik dengesizlikler ve adaletsizlikler, ayrıca doğal kaynakların hızla tükenmesi ve kirlenmesi, kırsal kalkınma konusunu küresel ölçekte öncelikli hale getirmektedir (Torun, 2013: 35). Kırsal turizmin olumlu çıktısı olarak, doğal çevrenin korunmasına yönelik farkındalığı artırdığını ve yerel halkın çevreye duyarlı davranmasını teşvik ettiğini belirtilmektedir. Örneğin, ekoturizm projeleri, ormanların, nehirlerin ve diğer doğal bölgelerin korunması için maddi olarak kaynak sağlayabilir ve bu alanların sürdürülebilir kullanımını destekleyebilir (Saxena ve Clark, 2007: 350).

Kırsal turizm, yerel halkın otantik yaşam tarzlarını, kültürel birikimlerini, zanaatlarını ve doğal çevrelerini korumalarına fırsat sunar. Ziyaretçilerin bu tür deneyimlere duyduğu merak, yerel kültürlerin yaşatılmasına ve sonraki kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunur. Ayrıca, kırsal turizmin olumlu bir sonucu olarak, yerel halk doğal kaynakları daha bilinçli kullanmaya teşvik edilir ve bu da çevresel sürdürülebilirliğin desteklenmesine katkıda bulunur.

1.3. Türkiye’de Kırsal Turizm

Türkiye'nin doğal zenginlikleri ve köklü kültürel mirası, kırsal turizm için büyük bir çekicilik oluşturur. Kent yaşamının yoğunluğundan uzaklaşmak isteyen ziyaretçiler, kırsal turizm aracılığıyla kendilerini doğanın kucağında bulurlar. Bununla birlikte, kırsal turizm yerel ekonomilerin güçlenmesine ve farklılaşmasına katkıda bulunarak bölgesel kalkınmanın ilerlemesini sağlar. Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan kırsal alanlar, otantik deneyimler sunarak farklı turizm türlerini bir araya getiren bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

Türkiye’de kırsal turizm dendiğinde, sıklıkla doğayla bütünleşik aktiviteler öne çıkar. Bu bağlamda, doğa yürüyüşleri, çeşitli açık hava sporları ve kırsal bölgelere yapılan günübirlik geziler, kırsal turizmin en popüler türleri arasında yer alır. Bu ziyaretler çoğunlukla yöresel ürünlerin satın alındığı, yerel mutfağın deneyimlendiği kısa süreli geziler şeklinde gerçekleşmektedir (Özkan, 2007: 103).

Kırsal turizm, yerel halk için ekonomik fırsatlar yaratma potansiyeline sahiptir. Örneğin, Yusufeli’ndeki Yaylalar Köyü üzerine yapılan bir araştırma, turizmin kırsal yerleşimlerdeki ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Bakırcı, 2012: 83). Turistik etkinliklerin tarım ve zanaat sektörleriyle entegrasyonu, yerel toplulukların kazançlarını yükseltebilir. Dahası, yöresel ürünlerin ve geleneksel hayat tarzlarının turizmle iç içe geçmesi, yalnızca iktisadi gelişmeyi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda kültürel mirasın muhafaza edilmesine de yardımcı olur.

Kırsal turizmin ilerlemesinde sürdürülebilirlik kritik bir rol oynar. Özellikle doğal çevrenin ve kültürel değerlerin korunması, sürdürülebilir bir turizm yaklaşımını zorunlu kılar. Borçka örneği, yoksul yanlı turizm modellerinin bu bağlamda nasıl etkili olabileceğini ortaya koymaktadır (Kadıoğlu, 2024: 25). Sürdürülebilir uygulamalar, sadece çevresel etkileri azaltmayı değil, aynı zamanda yerel halkın etkin katılımını ve ekonomik kazanımlarının artırılmasını da amaçlar.

Kırsal turizmin sosyal ve kültürel etkileri de dikkate değerdir. Örneğin, Artvin’de yapılan bir çalışmada, kırsal turizmin yerel halkın sosyal ilişkilerini güçlendirdiği ve kültürel alışverişi artırdığı belirtilmiştir (Arslan Muhacir ve Özdemir, 2025: 12). Kırsal alanlardaki ziyaretçiler, yerel halkla etkileşime geçerek bu tür bir turizmin sosyal bağları güçlendirme potansiyelini bizzat görebilirler.

Ancak, turistik faaliyetlerin yoğunluğu yerel yaşam tarzını olumsuz etkileyebileceğinden, dengeli bir planlama büyük önem taşır.

Özkan (2007), Türkiye, kırsal turizmin ilerlemesine katkı sağlayan birtakım önemli avantajlara sahiptir. Ülkenin uygun iklim koşulları, bol doğal varlıkları ve büyük ölçüde bozulmamış çevresi, kırsal turizm aktiviteleri için elverişli bir ortam sunmaktadır. Ülkemizdeki milli parklar gibi korunan doğal sahaların varlığı ve dağ, yayla, akarsu turizmi için elverişli coğrafi yapıların bulunması bu potansiyeli güçlendirmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin köklü tarih ve kültür mirası, kırsal kesimdeki yerleşik halkın sıcakkanlılığı ve ülkenin yoğun turist akışı olan bölgelere coğrafi konumu, bu gelişimi besleyen diğer etmenler arasında sayılabilir. Bununla birlikte, turizm stratejilerinde ürün yelpazesinin genişletilmesine verilen önem ve 1959'dan 2023'e uzanan Türkiye Turizm Strateji dokümanlarında kırsal turizme ayrı bir başlık açılması, bu sektörün gelişimine yönelik kurumsal teşviklerin sağlandığını göstermektedir.

Türkiye'de kırsal turizm, özetle hem iktisadi hem de toplumsal getiriler sunan, kapsamlı bir turizm çeşididir. Şayet uygun stratejiler ve sürdürülebilir yöntemlerle desteklenirse, bu alan yerel ilerlemeye ve kültürel mirasın muhafazasına dikkate değer katkılarda bulunabilir. Karadeniz'den Ege'ye uzanan kırsal bölgeler, bu bağlamda güçlü birer örnek oluşturmaktadır (Cana, 2021: 28). Gelecekte bu potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için yerel halkın katılımı ve çevresel sürdürülebilirlik odaklı çalışmalar kritik olacaktır.

1.3.1. Türkiye’de Kırsal Turizmin Tarihi Gelişimi

Türkiye’de kırsal turizm, özellikle 1980’li yıllardan itibaren doğa yürüyüşleri, köy ziyaretleri ve kültürel etkinlikler gibi deneyimlere dayalı bir turizm türü olarak gelişmiştir. Karadeniz Bölgesi’ndeki köy evlerinde konaklama gibi uygulamalarla başlayan bu hareket, zamanla Avrupa Birliği’nin mali destekleri ve turistik tercihlerdeki değişimle birlikte kurumsal ve planlı bir yapıya kavuşmuştur. (Mercan ve Pak, 2014: 31). Doğal ve kültürel kaynaklar sayesinde Türkiye, rekabet gücü yüksek destinasyonlardan biri hâline gelmiştir. Kırsal turizmin yaygınlaşmasında yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve projelerin önemli katkısı olmuştur. Kapadokya’daki kırsal yaşam deneyimleri, İpek Yolu güzergâhındaki turlar, yamaç

paraşütü gibi etkinlikler ve “TaTuTa” gibi sürdürülebilir projeler bu gelişimin örneklerindendir. Türkiye’nin AB adaylığı sürecinde “IPARD” destekleriyle kırsal kalkınma ve turizm faaliyetleri daha da hız kazanmıştır (Garipoğlu Uğur ve Akova, 2022: 113).

Küreselleşmenin hız kazanmasıyla birlikte teknoloji, iletişim ve ulaşım alanlarındaki gelişmeler bireylerin yaşam biçimlerini dönüştürmüş, bu durum seyahat ve tatil anlayışlarında da köklü değişimlere yol açmıştır. Yoğun iş temposunun getirdiği fiziksel ve zihinsel yorgunluk, bireyleri daha sade, doğayla iç içe ve kültürel etkileşimi yüksek deneyimlere yöneltmiştir. Deniz-kum-güneş temelli geleneksel tatil anlayışının yerini, kırsal alanlarda sürdürülen yerel yaşama katılma arzusu almıştır (Garipoğlu Uğur ve Akova, 2022: 114).

Türkiye’de kırsal turizm genellikle doğa yürüyüşü, köy ziyaretleri ve geleneksel yaşam deneyimlerini içeren etkinliklerle özdeşleşmiştir. Bursa, Safranbolu, Muğla, Antalya gibi kültürel ya da turistik zenginliğe sahip bölgelerde gelişim göstermiştir (Yozukmaz vd., 2014: 41). Ancak hâlen kırsal turizme özgü doğrudan bir politika bulunmamakta, bu konu daha çok kırsal kalkınma projeleri içinde ele alınmaktadır. Artan doğa ilgisi doğrultusunda sürdürülebilir planlama ihtiyacı gün geçtikçe daha belirgin hâle gelmektedir.

1.3.2. Türkiye’deki Kırsal Turizm Çeşitleri ve Bölgesel Farklılıklar

Türkiye, kırsal turizm türleri bakımından oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu turizm çeşitleri, bölgesel niteliklere, coğrafi konumlanmaya ve ekonomik aktivitelere bağlı olarak çeşitlenir. Türkiye’de kırsal kalkınma politikaları, başta tarımsal üretim ve gelir artışı olmak üzere, ekonomik canlılığı artırmaya yönelik olarak şekillenmiştir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda turizmin ekoturizm gibi alternatif türlere ayrılması ve bu doğrultuda adımlar atılması gerektiği belirtilmiş; bu anlayış, kırsal turizme yönelik stratejilerin gelişmesini desteklemiştir. 2013 yılında yayınlanan proje rehberiyle birlikte, kırsal alanlarda pansiyonculuk, agroturizm tesisleri ve rekreasyon alanlarının geliştirilmesi hedeflenmiştir (Yozukmaz vd., 2014: 42).

“Türkiye Turizm Stratejisi 2023” belgesi kırsal, ekoturizm ve yayla turizminin geliştirilmesine yönelik çok boyutlu hedefler içermektedir (Mercan ve

Pak, 2014: 30). Bu hedefler arasında bölgesel teşvik mekanizmalarının kurulması, yerel halkın eğitilmesi, ev müzelerinin teşviki ve ekoturizm alanları için alan yönetim planlarının hazırlanması gibi uygulamalar yer almaktadır. Ayrıca, kırsal turizm faaliyetlerinin yöresel değerler üzerinden markalaştırılması ve destinasyon bazlı gelişim stratejilerinin benimsenmesi, Türkiye'nin farklı bölgelerinde kırsal turizmin çeşitlenmesini ve bölgesel farklılıkların güçlenmesini sağlamaktadır.

1.3.3. Türkiye’de Kırsal Turizme Yönelik Mevcut Politikalar

Türkiye’de kırsal kalkınma odaklı politikaların temelleri, Birinci Kalkınma Planı dönemine kadar uzanmaktadır. Ancak kırsal turizmin, kalkınma sürecinde doğrudan bir araç olarak ele alınması, daha belirgin bir biçimde Dokuzuncu Kalkınma Planı ile gündeme gelmiştir. Bununla birlikte, kırsal bölgelerde ekonomik faaliyetlerin artırılmasına yönelik hedefler gerek Ön Kalkınma Planı gerekse Sekizinci Kalkınma Planı'nda yer almış; bu yaklaşımlar kırsal turizme yönelik daha sonraki politikaların zeminini oluşturmuştur (Dinçer ve Çetin, 2015: 55).

Kırsal turizme odaklanan en kapsamlı planlardan biri 2023 Turizm Stratejisi'dir. Bu strateji dokümanı, turizmin Türkiye ekonomisinde lokomotif bir sektör konumuna yükseltilmesi vizyonunu benimsemekte ve kırsal turizmin kırsal kalkınma için kilit bir bileşen olduğunu özellikle belirtmektedir. Ayrıca, 2023 yılı turizm hedefleri doğrultusunda, kırsal bölgelerde tarım harici iş imkânlarının oluşturulması, üretim deseninin çeşitlendirilmesi, turistik konaklama tesislerinin kurulmasının teşvik edilmesi ve böylece bölgesel kalkınmışlık düzeyleri arasındaki farklılıkların giderilmesi gibi hususlar da önceliklendirilmiştir. Bu politikalar ekonomik kalkınmayı teşvik etmeyi ve kırsaldan kentlere göçün önlenmesini amaçlamaktadır (2023 Turizm Stratejisi, 2014: 35).

Türkiye'de kırsal turizmin ilerletilmesi amacıyla devlet, bir dizi politika ve destek programı yürürlüğe koymuştur. Tarım ve Orman Bakanlığı, kırsal kalkınma projeleriyle bölge halkını turizm süreçlerine entegre etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Turizm Stratejisi 2023 planında, kırsal turizm, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ele alınmakta ve çevre dostu uygulamalar teşvik edilmektedir (TÜİK, 2022).

1.4. Kırsal Turizm ve Yerel Halk

Kırsal turizm, yerel halkla doğrudan temas halinde olan ve onların hayat tarzlarını etkileyen bir turizm biçimidir. Bölge halkının bu turizm faaliyetine ne şekilde katılım sağladığı ve kırsal turizmin yerel nüfus üzerindeki sonuçları, turizmin sürdürülebilirliği ve verimliliği açısından kilit belirleyicilerdir.

Kırsal turizmin sürdürülebilirliği ve bölgesel kalkınması için yerel halk, önemli bir rol oynamaktadır. Zira bölge sakinlerinin, çeşitli kültürlerden gelen ziyaretçilerle tesis ettiği sosyal iletişim düzeyi, kırsal turizmin ilerleyişini doğrudan etkileyen bir unsur olarak belirmektedir. Yerel halkın dışarıdan gelen ziyaretçilere karşı tutumu, misafirperverlik anlayışı ve kültürel paylaşım konusundaki istekliliği, turizm faaliyetlerinin niteliğini ve sürekliliğini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle kırsal turizmin başarısı, yalnızca doğal ve kültürel kaynakların varlığına değil, aynı zamanda yöre insanının bu sürece aktif olarak katılım sağlamasına da bağlıdır (Çeken vd., 2012).

Kırsal turizm projelerine yönelik dış aktörlerin girişimleri, çoğu zaman yerel halk tarafından başlangıçta bir tehdit olarak algılanmakta ve çeşitli direnç biçimlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu direnç, topluluk toplantıları, dilekçeler, gösteriler ve bazı durumlarda yasal girişimlerle kendini göstermektedir. Yerel halkın kolektif eyleme yönelmesi, topluluğun kendi yaşam alanı üzerindeki kontrol duygusunu güçlendirmiştir. Kırsal turizm projeleri planlanırken yerel halkın algıları ve endişeleri önemli bir belirleyici olmaktadır. Yapılan ilk bilgilendirme toplantılarında, yöre halkı önerilen turizm yatırımlarının kendi yaşam biçimleri üzerindeki olası tehditlerini konuşmaya başlamıştır. Bu süreçte, projelerin yaratabileceği fırsatlara odaklanmak yerine, dışarıdan gelen yatırımcılara karşı duyulan güvensizlik nedeniyle olumsuz etkiler ön plana çıkmıştır. Turizm alanında uzman kişiler tarafından düzenlenen halk toplantılarında tesislerin yerleşimi ve halkın yaşamına katkıları anlatılmasına rağmen, yöre halkı verilen sözlerin tutulacağı konusunda şüphe duymuştur (Hwang vd., 2012: 332). Bu belirsizlik ve endişe ortamı, zamanla yatırım projesine karşı bir direnç hareketinin doğmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, kırsal turizmde yerel halkın desteği, güven ortamının oluşturulması ve katılımcı süreçlerin etkin yürütülmesiyle doğrudan ilişkilidir.

1.4.1. Yerel Halk-Turizm İlişkisi

Yerel halk, kırsal turizmde yalnızca hizmet sağlayıcılar olarak değil, aynı zamanda kültürlerinin temsilcisi ve koruyucusu olarak da önemli bir rol oynar (Karahana, 2020: 4670). Bölge sakinleri ve ziyaretçiler arasındaki etkileşim, kültürel alışverişi zenginleştirir ve karşılıklı anlayışın pekişmesine zemin hazırlar.

Yerel halk ile turistler arasındaki sosyal etkileşim, kırsal turizmin toplumsal boyutunu anlamada önemli bir göstergedir. Buna bir örnek olarak Özgen ve Gönen'in (1992) gerçekleştirdiği bir çalışmada, bu etkileşimin özellikle aile yapısı üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Erdek örneğinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, evlerini pansiyon olarak turizm faaliyetlerine açan ailelerin büyük çoğunluğu (%70), kendi çocuklarının turist çocuklarıyla kurduğu arkadaşlıkların olumlu etkiler yarattığını ifade etmiştir. Bu etkileşim sayesinde çocukların görgü kurallarını öğrenme, farklı yaşam biçimlerini tanıma ve genel anlamda kültürel açıdan gelişme imkânı buldukları belirtilmiştir. Öte yandan, turistler de yerel halkla aynı ortamı paylaşmanın kendilerine farklı insanları tanıma, sosyal ilişkiler kurma, giyim ve yaşam tarzlarına dair bilgi edinme gibi kazanımlar sağladığını ifade etmişlerdir. Bu bulgular, turizm faaliyetlerinin yalnızca ekonomik katkılarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda kültürel paylaşım ve sosyal uyum açısından da önemli sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Kırsal turizm, yerel halk üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Olumlu etkiler arasında, ek gelir sağlayan turizm fırsatları, kültürel etkileşimler ve iş gücü artışı yer alırken, olumsuz etkiler arasında geleneksel yaşam biçimlerinin bozulması ve çevresel tehditler öne çıkmaktadır (Ak vd., 2023: 43). Bu etkilerin yönetilmesi, sürdürülebilir turizm stratejileri ile sağlanabilir. Kırsal turizm, düşük gelirli kırsal nüfusun ekonomik yaşamını iyileştirmek ve mevsimlik işlerin yıl geneline yayılmasını sağlamak açısından önemli bir araç olarak görülmektedir. Özellikle tarımsal faaliyetlerle bütünleşen kırsal turizm, kırsal alanların kalkınmasına ve ülke ekonomisine doğrudan katkı sunmaktadır. Kırsal turizm, tarımsal etkinliklerden kopuşu değil, aksine tarım turizmi ile üretimi desteklemeyi, kültür turizmi ile kültürel değerlerin korunmasını ve eko-turizm ile ekolojik dengenin sürdürülmesini mümkün kılmaktadır (Torun, 2013: 34). Bu sayede kırsal yaşam kalitesi yükselmekte; çevresel, kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik

desteklenmektedir. Bir başka deyişle kırsal turizm, yalnızca ekonomik getiri sağlamamakta, aynı zamanda gelecek nesillere aktarılabilecek değerlerin korunmasına da katkıda bulunmaktadır.

Kırsal turizm, günümüzde yalnızca turistik bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda kırsal kalkınmanın önemli bir aracı olarak değerlendirilmektedir. Turistlerin beklentilerindeki değişimler, yerel kültürleri tanıma isteği ve kitle turizmine karşı gelişen alternatif arayışlar, kırsal turizmin yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Bu turizm türü, özellikle kadınlara istihdam sağlayarak, yerel ekonomileri canlandırmakta ve kırdan kente göçü azaltmaktadır. Ayrıca, kırsal kültürün korunmasına, doğal çevrenin sürdürülebilirliğine katkı sunmakta ve farklı turizm türleriyle kolayca bütünleşebilmektedir. Yılın büyük bir bölümünde faaliyet gösterme kapasitesine sahip olması, turizm gelirlerinin mevsimsel dalgalanmasını azaltarak gelir dağılımında adaleti desteklemektedir. Bu yönleriyle kırsal turizm, ekonomik ve sosyal boyutta bölgesel kalkınmayı güçlendiren stratejik bir unsur olarak önemini her geçen gün artırmaktadır. Yerel halkın kırsal turizme yönelik algısı, bu sektördeki ekonomik fırsatların farkına varmasına bağlı olarak değişmektedir. Bazı yerel halk, kırsal turizmi bir fırsat olarak görürken, diğerleri geleneksel yaşam tarzlarının tehdit altında olduğunu hissedebilir (Aydın, 2019: 254). Bölge sakinlerinin turizm faaliyetlerine daha fazla dahil edilmesi adına eğitim, farkındalık çalışmaları ve yerel idarelerin sağlayacağı destek büyük önem taşımaktadır. Kırsal bölgelerde yaşayan yerel halkın turizme yönelik tutumları genel olarak olumlu bir seyir izlemektedir. Literatürde kırsal turizm ile ilgili makaleler genellikle turizmin çevresel sürdürülebilirliği destekleyen bir kalkınma faaliyeti olarak görüldüğünü ve doğal kaynakların korunmasının yerel halk için öncelikli bir unsur olduğunu belirtmektedir. Turizm, ekonomik kalkınmayı destekleyerek istihdam yaratmakta ve yaşam kalitesini yükseltmektedir. Ayrıca turistik faaliyetlerin kırsal alandaki altyapı gelişimine katkıda bulunması ve rekreasyon çeşitliliğini artırması, yerel halk açısından önemli bir fayda olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, halk turizmin getirdiği gelir artışını memnuniyetle karşılarken, destinasyonların sürdürülebilir şekilde planlanması ve yönetilmesi gerektiğinin de bilincindedir. Bu kapsamda, yerel halkın aktif katılımı, sürdürülebilir turizm politikalarının geliştirilmesinde kritik bir rol üstlenmektedir (Muresan vd., 2016: 11).

1.4.2. Yerel Halkın Turizm Destekleme Davranışlarının Teorik Çerçevesi: Sosyal Değişim Teorisi

Toplumların yaşadıkları zamana ve olaylara bağlı olarak sürekli değişim göstermesi, sosyolojinin “sosyal değişim” kavramıyla açıklanmaktadır (Göktaş Kulualp ve Sarı, 2019: 647). Tarih boyunca insan toplulukları, bu sosyal değişimler sayesinde yeni dönemler giriş yapmış ve farklı kültürel yapılar oluşturmuştur. Turizm ise doğrudan insan etkileşimlerine dayanan ziyaretçileri ve yerel halkı kapsayan bir süreç olduğu için sosyologların ilgi alanına girmeyi başarmıştır. Turizmin, katılımcıların davranışlarını, beklentilerini ve ilişkilerini etkilemesi, onu sosyolojik analizler için önemli bir hale getirmektedir.

Blau tarafından 1960’lı yıllarda geliştirilen Sosyal Değişim Teorisi (Social Exchange Theory), bireylerin sosyal ilişkilerde ve karar alma süreçlerinde fayda ve maliyet dengesini gözeterek davrandığını savunur (Çetin ve Şentürk, 2016: 244). Bu teoriye göre, insanlar bir eyleme geçmeden önce ne kazanacaklarını ve bu kazancı elde etmek için katlanacakları maliyeti değerlendirir. Turizm açısından bakıldığında ise yerel halk, turizm faaliyetlerini destekleyip desteklememeye karar verirken, elde edecekleri ekonomik, sosyal veya kültürel faydaları ve bu süreçte katlanacakları maliyetlerin hepsini göz önünde bulundurarak bir sonuca varmaktadır. Kırsal kesimdeki halk, turizmin kendi menfaatlerine hizmet ettiğini düşündüğünde, turizm faaliyetlerini desteklemekte ve gelişimine katkıda bulunmaktadır. Geline bu durum turizm gelişiminin sürdürülebilirliği açısından yerel halkın beklentileri ile elde ettikleri faydanın uyum içinde olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sürdürülebilir turizmin sağlanabilmesi için, turizmin çok yönlü etkilerinin Sosyal Değişim Teorisi kapsamında değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Göktaş Kulualp ve Sarı, 2019: 645). Bu açıdan teori, yerel halkın turizm faaliyetlerine yönelik tutum ve davranışlarını, elde ettikleri faydalar ve katlandıkları maliyetler arasındaki denge üzerinden analiz etmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu nedenle, yürütülen bu çalışma ile turizmin farklı etkilerinin Sosyal Değişim Teorisi bağlamında ele alınması ve bu yolla literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir.

2. ŞAVŞAT İLÇESİNDE KIRSAL TURİZMİN MEVCUT DURUMU

2.1. Şavşat İlçesi Hakkında Genel Bilgiler

Karadeniz Bölgesi'nin en kuzeydoğusunda konumlanan Şavşat ilçesi, Artvin iline bağlıdır ve Türkiye'nin sınır hattında yer almaktadır. Coğrafi pozisyonu gereği, nemli Karadeniz iklimi ile Doğu Anadolu'nun karasal iklimi arasında bir geçiş bölgesi olması, bu ilçeye has bir ekosistem sağlar. Şavşat ilçesi, doğal güzellikleri ve tarihi yapısıyla öne çıkan bir ilçe olarak bilinmektedir. Karadeniz bölgesinin bilinen coğrafi karakteristiğini yansıtan yörede biyolojik çeşitlilik ve doğal ekosistemin cenneti olarak görülmektedir (Öztürk, 2023: 55).

Bölge, tarihi süreçte pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış; bu durum, ilçenin kültürel mirasını zenginleştirmiştir. Vadilerdeki yarı nemli topraklardan dağların zirvesindeki soğuk nemli iklime doğru uzanan bu çeşitlilik, bölgenin bitki örtüsüne ve endemik türlerin artmasını sağlar (Kutlu, 2020: 32). Stratejik ve kültürel önemiyle öne çıkan Şavşat, tarihi M.Ö. 2000'li yıllara dayanan zengin bir geçmişe sahiptir. Bölge, Tunç Çağı'ndan itibaren Urartu, Saka Türkleri, Roma ve Sasani gibi birçok medeniyetin mirasını barındırmış ve Osmanlı döneminde kısmen özerk bir yapıyla yönetilmiştir. Çarlık Rusyası'nın 19. yüzyıldaki işgalinin ardından, 1921'de yeniden Türkiye topraklarına dâhil olmasıyla, bu bölge ulusal sınırlarımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Şavşat, özellikle kış mevsiminin zorlayıcı şartlarına rağmen tarım ve hayvancılık faaliyetleri sayesinde ekonomik olarak ayakta kalmayı başarmıştır. Ayrıca doğal zenginlikleri ve sahip olduğu "Cittaslow" ünvanıyla Şavşat, turizmde sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bakir doğası, buzul gölleri, koruma altındaki milli parkları ve otantik mimarisiyle bölge, ziyaretçilere benzersiz bir deneyim yaşatır. Şavşat, doğal güzellikleri ve tarihi mirasını birleştiren yapısıyla yöre sakinleri ve doğa tutkunları için ilham verici bir kaynaktır. Bu değerlerin gelecek kuşaklara korunarak aktarılması, bölgenin hak ettiği değeri görmesi açısından önemli bir yükümlülüktür.

2.1.1. Şavşat'ın Coğrafi Konumu ve Önemi

Şavşat, Artvin iline bağlı bir ilçe olup, Artvin merkezine yaklaşık 70 km, Ardahan'a ise 46 km mesafe uzaklık göstermektedir (Orhan, 2014: 243). İlçenin yüzölçümü 1316 km² ile Artvin'in en geniş yüz ölçümüne sahip ilçelerinden biri konumundadır; Yusufeli'yi takip eden en büyük ikinci ilçe statüsündedir. Şavşat sınırları içerisinde 3 mahalle ve 64 köy bulunmaktadır; bu yerleşim birimleri bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik dinamiklerine doğrudan etki etmektedir (Subaşı, 2022: 22).

İlçenin coğrafyası genellikle dağlık ve engebeli arazilerden oluşur. Yüksek dağlarla çevrili Şavşat, siyasi haritada Ardahan il merkezi, Hanak ve Posof ilçeleri, Artvin il merkezi, Ardanuç ve Gürcistan sınırındaki bölgelerle komşuluğunun etkilerini taşır. Bu durum, ilçenin tarihsel ve kültürel etkileşimler açısından zengin bir birikime sahip olmasını sağlamaktadır. Özellikle Tırnakçı (2017), Şavşat'ın Karadeniz, Doğu Anadolu ve Gürcistan'a komşu olmasıyla üç farklı kültürel etkileşimde yer almasına rağmen, kendine özgü yerleşim örüntüleri ile doğal, tarihi ve kültürel mirasını koruduğunu vurgulamaktadır. Ekolojik anlamda Şavşat, uluslararası alanda tanınan "Sakin Şehir" (Cittaslow) unvanına sahiptir ve bu unvan, ilçenin sürdürülebilir yaşam ilkelerine olan bağlılığını vurgular (Orhan, 2014: 339). Ayrıca Orman Bakanlığı tarafından 1994 yılında milli park olarak ilan edilen Karagöl-Sahara Milli Parkı da Şavşat ilçesinde bulunmaktadır. Milli park, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafik bölgeleri arasında bir geçiş bölgesi olup, biyolojik çeşitlilik açısından oldukça değerlidir (Akar, 2012: 5).

Karagöl, toprak kayması sonucu oluşmuş doğal bir göl olarak milli parkın en önemli bölümlerinden biridir. 1.630 metre yükseklikte, 6 hektar yüzey alanına ve 33 metre derinliğe sahip olan göl görsel olarak da ekolojik açıdan da büyüleyicidir (Öztürk, 2023: 53). Turizm faaliyetlerinin yanı sıra ilçede tarım, hayvancılık ve arıcılık da ekonomik açıdan büyük önem taşımaktadır (Aydemir, 2010: 175).

Şavşat, alternatif turizm türleri açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Doğa yürüyüşleri, kış sporları, yamaç paraşütü gibi aktiviteler, bölgenin turizm gelirlerini artırmaktadır. Ayrıca, jeotermal kaynaklar enerji üretimi ve seracılık gibi alanlarda fırsatlar sunmaktadır (Subaşı, 2019: 87). Bu çerçevede, Şavşat'ın çevresel

ve ekonomik olarak gelişmesi, bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını destekler niteliktedir.

2.1.2. Şavşat'ın İklim Özellikleri

Türkiye'nin kuzeydoğusunda, Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu'nun kesişim noktasında yer alan Şavşat, bu coğrafi konumu sayesinde farklı iklim tiplerini barındırır. İlçe, alçak vadi tabanlarında yarı nemli iklim koşullarına sahipken, yüksek rakımlı bölgelerde nemli ve çok yüksek kesimlerde ise soğuk nemli iklim özellikleri gözlemlenmektedir. Bu durum, bölgenin farklı bitki türlerini barındırabilmesi açısından bir avantaj sağlamaktadır (Turan, 2012: 5).

İklim şartlarının etkisiyle Doğu Karadeniz florasına dahil olan Şavşat, endemik bitki türlerinin yoğun olarak yer aldığı bir alandır. Bitki örtüsünün çeşitliliği, bölgenin sahip olduğu iklimin doğrudan bir sonucudur. Yüksek rakımlı alanlarda zengin iğne yapraklı ormanlara rastlanırken, alçak yerlerde yapraklı ağaç türleri dikkat çekmektedir (Şahin, 2019: 31). Bu bitki çeşitliliği, Şavşat'ı ekolojik ve turistik açıdan cazip bir merkez hâline getirmiştir.

Şavşat'taki iklim koşulları, bölgedeki zengin su kaynaklarının oluşmasında belirleyici bir etkiye sahiptir. İlçe, lezzeti ve içim kalitesiyle öne çıkan soğuk su kaynakları ile maden sularına ev sahipliği yapmaktadır. Bölgedeki bu su kaynakları, ekonomik ve turistik anlamda önemli bir değere sahiptir. Bunun yanı sıra, ilçede bulunan buzul gölleri de doğal güzelliklerin korunmasına yönelik milli park ve doğal sit alanı gibi koruma statüleriyle desteklenmektedir (Turan, 2012: 5). Şavşat'ta buzulların şekillendirdiği göller, küçük boyutlarına rağmen benzersiz bir güzelliğe sahiptir. Bölgenin en büyük gölü olan Karagöl, ismini aldığı dağların arasında konumlanmış olup, çevresindeki bitki örtüsüyle uyum içinde özgün bir ekosistem meydana getirmektedir. Bu göller, ziyaretçilerine sunduğu doğal manzaralarla turistik açıdan büyük bir öneme sahiptir (Şahin, 2019: 31). İklim koşulları, bölgenin doğasını ve ekonomik potansiyelini şekillendiren temel unsurlardan biridir. Şavşat'ın bitki çeşitliliği, su kaynakları ve buzul oluşumları, ilçenin ekoturizm potansiyelini yükseltmiş ve ulusal düzeyde ilgi gören bir bölge olmasına olanak sağlamıştır.

2.1.3. Şavşat'ın Tarihi Gelişimi

Tarih öncesi çağlara kadar uzanan bir geçmişe sahip olan Şavşat, arkeolojik bulgularla Tunç Çağı'na kadar tarihlendirilmektedir. Bulunan bronz baltalar, bölgedeki yerleşimin MÖ 2000'li yıllarda başladığını işaret etmektedir (Şahin, 2019: 32). Stratejik konumu nedeniyle Şavşat, uzun süre savaş mücadelesi vermiş ve çok sayıda kavme ev sahipliği yapmıştır. Orta Çağ'da ise Sasaniler, Romalılar, Gürcü Apkazlar, Selçuklular, Moğollar ve Çıldır Atabekleri gibi farklı medeniyetler bölgeyi etkisi altına almıştır (Polat, 2000: 2).

Osmanlı padişahı olan Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı idaresine giren Şavşat, 16. Yüzyıldan itibaren 1860'lı yıllara kadar yarı özerk "ocaklık" statüsünde yönetilmiştir (Şahin, 2019: 32). Birinci Dünya Savaşı sırasında, 1914 yılında Çarlık Rusya'sı Osmanlı topraklarını işgal etmiş ve bölge Osmanlı-Rus savaşlarıyla yeniden Osmanlı egemenliğine geçmiştir. Bu süreç boyunca yaşanan savaşlar ve işgaller nedeniyle bölgenin Müslüman halkı İç Anadolu'ya doğru göç etmek zorunda kalmıştır. Şavşat ve civarı 1921 yılında Kazım Karabekir Paşa liderliğinde gerçekleştirilen harekât ile kesin olarak Türkiye topraklarına katılmıştır. Cumhuriyet döneminde Ardahan'a, ardından Artvin'e bağlanan Şavşat, 1928 yılında belediye teşkilatına sahip olmuştur (Şahin, 2019: 33).

2.1.4. Şavşat'ın Kültürel Mirası

Şavşat, tarihsel süreçte pek çok medeniyetin egemenliğinde kalarak zengin bir kültürel miras geliştirmiş ve bunu gelecek nesillere aktarmıştır. Bölgede yer alan tarihi kaleler, kiliseler ve camiler bu çeşitliliğin göstergeleri olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, bölgede hâlâ kullanılmakta olan geleneksel ahşap mimari, Şavşat'ın doğal coğrafyasıyla köy evlerinde bütünleşmiş ve bu durum, bölgenin kimliğini pekiştiren önemli bir unsur hâline gelmiştir (Albayrak ve Yılmaz, 2020: 198). Bunun yanı sıra, yöresel yemekler ve folklorik müzik kültürü, Şavşat'ın kültürel zenginliğini arttıran önemli faktörler arasındadır. Bu şekilde oluşan kültürel miras, Şavşat'ın tarihsel ve kültürel zenginliğini yansıtan kıymetli bir hazine olarak görülmektedir (Öztürk, 2023: 113).

Doğal ormanlarla çevrili Şavşat ilçesi, tarihsel ve kültürel kimliğini ahşap yapıların estetiğiyle bütünleştirmiştir. İlçeye özgü "Şavşat Evi" modeli, bölgenin

mimari mirasını yaşatmak, korumak ve tanıtmak amacıyla önemli bir sembol haline gelmiştir (Şahin, 2019: 42). Günümüzde yöresel restoran ve turizm ofisi olarak kullanılan bu yapılar, bölgenin tarihî dokusunu korurken, ziyaretçilere Şavşat'ın benzersiz kültürünü yakından tanıma fırsatı da sağlamaktadır.

Şavşat'ın Cevizli Köyü'nde yer alan Tibet Kilisesi, 899-914 yılları arasında ‘‘Bagratlı Prens Aşud Koh’’ tarafından inşa edilmiştir. 11. yüzyıldan itibaren Hristiyanlar için önemli bir merkez haline gelmiş, Osmanlı Devleti'nin bölgeyi ele geçirmesiyle 1884-1885 yıllarında cami olarak kullanılmaya başlanmıştır (Öztürk, 2023: 65). Şavşat'ın kültürel mirasının önemli bir parçası olan yapı, tarihi ve dini geçmişiyle bölgenin zenginliklerini yansıtmaktadır.

Şavşat'ın turizm potansiyelinin temelini oluşturan Karagöl-Sahara Milli Parkı, bölgenin eşsiz flora ve fauna çeşitliliğiyle hem doğal hem de kültürel çekiciliği bir arada sunmaktadır (Orhan, 2014: 405). Burası, sadece doğal bir güzellik olmanın ötesinde, bölgenin kültürel yapısının korunmasına ve turizmin sürdürülebilir biçimde gelişmesine katkı sunan önemli bir çekim merkezidir.

2.1.5. Şavşat'ın Geleneksel Yaşam Biçimi ve Köy Kültürü

Şavşat, doğal çevresiyle bütünleşmiş ve köklü bir yaşam tarzını yansıtan bir yerleşim alanıdır. İlçenin geleneksel yaşam tarzı, mecburen coğrafi özelliklerden etkilenmiş ve bu özelliklerle şekillenmiştir. Bölgedeki ormanlarla çevrili doğal yapı, köy evlerini şekillenmesine sebep olmuştur ve ahşap malzemenin mimaride ön plana çıkmasını sağlamış, geleneksel Şavşat Evleri bu yaklaşımın en önemli örneklerinden biri haline gelmiştir (Emekli, 2006: 57). Şavşat Evleri'nin kullanımı, sadece barınma amacıyla kullanılmamış, aynı zamanda bölgenin kültürel mirasını korumayı ve yaşatmayı amaçlamıştır.

Şavşat'ın geleneksel yaşam tarzı olarak, bölge sakinlerinin tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sağladığı ve doğal çevreyle uyum içerisinde yaşadığı görülmektedir. İlçede ekonomik faaliyetlerin büyük çoğunluğunu hayvancılık oluşturmaktadır ve bu faaliyetler ticari amaçlarla yürütülmektedir. Tarım ise sınırlı alanlarda, genellikle ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde yapılmaktadır. Bu ekonomik yapı, bölgedeki doğal kaynakların sınırlılığı nedeniyle göç hareketlerine neden olmaktadır. Buna rağmen Şavşat halkı, memleketlerine ve

kültürel miraslarına olan bağlılıklarını her fırsatta ortaya koymakta; özellikle yaz mevsiminde köylerine dönerek geleneksel kültürü yaşatmaya devam etmektedir (Şahin, 2019: 60). Anılan geleneksel yaşam tarzı, Şavşat'ın köy hayatını belirleyen en temel unsurlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Şavşat sakinleri, geçmişten miras kalan değerlerini koruyarak, bu yaşam biçimiyle doğal çevreyle uyumlu bir yaşam anlayışını günümüz dünyasında devam ettirmektedir. Özetle, Şavşat'ın geleneksel yaşam tarzı ve köy kültürü, doğal çevreyle uyumlu bir biçimde gelişmiş ve bölgenin kimliğini koruyarak günümüze kadar ulaşmıştır.

2.1.6. Şavşat'ta Yöresel Ürünler ve El Sanatları

Şavşat'ın geleneksel yaşam tarzı, doğal çevreyle uyumlu, üretken ve sürdürülebilir bir yapıyı yansıtmaktadır. Bölgedeki tarım faaliyetleri, sınırlı tarım alanlarında ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olup; mısır, patates, fasulye ve kabak gibi ürünler tarlalarda, domates, salatalık, biber ve soğan gibi sebzeler ise bostanlarda yetiştirilmektedir. Şavşat halkının meyve çeşitliliği açısından oldukça zengin bir kültürel birikimi bulunmaktadır; elma ve erik gibi bol miktarda yetiştirilen meyveler, ceviz ve ıhlamur ağaçları ile doğal çevrenin uyumunu yansıtır (Aydemir, 2010: 63).

Şavşat'ta geleneksel yaşamının bir diğer önemli unsuru ise hayvancılıktır. Geçmişte küçükbaş hayvancılıkla birlikte dört farklı kolda gerçekleştirilen hayvancılık faaliyetleri, günümüzde büyükbaş hayvancılık ve arıcılık alanında devam etmektedir. Hayvanların beslenmesi amacıyla çayırlardan toplanan otlar kullanılırken, tarım arazileri dışında kalan otların ticareti ya da paylaşımı, yöredeki sosyal dayanışmanın önemli bir ifadesi olarak öne çıkmaktadır. Geçmişten bu yana önemli bir ekonomik faaliyet olarak sürdürülen arıcılıkta ise ve yerel üretim odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir (Doğanay ve Orhan, 2017: 517).

El sanatları, Şavşat'ın geleneksel kültürünün değerli bir parçasıdır. Dokumacılık ve marangozluk gibi el sanatları, geçmişte halkın temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gelişmiş, özellikle kilim dokumacılığı ailelerin kültürel mirasını yaşattığı bir faaliyet olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir (Aydemir, 2010: 65). Fakat endüstriyel ürünlerin yaygınlaşması, ahşap işçiliğine olan ilgiyi azaltmış ve marangozluk gibi geleneksel el sanatlarının öneminin azalmasına yol açmıştır.

Kilimler, halkın manevi değerlerini yansıtan önemli bir kültürel miras olup, dokuma motifleri ve kullanılan malzemeleriyle geçmişle güçlü bir bağ oluşturmaktadır (Albayrak ve Yılmaz, 2020: 218). Şavşat'ın geleneksel yaşam tarzı ve köy kültürü, bölgenin doğal çevresiyle uyumlu olarak gelişmiş, tarihsel birikim ve sosyal dayanışma kültürü temelinde şekillenmiştir. Bu yaşam biçimi, bölgenin kimliğini oluşturan önemli bir miras olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

2.1.7. Şavşat'ın Ekonomik Yapısı ve Demografik Özellikleri

Şavşat'ın ekonomik yapısı büyük oranda tarım, hayvancılık ve turizme dayanmakla birlikte, bölgenin engebeli arazi yapısı ve yetersiz ulaşım altyapısı, ekonomik faaliyetlerin gelişimini kısıtlamaktadır. Hayvancılık ağırlıklı olarak büyükbaş hayvanlarla yapılmakta ve çoğunlukla süt üretimine odaklanmaktadır. Tarım ve hayvancılığın yanı sıra arıcılık da bölgenin ekonomik yapısında önemli bir rol oynamaktadır. İlçenin sahip olduğu temiz su kaynakları ve tarım ilacının çok düşük seviyelerde kullanılması, organik üretime olanak sağlayarak arıcılığı desteklemektedir (Yılmaz vd., 2021: 112). Bölgenin coğrafi yapısının arıcılık için sağladığı uygun koşullar bu faaliyetin gelişmesi adına önemli bir avantaj sağlamıştır. Üretilen bal, genellikle yerel tüketim odaklı olup yöre halkı için ciddi bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Arıcılık, son dönemlerde yeniden değer kazanan bir faaliyet olarak, geleneksel üretim tekniklerinin yerini modern fenni kovanlara bırakmasıyla gelişmiştir. Tarım ve hayvancılıkla birlikte Şavşat'ın turizm potansiyeli de bölgenin ekonomik yapısında önemli bir rol oynamaktadır. İlçenin sahip olduğu bir diğer ekonomik kol ise tarımdır (Öztürk, 2023: 56). Tarım, ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak ölçekte yapılırken, mısır, patates, kabak ve fasulye gibi ürünler temel üretim öğelerini oluşturur.

Demografik açıdan, Şavşat'ın nüfusu 2007-2018 döneminde belirgin bir azalma göstermiş; ilçe genelindeki nüfus %6 azalırken, ilçe merkezinde bu oran %20'yi bulmuştur (Öztürk vd., 2023: 190). TÜİK'in 2019 verilerine göre, Şavşat'ın nüfus yoğunluğu 13 kişi/km² ile Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Göç olgusu, bölgedeki ekonomik kısıtlılıkların önemli bir sonucu olarak değerlendirilmektedir ve bu durum, Şavşat'ın sürdürülebilir kalkınma gereksinimini daha da güçlendirmektedir. Bu veriler, Şavşat'ın ekonomik ve demografik yapısının,

bölgenin kalkınma politikaları doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğini ve bu alanlarda yapılacak iyileştirmelerin bölgenin sürdürülebilir geleceği açısından kritik önem taşıdığını ortaya koymaktadır. Şavşat'ın demografik yapısı, nüfus hareketleri ve yaş dağılımı açısından önemli ölçüde bir değişim geçirmektedir. Genç nüfusun ve ailelerin ilçe dışına göç etmesi, yaşlı nüfus oranını artırmış ve bu durum ilçede sosyal hizmetlere yönelik yatırımları gerektirmiştir (Orhan, 2014: 394).

Yapımı devam eden huzurevi ve yaşlı bakımevi kompleksleri, yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına yönelik öne çıkan faaliyetler olarak görülmektedir. Ancak, büyük oranda yaşlı nüfusa sahip olması sonucunda özellikle sağlık alanında yatırımların artırılmasını zorunlu kılmaktadır. İlçenin mevcut yaş dağılımı, kalkınma politikalarının planlanmasında göz önünde bulundurulması gereken bir faktör haline gelmiştir. Göçün önlenemeyeceği gerçeğiyle birlikte göç hızını yavaşlatacak ve genç nüfusu ilçeye geri kazandıracak eğitim ve istihdam odaklı stratejilere duyulan ihtiyaç oldukça önemlidir (Orhan, 2014: 394). Sonuç olarak, Şavşat'ın demografik yapısı, göç hareketleri ve yaşlı nüfusun artışıyla şekillenmektedir. Bu durum, ilçenin sosyo-ekonomik kalkınma stratejilerinde yaş gruplarının ve nüfus hareketlerinin göz önünde bulundurulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

2.1.8. Şavşat'ın Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri

Şavşat ilçesi, geniş kırsal alanları ve tarım faaliyetlerine dayalı yaşam tarzıyla dikkat çeken bir bölgedir. İlçenin nüfus yapısını daha iyi anlamak ve tarımın yerel halk üzerindeki etkisini değerlendirebilmek için, tarımsal nüfus yoğunluğunun tarım arazisine oranlanarak hesaplanması önemli bir ölçüt olarak kabul edilmektedir (Orhan, 2014: 142). Şavşat'ta tarımsal faaliyetler, genellikle yerel halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak gerçekleştirilen belirli bir ölçek taşımaktadır. Bunun yanında, çayır ve mera alanları, hayvancılık faaliyetleri için vazgeçilmez bir kaynak niteliği taşır. Hayvan beslemede kullanılan otlar, bölgede tarım ile hayvancılığın birbirini tamamlayan iki temel sektör olduğunu yeniden ortaya koymaktadır. Tarım alanlarının sınırlı olması, halkın tarımsal faaliyetlerini daha çok kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir ölçeğe indirgemıştır. Bunun sonucunda, ekilebilir alanların bir kısmı tarla olarak kullanılmaya devam ederken geri kalan alanlar çayır olarak değerlendirilmekte ve hayvancılık için ot üretiminde önemli bir

kaynak teşkil etmektedir (Aydemir, 2010: 63). Bu durum, Şavşat'ın ekonomik ve sosyal yapısında tarım ve hayvancılığın yerleşik bir rol oynadığını göstermektedir.

Şavşat'ın geleneksel evlerinde görülen zemin katlardaki ahırlar, hayvancılığın bölge için ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir (Aydemir, 2010: 64). Hayvancılık, tarih boyunca bölge ekonomisi ve kültüründe önemli bir yer tutmuştur. Önceleri küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, arıcılık ile kümes hayvancılığı olmak üzere yürütülen faaliyetler zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Şavşat ilçesinde yürütülen ekonomik faaliyetler bazı köylerin isimlerine de yansımıştır. Bölgenin en önemli ekonomik faaliyeti olan hayvancılık, köy adlarında belirgin bir şekilde karşımıza çıkar. Örneğin; Aşağı Koyunlu, Yukarı Koyunlu ve Yağlı gibi köy isimleri, bu faaliyetin geçmişteki önemini ve bölgeyle olan güçlü bağını yansıtmaktadır (Orhan, 2014: 154). Şavşat'ta hayvancılık faaliyetleri, ticari kazanç ve pazara yönelik olarak yürütülmektedir. Buna karşılık bölgedeki tarımsal üretim genellikle yerel ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir; fasulye, mısır, domates ve salatalık gibi çeşitli ürünlerin bir arada yetiştirildiği polikültür tarım uygulamaları bu amaç doğrultusunda öne çıkmaktadır. Bu bağlamda hayvancılığın Şavşat halkının ekonomik yaşamındaki en önemli geçim kaynağı olduğu görülmektedir (Şahin, 2019: 32).

Sonuç olarak Şavşat'ın tarım ve hayvancılık potansiyelini doğru şekilde değerlendirmek, kırsal ekonomik yapının dinamiklerini anlamak için tarımsal nüfus yoğunluğu gibi göstergelerin göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Çayır ve mera alanlarının da bu analizlere dahil edilmesi ilçenin ekonomik yapısının daha kapsamlı bir biçimde ele alınmasına olanak tanıyabilir.

2.1.9. Şavşat'ta Çevresel Koruma ve Doğal Kaynaklar

Şavşat, coğrafi ve kültürel mirasıyla dikkat çeken bir bölgedir. Bu farklılıklar, yalnızca doğal güzelliklerle sınırlı kalmayıp bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını da etkilemekte ve otuşturmaktadır. Turizm coğrafyasının giderek önem kazandığı son dönemlerde, Şavşat gibi bölgelerde çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi hayati bir öncelik haline gelmiştir. Doğal ortam, insan yaşamına ev sahipliği yaparken beşeri faaliyetlerin etkisi altında biçimlenir (Emekli, 2006: 52). Şavşat'ın bu konudaki önemi, bölgenin fiziksel yapısı ile kültürel

özelliklerinin uyum içinde korunmasına dayanmaktadır. Bu durum doğal kaynakların verimli kullanımı ve çevresel tahribatın önlenmesi açısından örnek teşkil etmektedir.

Şavşat, çevresel ve doğal kaynakların korunmasına yönelik çeşitli uygulamalar ve politikalar aracılığıyla doğayla uyumlu bir yaşam biçimini desteklemektedir. İlçede görsel kirliliği azaltmak amacıyla reklam ve ticari tabelalar üzerine düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemeler, gerekli olmayan tabelaların belirlenmesini ve yalnızca zorunlu durumlar dışında tabela aydınlatmalarının kaldırılmasını içermektedir. Ayrıca yöre doğasına daha uygun ve estetik açıdan daha çekici bulunan ahşap tabelaların kullanımını teşvik etmek amacıyla %30 oranında vergi indirimi uygulanmaktadır (Şahin, 2019: 36). Şavşat'ın kentsel görünümünü iyileştirme çalışmaları kapsamında kullanılmayan eski yapılar dönüştürülmektedir. Âtıl durumda olan eski cezaevi binası ve jandarma lojmanlarının yıkılmasıyla, bu alanlara çocuk parkı ve otopark gibi sosyal alanlar kazandırılmıştır. Ayrıca şehir merkezine yakın konumda bulunan küçük sanayi çarşısının kent dışına taşınması planlanmakta; bu sayede görsel ve gürültü kirliliğinin azaltılması amaçlanmaktadır (Şahin, 2019: 36).

Bölgenin doğal güzellikleri ve sakin atmosferi, özellikle ekoturizmin gelişimi için değerli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu özellikleri sayesinde Şavşat hem yerel hem de uluslararası ölçekte turistik cazibe merkezlerinden biri olmuştur. Şavşat'ın en dikkat çeken doğal turistik değerlerinden biri olan Karagöl-Sahara Milli Parkı, iki farklı bölümden oluşmaktadır. İlçe merkezine 19 kilometre mesafede bulunan Karagöl, yemyeşil ormanları ve sakin atmosferiyle ziyaretçileri kendine hayran bırakmaktadır. Sahara ise merkeze yalnızca 8 kilometre uzaklıkta yer alır ve bölgenin doğal güzelliklerini gözler önüne seren bir diğer alan olarak öne çıkar (Öztürk, 2023: 60). Şavşat, doğal kaynaklar açısından zengin bir bölge olarak ziyaretçilerine estetik ve sağlık odaklı yaşantılar sunmaktadır. İlçede bulunan şifalı maden suları, halk arasında "Çermik" olarak adlandırılmakta ve doğal tedavi imkânları ile öne çıkmaktadır (Polat, 2000: 25).

Doğu Karadeniz, barındırdığı olağanüstü doğal güzelliklere sahip sit alanlarıyla hem çevresel hem de turistik açıdan büyük önem taşır. Bölge, eşsiz doğasını ve koruma altındaki yapısını kullanarak uzun yıllardır tahribattan uzak kalmış bir ekolojik cennet olarak dikkat çekmektedir. Doğal kaynaklarının çeşitliliği,

bölgenin değerini artıran en önemli unsurlardan biridir (Öztürk, 2023: 62). Zengin flora çeşitliliğine sahip bu sit alanı, otsu ve odunsu bitkilerin yanı sıra çeşitli ağaç türlerini de içerir. Bu durum, bölgenin bitki örtüsü açısından muazzam bir biyolojik çeşitliliğe sahip olduğunu gösterir. Bununla birlikte yöreye hayat katan akarsular ve şelaleler doğal güzelliğin önemli bir parçası olup yerel halk ve ziyaretçiler için büyük bir cazibe merkezi oluşturmaktadır. Ayrıca bölgenin iklim özellikleri, burayı bal üretimi açısından önemli bir merkez konumuna getirmiştir. Zengin bitki örtüsü arıcılık faaliyetleri için elverişli bir kaynak sağlamakta ve Doğu Karadeniz'in bu alandaki değerini daha da artırmaktadır (Doğanay ve Orhan, 2017: 524).

2.2. Şavşat İlçesinde Kırsal Turizm Potansiyeli

Son yıllarda, kırsal yerleşimlerin sahip olduğu doğal ve kültürel değerlere yönelik turist ilgisinde belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Kitle turizminin geleneksel formu olan deniz turizmi yerine, kırsal turizme yönelen bireyler; doğayla daha yakın etkileşim kurma, yerel kültürel öğeleri tanıma ve geleneksel yaşam pratiklerini deneyimleme arzusu taşımaktadır. Şavşat ilçesi, özellikle Balıklı yerleşimi gibi alanlarıyla, kırsal turizmin bu taleplerine cevap verebilecek bir potansiyele sahiptir (Aydemir, 2010: 65). Şavşat ilçesi, sahip olduğu doğal güzellikler ve kültürel çeşitlilik sayesinde Türkiye'nin kırsal turizm potansiyelinin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. İlçe, ekoturizm ve kırsal turizm gibi alternatif turizm biçimlerine temel oluşturabilecek çeşitli doğal ve kültürel cazibe unsurlarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu çerçevede, turizm bilincinin geliştirilmesi ve koruma-kullanma dengesine dayalı uygun planlamaların gerçekleştirilmesi, bölgenin sürdürülebilir kalkınma sürecinde önemli bir katkı sağlayacaktır. Özellikle geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin yaygın olduğu Şavşat'ta, yaylaların turistik amaçlı kullanımı henüz yeterince gelişmemiş olsa da dünya genelinde artan kırsal turizm talebi, bu durumu olumlu yönde değiştirebilecek bir fırsat sunmaktadır (Orhan ve Doğanay, 2017: 324). Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Karagöl-Sahara Milli Parkı gibi zengin bitki ve hayvan çeşitliliğine sahip alanların, uzun vadeli ve akılcı ilkelere dayalı olarak turizm faaliyetlerine entegre edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Karagöl-Sahara Milli Parkı'nın sahip olduğu zengin ekosistem, Şavşat ilçesinin kırsal turizm potansiyelini destekleyen en temel unsurlardan biridir. Karagöl ve çevresindeki vadiler, yoğun ladin ve çam ormanlarıyla çevrili özgün bir doğal peyzaj ortaya koymaktadır. Bölgenin flora çeşitliliği arasında ladin, sarıçam, orman gülü, fındık, orman çileği gibi bitkiler yer alırken, fauna açısından ayı, kurt, vaşak, alabalık, keklik gibi çok sayıda tür dikkat çekmektedir (Aytuğ ve Mikaeili, 2017: 229). Söz konusu ekolojik zenginlik doğa turizmi ve kırsal turizm açısından özgün ve değerli olanaklar sunmaktadır. Sahara bölümü ise, daha seyrek bir orman dokusuna sahip olmasıyla farklı bir doğal karakter ortaya koymakta ve doğa yürüyüşleri ile kampçılık gibi açık hava etkinlikleri için elverişli bir alan sunmaktadır. Bölgenin turizm potansiyeli, sistematik bir koruma ve geliştirme süreciyle ulusal ve uluslararası düzeyde turist çekebilecek önemli bir destinasyon haline dönüştürülebilir.

Şavşat ilçesi, ekoturizm ve kırsal turizm açısından sunduğu doğal güzellikler ile zengin flora ve fauna çeşitliliği sayesinde Türkiye'nin önemli turizm potansiyellerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Doğal ve kültürel değerlerin titiz planlama ve uzun vadeli stratejiler doğrultusunda turizm faaliyetlerine entegrasyonu, bölgenin gelecekteki ekonomik kalkınma sürecine yön verebilir.

2.2.1. Şavşat'ın Turistik Çekim Alanları

Şavşat ilçesi, doğal yapısı ve biyolojik çeşitliliği ile Türkiye'nin en öne çıkan turistik bölgelerinden biri konumundadır. Özellikle Karagöl-Sahara Milli Parkı, sahip olduğu zengin flora ve fauna, saf ladin ormanları ve benzersiz peyzajıyla bölgenin turizm değerini önemli ölçüde yükseltmektedir. Parkın iki ayrı bölümü olan Karagöl ve Sahara, trekking, yaban hayatı gözlemciliği ve kamp gibi doğa etkinlikleri için elverişli alanlar sunmaktadır (Orhan ve Doğanay, 2017: 308).

Şavşat'ın dağlık alanlara sahip olması, yamaç paraşütü gibi sportif etkinlikleri için önemli bir potansiyele ortaya koyar. Doğal güzelliklerin kuş bakışı gözlemlenmesine olanak tanıyan bu spor için bazı çalışmalar yapılmış olsa da henüz yeterli düzeye ulaşamamıştır. Örneğin, Türk Hava Kurumu'na bağlı bir grup, Yavuzköy çevresinde yamaç paraşütü yapılabileceğini belirlemiş; ancak bu konuda idari raporlar veya kapsamlı bir bilgi paylaşımı yapılmamıştır (Orhan, 2014: 346). Bu

bölgeye yapılacak yatırımlar, turizm potansiyelini yükseltebilir. Genel olarak dağ turizmi, kırsal kalkınmayı destekleme gücüne sahiptir. Bununla birlikte, doğal kaynakların sürdürülebilir biçimde değerlendirilmemesi durumunda çevresel hasarlar meydana gelecektir. Bu nedenle, ekonomi, sosyal-kültürel değerler ve doğal çevreye dengeli bir yaklaşım sunan bir planlama anlayışı benimsenmelidir. Sürdürülebilir turizmde koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi ve yerel rehberlerin sürece etkin katılımı kritik bir rol oynar. Ne var ki, rehberlik hizmetlerinin yetersizliği, bu sektördeki gelişimi engelleyen temel sorunlardandır.

Su kaynakları, bölgenin turistik çekicilikleri arasında göze çarpmaktadır. Meydancık ve Şavşat çayları, rafting, kano gibi su sporlarına uygun alanlar sunarken; Gana Kanyonu ve Papart, Su Atılan gibi şelaleler rekreasyonel ve turistik etkinlikler için çekim noktası haline gelebilir (Orhan ve Doğanay, 2017: 309). Şavşat ilçesi, halk arasında ‘Çermik’ olarak adlandırılan şifalı maden sularıyla öne çıkmaktadır. Bu doğal kaynaklar, sağlık turizmi açısından dikkate değer bir potansiyele sahip olmasına karşın, tanıtım faaliyetleri ve sürdürülebilir kullanım konusunda henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır. Özellikle Mikelet Çermiği, bölgenin tek sıcak kaplıcası olarak rekreasyon ve tedavi imkanları sunmaktadır (Polat, 2000: 25).

Şavşat ilçesinde geniş yüzeyli göller bulunmamakla birlikte, küçük ölçekli ve doğal güzelliklere sahip göller de dikkat çeken turistik alanlar oluşturmaktadır. Bu göller, sakin ortamları ve rekreatif kullanım imkânları ile ekoturizmi desteklemekte; özellikle Karagöl gibi alanlar, doğal akvaryum niteliğindeki özellikleriyle öne çıkmaktadır. Bu göller, doğal ve kültürel dokularıyla turistik çekim alanı oluştururken, ziyaretçilere yürüyüş, piknik ve doğal gözlem gibi aktiviteler için eşsiz fırsatlar sunmaktadır (Polat, 2000: 28).

Şavşat’ın doğal varlıkları, zengin bitki ve hayvan çeşitliliğiyle birleşerek, bölgenin kırsal turizm potansiyelini destekleyen temel kaynakları oluşturmaktadır. Karagöl-Sahara Milli Parkı sınırları içerisinde yürütülen araştırmalarda belirlenen endemik bitki türleri ile geniş fauna çeşitliliği, yaban hayatı gözlemciliği ve doğa fotoğrafçılığı gibi faaliyetler açısından benzersiz olanaklar sunmaktadır. Bu alanların sürdürülebilir turizm yaklaşımı çerçevesinde korunması ve mevcut tanıtım eksikliklerinin giderilmesi, bölgenin kalkınma süreci açısından stratejik bir öneme sahiptir.

Şavşat ilçesi, tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve bunun sonucunda farklı kültürel izleri bünyesinde barındıran zengin bir tarihi mirasa sahiptir. Bu tarihsel birikim, ilçenin mimari ve kültürel yapılar açısından zengin bir görünüm kazanmasına olanak sağlamıştır. Beşerî çekicilik unsurları bakımından Şavşat hem yerli hem de yabancı turistler için önemli bir cazibe merkezi konumundadır. Bu unsurlar arasında, öne çıkan tarihi yapılardan biri olarak Tibet (Manastırı) Kilisesi dikkat çekmektedir. Cevizli köyünde bulunan ve ilçe merkezine 14 km uzaklıkta yer alan bu kilise, geçmiş dönemlerin dini ve mimari yapısını yansıtan önemli bir kültürel mirastır (Öztürk, 2023: 66). Kilisenin tarihi dokusu, ziyaretçiler için etkileyici bir yaşantı sunmaktadır. Bir diğer önemli yapı ise Şavşat Kalesidir. Stratejik konumu ve tarihi önemiyle bölgenin dikkat çeken yapılarından biridir. Artvin kent merkezine yaklaşık 67 km mesafede, Artvin-Ardahan bağlantı yolunun üzerinde yer alan kale, ilçe girişinde, Söğütlü Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır (Yardımcı, 2015: 13).

2.2.2. Şavşat Yaylaları ve Kırsal Turizm Potansiyeli

Ekoturizm faaliyetlerinin çevreye zarar vermeden gerçekleştirilmesi, doğal çevrenin korunması ve mevcut kaynakların sürdürülebilir biçimde kullanılması ile olanaklıdır. Bu bağlamda, Şavşat yaylaları ekoturizm açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. Ancak ekoturizmin etkin biçimde uygulanabilmesi, bölgedeki turistik alanların gelişimini destekleyen ve ekolojik dengeyi gözetken yaklaşımların benimsenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin doğal çevrenin korunması ve kültürel mirasın yaşatılmasına yönelik uzun vadeli stratejik politikalar geliştirmesi, sürecin temelini oluşturmaktadır.

Kırsal turizm, sadece yerel yönetimlerin çabalarıyla değil, turizm hizmeti veren firmalar ve yerel halkın da bilinçli bir şekilde bu politikalara dahil olmasıyla başarıya ulaşabilir (Surat, 2019: 1250). Rehberlik ve ulaşım gibi hizmetlerin profesyonel bir anlayışla sunulması, ekoturizm faaliyetlerinin çevreye zarar vermeden yürütülmesine olanak sağlamaktadır. Günümüzde turistler, yerel kültürü ve tarihi tanıma, nadir doğal alanlarda zaman geçirme ve samimi bir atmosferde dinlenme olanağı arayışındadır. Bu tür imkânların etkin biçimde sunulması

durumunda hem hizmet sektörünün gelişimi hem de çevresel koruma çalışmalarının sürdürülebilirliği sağlanabilecektir.

Şavşat yaylaları, sahip oldukları doğal güzelliklerle ekoturizm açısından elverişli mekânlar sunarken, bu alanlarda yaşayan yerel halkın bilgi ve bilim temelli yaklaşımlar doğrultusunda hareket etmesi, turizm faaliyetlerinin gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu tür bir yaklaşım, bölgenin doğal ve kültürel mirasının korunmasına olanak tanırken, aynı zamanda yerel ekonomiye anlamlı faydalar sağlayacaktır. Bölgede düzenlenen festivaller, folklor gösterileri, yayla şenlikleri ve sergiler gibi sanatsal etkinlikler, ziyaretçilerin bölgenin tarihini ve kültürel değerlerini tanınmasına olanak sağlamaktadır (Aytuğ ve Mikaeili, 2017: 234). Aynı zamanda yaylaların yerel mimarisi, özgün yapısal özellikleriyle turistik açıdan yüksek bir çekicilik sunmakta ve ziyaretçilere otantik bir deneyim yaşama imkânı tanımaktadır. Bu tür faaliyetler, bölgenin kültürel mirasının korunmasında ve sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir işlev üstlenmektedir. Yerel değerlerin korunması ve tanıtımı, bölgesel turizmin çekiciliğini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda yerel halkın ekonomik kalkınmasına da olumlu katkılar sağlamaktadır. Doğal ve kültürel değerlerin korunması yoluyla ekoturizmin teşvik edilmesi, Şavşat yaylalarının turizm potansiyelini önemli ölçüde artırabilir.

2.2.3. Şavşat'ın Milli Parkları ve Doğa Alanları

Şavşat, sahip olduğu doğal güzellikler ve biyolojik çeşitlilik sayesinde bölgenin en kıymetli turistik alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. İlçede bulunan Karagöl-Sahara Milli Parkı hem flora hem de fauna açısından dikkate değer bir çeşitliliğe ev sahipliği yapmaktadır. Nadir ve endemik bitki türlerini barındıran zengin bitki örtüsü sayesinde, Karagöl-Sahara Milli Parkı doğa koruma açısından yüksek düzeyde öneme sahiptir. Bu bölge, biyolojik çeşitliliği ve ekolojik değerleri ile sürdürülebilir turizm ve çevre koruma için önemli bir potansiyele sahiptir (Eminağaoğlu ve Anşın, 2022: 558). Bölgede yapılacak kapsamlı araştırmaların, bitki ve hayvan çeşitliliği açısından çok daha yüksek rakamlar ortaya çıkaracağı tahmin edilmektedir.

Milli Park, sürdürülebilir turizm yaklaşımı ile doğa koruma ilkelerinin eş zamanlı olarak uygulanabileceği örnek bir destinasyon niteliği taşımaktadır. Karagöl-Sahara Milli Parkı, doğayı ve yerel değerleri koruma amacıyla alternatif turizm türleri açısından önemli bir merkezdir. Bu alan, sürdürülebilir turizm anlayışıyla hem doğal mirasın korunmasına hem de bölgenin ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkı sağlayan bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır (Orhan ve Doğanay, 2017: 313).

2.2.4. Şavşat'ın Tarihi ve Kültürel Yapıları

Şavşat, insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan turistik değerler açısından zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Beşerî ve kültürel turizm kaynakları, bölgenin turizm potansiyelinin temel unsurlarını oluşturmaktadır. Özgün mimari özellikler taşıyan ahşap yapılar, tarihi eserler, yayla şenlikleri ve diğer kültürel unsurlar, Şavşat'ın kültürel zenginliğini ön plana çıkarmaktadır. Bölgedeki en dikkat çekici tarihî varlıklar arasında kaleler, önemli bir yer tutmaktadır. Şavşat (Satlel) Kalesi, bölgenin en değerli yapılarından biri olarak kabul görmektedir. Şavşat Kalesi, ilçenin batısından doğusuna doğru yükselen eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Bu topografik özellik nedeniyle yapı içerisinde belirgin bir kot farkı göze çarpmaktadır. Kaleye giriş yalnızca güneydoğu sur duvarında yer alan bir açıklık üzerinden sağlanabilmektedir. Kale, Tigrat ve Mansuret derelerinin kesiştiği vadiyi domine eden stratejik bir konumda yer almasıyla dikkat çekmektedir (Yılmaz vd., 2022: 403).

Cevizli köyü sınırları içerisinde bulunan Cevizli (Tbeti/Tibeti) Manastırı, Şavşat ilçe merkezine yaklaşık 14 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kitabesi olmamasına rağmen, farklı kaynaklarda 899-914 yılları arasında Bagratlı Prensligi'nden Aşud Koh tarafından yaptırıldığı ifade edilmektedir. Manastır, taş işçiliği ve mimarisiyle bölgenin tarihsel ve kültürel mirasının önemli bir örneğidir (Orhan ve Doğanay, 2017: 314). Civar Hisar, Şavşat ve Parih kaleleri gibi yapılar, bölgenin tarihsel süreçte sahip olduğu stratejik konumu gözler önüne sererken; Satlel ve Küplüce köyü kiliseleri, bölgenin çok kültürlü geçmişine dair önemli izler taşımaktadır. Ayrıca Kocabey Camii, Köprülü Köyü Camisi gibi dini yapılar ile Zor Mustafa Bey Külliyesi, Şavşat'ın mimari ve kültürel çeşitliliğini yansıtan nitelikli örnekler

arasında yer almaktadır. Tarihi mezarlar, adak yerleri ve yer altı mahzenleri de Şavşat'ın zengin kültürel dokusunu tamamlayan diğer önemli unsurlardır (Surat, 2019: 1247).

Şavşat bölgesinde yer alan taş köprüler de bu mirasın yapıt taşlarını oluşturur. İnşa tarihleri kesin olarak bilinmemekle birlikte, Orta çağ dönemine ait oldukları düşünülmektedir. Örneğin, Gana Deresi üzerinde yer alan ve Dutlu-İlica köyleri yol ayrımında bulunan taş köprü, kaba yontulmuş taşlardan yapılmış, tek gözlü bir yapıdır. Bu tür yapılar, bölgenin tarihi dokusuna önemli katkı sunmaktadır (Orhan ve Doğanay, 2017: 319).

Şavşat, sahip olduğu zengin tarihî ve kültürel miras ile öne çıkan bir yerleşim bölgesidir. Geleneksel ahşap mimarisi, özgün biçimde korunmuş yapıları ve doğal güzellikleriyle birlikte, turizm açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu zenginliklerin ekoturizm ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi, bölgenin kültürel ve doğal mirasının korunmasına önemli ölçüde katkı sunabilir. Yerel kültürün tanıtımına yönelik faaliyetler ve sürdürülebilir turizm planlamaları aracılığıyla bölge, ziyaretçilere samimi ve özgün bir deneyim sunarken, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı da destekleyebilir. Bu yaklaşım sayesinde tarihsel ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması mümkün olacaktır.

2.2.5. Şavşat'ta Gastronomi

Yöresel yemek deneyimleri, ziyaretçilere yalnızca bölgenin tatlarını keşfetme olanağı sunmakla yetinmez; bununla birlikte bir toplumun geçmişini ve kültürünü anlamak için de önemli bir yoldur. Türkiye, binlerce yıllık tarihî geçmişi ve zengin mutfak kültürüyle gastronomi turizmi alanında uluslararası düzeyde öne çıkan bir ülkedir. Bu geniş coğrafi ve kültürel çeşitlilik bağlamında, Şavşat özgün lezzetleri ve geleneksel mutfak anlayışı ile önemli bir konumda bulunmaktadır. Şavşat mutfağı, bölgenin doğal ürünleriyle bütünleşen geleneksel tarifler ve bu tariflere eşlik eden kültürel anlatımlar aracılığıyla gastronomi turizmine anlamlı katkılar sunmaktadır. Bu bağlamda, bölgenin gastronomik olanakları yalnızca tüketim odaklı bir deneyim sunmamakta; aynı zamanda geçmişten günümüze taşınan kültürel bir mirasın tanıtılmasına da aracı olmaktadır (Oğan ve Durlu Özkaya, 2021: 212).

Gastronomi turizmi, dinamik yapısı sayesinde makroekonomik düzeyde kayda değer katkılar sağlamaktadır. Şavşat gibi destinasyonlar için bu turizm türü, kırsal kalkınmayı destekleyen ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltan bir araç olabilir. Ayrıca, istihdam olanakları yaratarak yerel ekonomiyi canlandırırken; tarım ve perakende gibi çeşitli sektörleri de desteklemektedir. Bununla birlikte, yöresel gastronomi, toplumsal hayatı olumlu yönde etkileyen sosyal bir bağ kurma imkânı da sunmaktadır (Işkın, 2021: 27). Şavşat'ın zengin mutfak kültürü, gastronomi turizmi kapsamında bölgesel kalkınmaya önemli katkılar sunabilecek potansiyele sahiptir. Yöresel ürünlerin öne çıkarılması ve bu ürünlerin geleneksel tariflerde kullanılması, kültürel mirasın korunmasına destek olur ve ekonomik fayda sağlar. Gastronomi deneyimlerinin zenginleştirilmesi, Şavşat'ın gastronomi turizminde kilit bir bölge olma ihtimalini güçlendiriyor.

2.2.6. Şavşat'ta Trekking ve Doğa Sporları

Türkiye'nin dağlık bölgeleri, sahip oldukları zengin potansiyeller doğrultusunda klimatizmden yayla turizmine, av turizminden termalizme kadar geniş bir yelpazede çeşitli faaliyetlere ev sahipliği yapmaktadır. Şavşat ise dağlık ve engebeli topoğrafik yapısıyla bu cazibe merkezlerinden biri olma niteliği taşımaktadır. Kış sporlarına yönelik henüz çalışmalar yapılmamış olsa da yüksek eğitim değerleri ve kar kalınlığı sayesinde kayak gibi sporlara uygun alanlar yaratılabilir. Geleneksel etkinliklerle desteklenecek festival ve şenliklerin, bölgenin kimliğini ön plana çıkarabileceği düşünülmektedir (Orhan ve Doğanay, 2017: 308). Şavşat'ın dağları yaz döneminde ise ziyaretçilerine trekking, kaya tırmanışı, dağ bisikleti, off-road sürüşleri, atlı gezintiler, yaban hayatı gözlemciliği ve manzara fotoğrafçılığı gibi çok sayıda faaliyet imkânı sunmaktadır. Özellikle Göze Dağı (Kençıyan/Gençıyan Dağı) ile Arsiyan Yaylası ve gölleri, bu aktiviteler için önemli güzergâhlardır. İlk olarak 1995 yılında düzenlenen doğa yürüyüşleri, geleneksel bir etkinlik haline gelmiş ve her yıl temmuz ayında gerçekleştirilmeye devam etmiştir (Orhan ve Doğanay, 2017: 309).

Şavşat'ın doğal zenginlikleri, trekking ve diğer doğa sporları açısından geniş olanaklar sunmaktadır. Karagöl-Sahara Milli Parkı ise ladin ve göknar ağaçlarından oluşan orman dokusuyla, ziyaretçilere benzersiz bir doğa deneyimi yaşatma

potansiyeline sahiptir. Bozulmamış ekosistemi, bitki örtüsü ve yaban hayatı gözlemi, kampçılık, doğa yürüyüşleri ve foto safari gibi etkinlikler için elverişli bir ortam sunmaktadır. Geleneksel yaşam biçimi, tarihî ve mimarî dokular gibi kültürel unsurlarla bütünleşen bu bölge, doğa meraklılarının ilgisini çeken önemli bir destinasyon hâline gelmiştir. Karagöl-Sahara Milli Parkı'nda atlı yürüyüş gibi alternatif etkinliklerin yanı sıra Papart Vadisi'nde doğa temelli turizm faaliyetleri gerçekleştirilmekte ve bölge her yıl çok sayıda turist ağırlamaktadır. Kocabey Yaylası ve çevresindeki alpinzon türleri, bölgenin biyolojik çeşitliliğini gözler önüne sermektedir (Surat, 2019: 1247).

2.2.7. Kırsal Turizm İçin Geliştirilebilecek Yeni Alanlar

Şavşat'ın coğrafi özellikleri, geçmişte bazı beşerî ve ekonomik faaliyetlerin gelişimini kısıtlamış olsa da doğal dokunun bozulmadan korunmasına imkân sağlamış ve bu durum turizmin gelişimi açısından önemli bir potansiyel ortaya çıkarmıştır. Doğal güzelliklerin ve özgün yerel yaşam biçiminin korunmuş olması, bölgeyi kırsal turizm açısından çekici kılmaktadır. Bu doğrultuda, Şavşat'ın gelecekteki ekonomik faaliyetlerinde kırsal turizmin belirleyici bir rol üstleneceği öngörülmektedir. Bölgenin turizm potansiyelini değerlendirmek için yapılan yatırımlar ve sürdürülen çalışmalar, kırsal turizmin farklı alanlarda geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır (Şahin, 2019: 33). Doğa yürüyüşü, kamp, ekoturizm ve kültürel etkinlikler gibi faaliyetler, Şavşat'ın doğal yapısı ve yerel değerleriyle uyumlu bir turizm altyapısının geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

İl sınırları içerisinde yer alan 1268 bitki türünden 119'unu endemik türler oluştururken, Karagöl-Sahara Milli Parkı 872 taksonuyla bu zenginliği en iyi yansıtan alanlardan biridir (Eminağaoğlu ve Anşin, 2022: 557). Nadir türlerin 103'ünü barındıran bu park, doğa araştırmaları, botanik gözlemler ve ekoturizm faaliyetleri açısından özgün bir potansiyele sahiptir. Öte yandan, Hatila Vadisi Milli Parkı 530 farklı bitki türüne ev sahipliği yapmakta olup, özellikle 85 relik-endemik türüyle öne çıkmaktadır. İlaç sanayisinde değerlendirilen bu bitki türlerinin bölgede bulunması, kırsal turizmin gelişimine yönelik önemli fırsatlar sunmakta ve aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayı destekleyici projelere ilham vermektedir.

Artvin'in bu doğal zenginlikleri, kırsal turizm için yeni alanların keşfi ve tanıtımı adına büyük bir potansiyele sahiptir (Oğan ve Cömert, 2022: 34).

Artvin, sahip olduğu doğal termal kaynaklarla sağlık turizmi bakımından öne çıkan bölgeler arasında yer almaktadır. Bireylerin tedavi görme ya da sağlık durumlarını iyileştirme amacıyla gerçekleştirdikleri seyahatlerde; termal turizm, medikal turizm ile yaşlı ve engelli bireylere yönelik turizm türleri önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Artvin merkez ve ilçelerinde yer alan Kafkasör, Zeytinlik Sant Mevkii, Ardanuç Kapı Köyü, Borçka Karşıköy ve Balcı Köyü ile Şavşat'ın Ciritdüzü, Yavuz ve Ilıca köylerindeki termal kaynaklar, romatizma, mide rahatsızlıkları, hemoroit, böbrek sorunları ve eklem ağrıları gibi çeşitli sağlık problemlerine yönelik potansiyel tedavi imkânları sunmaktadır. Hem sağlık kurumlarının gelişimine katkı sağlayan hem de bölgenin ekonomik kalkınmasına destek olan bu doğal kaynaklar, kırsal turizmin geliştirilmesi adına önemli fırsatlar yaratmaktadır (Şahin, 2017: 68).

2.2.8. Şavşat'ın Ulusal ve Uluslararası Turizmdeki Yeri

Şavşat, sahip olduğu doğal zenginlikler ve yüksek biyolojik çeşitlilik sayesinde hem ulusal hem de uluslararası turizmde öne çıkan bir destinasyondur. Sahara Milli Parkı ve Papart Vadisi, yalnızca bilimsel ve ekonomik açıdan katma değer üretmekle kalmayıp, aynı zamanda doğa yürüyüşü, kampçılık ve ekoturizm gibi faaliyetler açısından da elverişli alanlar sunmaktadır. Bölgedeki yaylalar, ahşap ve taş mimarisinin seçkin örneklerini yansıtarak kültürel ve doğal mirası bütüncül bir biçimde sunmaktadır. Ancak ekoturizmin küresel ölçekte büyük bir endüstri hâline gelmesiyle birlikte bu faaliyetlerin denetimsiz biçimde sürdürülmesi, doğa koruma çalışmalarını tehdit edebilecek potansiyel riskler barındırmaktadır. Bu sebeple, ulusal ve yerel kalkınma stratejileri çerçevesinde ekoturizmin planlanması, etkilerini izleyen ve yönlendiren yasal düzenlemelerle desteklenmelidir (Surat, 2019: 1246). Bu yaklaşım, doğa koruma hedeflerini gerçekleştirebilir ve Şavşat'ın turizmdeki yerini daha da güçlendirebilir.

Şavşat, ekoturizm ve kırsal turizm gibi alternatif turizm türleri açısından özgün ve yüksek bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin sürdürülebilir ve verimli biçimde değerlendirilebilmesi için öncelikle toplumda söz konusu turizm

türlerinin taşıdığı değer konusunda farkındalık geliştirilmesi gerekmektedir. Gelen turistler ile yerel halk arasındaki etkileşimi artıran bu turizm türleri, aynı zamanda kültürel alışverişe de olanak sağlar. Şavşat'ın hangi alanlarının hangi turizm türüne uygun olduğunun belirlenmesi ve bu alanların koruma-kullanma dengesi içinde, etaplar halinde turizme kazandırılması büyük bir önem taşımaktadır (Orhan ve Doğanay, 2017: 324). Bunun yanı sıra ulusal turizm stratejileriyle uyumlu biçimde yerel düzeyde planlama yapabilecek kurulların teşkil edilmesi, bölgenin sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bu doğrultuda benimsenen yaklaşımla Şavşat'ın turizm potansiyeli çevresel hassasiyet gözetilerek değerlendirilebilir ve aynı zamanda bölgesel ekonomik kalkınmaya anlamlı katkılar sunabilir.

2.2.9. Şavşat'ta Turizmde Karşılaşılan Sorunlar

Şavşat, doğal güzellikleriyle kırsal turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olmakla birlikte, turizm faaliyetlerinin karşılaştığı bazı temel sorunlar, bu potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Kırsal alanlarda şehirleşme eğilimlerinin görülmesi, doğayla iç içe ve sakin bir ortam arayışında olan turistlerin ilgisinin azalmasına neden olabilir. Geleneksel yaylacılığın hâkim olduğu Şavşat'ta yaylaların turistik amaçlarla kullanımı henüz yaygınlaşmamış olsa da kırsal turizme olan talep artışının bu durumun yakın gelecekte değişmesini sağlayacağı öngörülmektedir (Orhan ve Doğanay, 2017: 324). Ancak, bu süreç yönlendirilirken akılcı planlamaların yapılması ve koruma-kullanma dengesinin sağlanması kritik önem taşımaktadır.

Bölgenin en önemli turizm kaynaklarından biri olan Karagöl-Sahara Milli Parkı, zengin flora ve fauna çeşitliliğiyle hem doğa hem de kültürel çekicilikler açısından dikkat çekmektedir. Bu tür alanlar için rasyonel esaslara uygun Uzun Devreli Gelişme Planları hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Orhan ve Doğanay, 2017: 324). Bu sayede, doğa koruma hedefleri gerçekleştirilirken bölgenin turizm potansiyeli de sürdürülebilir bir biçimde kullanılabilir. Söz konusu planlama sürecinde yerel halkın turizm faaliyetlerine dâhil edilmesi, bölgeye özgü kültürel değerlerin korunmasına katkı sağlayacak ve yerel düzeyde ekonomik kazanımların elde edilmesine olanak tanıyacaktır.

Şavşat, “Yavaş Kent” (Cittaslow) unvanını kazandıktan sonra gerçekleştirilen tanıtım faaliyetleri aracılığıyla ulusal ve uluslararası turizmde öne çıkmış ve geniş bir ziyaretçi kitlesini ağırlamaya başlamıştır. Bu gelişme, ilçe halkı açısından memnuniyet verici olsa da beraberinde çeşitli sorunları da gündeme getirmiştir. İlçenin küçük yapısı, trafiğin merkezden akması nedeniyle trafik sıkışıklığı ve gürültü kirliliği ortaya çıkarmış, bu sorunların çözümü için çevre yolu projesi ile transit araçların ilçeye girişi engellenmiştir (Şahin, 2019: 65). Ayrıca bilinçsiz turistlerin yol açtığı çevre kirliliği, önemli bir sorun olarak ortaya çıkmış; turist profiline yönelik doğrudan bir ayırım yapılamadığından, çevre temizlik faaliyetlerine yoğunluk verilerek bu sorunun giderilmesi amaçlanmıştır. Şavşat, söz konusu sorunlarla mücadele ederken, turizm potansiyelini korumaya ve sürdürülebilir kalkınmayı temin edecek stratejik adımlar atmaya odaklanmaktadır.

Şavşat bölgesindeki ormanların biyolojik çeşitliliği ve ekolojik bütünlüğü çeşitli etkenler nedeniyle ciddi tehditler altındadır. Yoğun ormancılık teknikleri, geniş çaplı ağaç kesimi ve yabancı türlerin yeniden dikilmesi, yabancı bitki türlerinin yayılması, aşırı otlatma, rekreasyon, kalkınma projeleri, aşırı hasat, yasa dışı ağaç kesimi ve ticareti, kaçak avlanma, yol ve baraj inşaatları gibi faaliyetler doğal alanları büyük ölçüde zarar görmüş hale getirmiştir (Eminağaoğlu ve Anşin, 2022: 562). Bu durum, yerel endemik türlerin söz konusu çevresel değişimlere uyum sağlayıp sağlayamayacağı hususunda ciddi kaygılar doğurmaktadır. Kontrolsüz bitki toplama ve ticari faaliyetler, yaylalardaki turistik gelişmelerle birlikte doğal yaşam alanlarını tehdit etmekte ve bölgenin ekolojik dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Sürdürülebilir bir yaklaşımın benimsenerek bu problemlere etkili çözümler getirilmesi, Şavşat’ın doğal ve biyolojik çeşitliliğinin korunması bakımından büyük önem arz etmektedir.

Artvin’in Şavşat ilçesinde yapılan araştırmalar ve gözlemler, sakin şehir sürecini etkileyen en önemli sorunların altyapı eksiklikleri, turizm sektöründe hizmet kalitesi yetersizlikleri ve ünvanın sürdürülebilirliği ile ilgili olduğunu ortaya koymaktadır (Öztürk vd. 2023: 204). Özellikle ulaşım, trafik, otopark yetersizliği ve atık yönetimi gibi altyapı eksiklikleri yerel halkın ve ziyaretçilerin memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Bu sorunların giderilmesi amacıyla bölgeye yönelik hızlı ve etkili planlamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Turizm faaliyetlerinin

kalitesini artırmaya yönelik atılacak adımlar sayesinde sakin şehir unvanının korunması mümkün olacak ve Şavşat'ın turizmdeki cazibesi uzun vadede sürdürülebilir bir nitelik kazanacaktır.

2.2.10. Şavşat'ta Kırsal Turizm Yatırımları ve Destekler

Artan turizm hareketliliğiyle birlikte ilçe, kırsal turizm yatırımları ve destekleri açısından önemli bir destinasyon konumuna gelmektedir. Kamu sektörü, altyapı yatırımları aracılığıyla bölgenin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışırken; özel sektör ise üst yapı yatırımlarıyla turizm talebini karşılamada etkin bir rol üstlenmektedir. Yerel yönetimler, bölgenin mimari dokusuna uygun olarak betonlaşmayı engelleyecek projeler geliştirmeli ve yatırımcıları bu doğrultuda teşvik etmelidir. Şavşat'taki turizm faaliyetlerinin yaz aylarında yoğunlaşması, alternatif turizm türlerinin desteklenmesi yoluyla yılın tüm dönemine yayılmasına imkân tanıyan bir fırsat sunmaktadır. İlçenin doğal güzelliklerinden yararlanarak kamp alanları, yürüyüş ve bisiklet rotaları gibi aktivitelerin planlanması, turizmi çeşitlendirecek ve bölgede sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecektir (Öztürk, 2023: 116). Bu tür yatırımlar ve teşvikler, Şavşat'ın kırsal turizmdeki potansiyelini daha ileri bir noktaya götürmek anlamında önemli bir adım olacaktır.

Bölgedeki doğal ve kültürel cazibe unsurlarının turizme entegrasyonunda ulaşım sistemlerinin rolü büyüktür; çünkü ulaşım turizmin gelişimini destekleyen bir faktör ve turizmin yayılımı sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Bu bağlamda, Şavşat'ta kırsal kalkınmayı teşvik edecek projelerin geliştirilmesi, bölge turizminin canlanmasına kayda değer katkılar sunabilir. Ulaşım altyapısının iyileştirilmesiyle birlikte, bölgenin turistik potansiyelinin daha etkin bir şekilde kullanılması beklenmektedir. Bu bağlamda, yeşil yol projesi gibi yatırımlar, hem bölgenin erişilebilirliğini artırarak turizmi destekleyecek hem de çevre dostu bir gelişme anlayışıyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerini güçlendirecektir (Orhan, 2014: 332). Şavşat'ın doğal ve kültürel varlıklarını koruyarak kalkınma süreçlerine dahil etmek, bölgenin gelecekteki ekonomik başarısı bakımından hayati bir önem taşımaktadır.

3. KIRSAL TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

3.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı, modernleşme teorisinin öne çıkardığı iktisadi gelişme yerine, sosyal, kültürel ve çevresel unsurları barındıran alternatif ve daha geniş bir kalkınma perspektifi sunar. Alternatif kalkınma teorisi, kalkınmayı yalnızca iktisadi ölçütlerle ele alan klasik anlayışı benimsemez; bunun yerine, kalkınmanın her topluluğun kendine has gereksinimlerine göre biçimlendirilmesi gerektiğini ileri sürer. Sürdürülebilirlik, bu çerçevede, yalnızca doğal ve beşerî kaynakların dikkatli bir biçimde kullanılmasını değil; bununla birlikte, toplumsal katılımı ve karşılıklı saygıyı esas alan bir sosyal perspektifin geliştirilmesini de kapsar. Sürdürülebilirlik, ekonomik faktörlerin ötesinde, sosyal, bilimsel ve kültürel unsurların dengeli biçimde ele alınmasını sağlayan çok yönlü bir kavram olarak kalkınma sürecine entegre edilmiştir (Gladwin vd., 1995: 877).

Turizm sektörünün hızlı büyümesine öncülük eden neoliberal ekonomi politikaları, ekonomik kalkınma süreçlerinde belirgin çevresel ve sosyal olumsuzluklar yaratmıştır (Ak vd., 2023: 38). Bu koşullar, toplumların asli gereksinimlerini önceliklendiren ve çevresel devamlılık prensibiyle örtüşen bir kalkınma modeline yönelişi beraberinde getirmiştir. Alternatif kalkınma kuramı, bu çerçevede, kalkınmayı sadece iktisadi ölçütlerle ele alan anlayışları sorgulayarak, bu süreci çevresel, toplumsal ve kültürel unsurları da kapsayan çok yönlü bir olgu olarak nitelendirmektedir. Her toplumun kendi ihtiyaçlarına göre biçimlendirdiği ve dış etkenlerden bağımsız olarak belirlediği bu kuram, sürdürülebilirliği odak noktası olarak benimseyerek, kalkınmanın çevreyle ve toplumla dengeli bir biçimde ilerlemesini savunmaktadır. Sürdürülebilirlik, yalnızca mevcut gereksinimleri değil, gelecek kuşakların yaşam şartlarını da dikkate almayı gerektiren bir yaklaşımdır. Bu kavramın ana unsurları; insanlığın kaynakları rasyonel bir biçimde kullanması, doğal çevrenin muhafaza edilmesi ve çevreye duyarlılığın toplumda kalıcı hale getirilmesidir. Doğa ile uyum içinde yaşamak, yalnızca bireysel bir sorumluluk değil, aynı zamanda toplumsal bir yükümlülük olarak değerlendirilmelidir. Bu farkındalık, gelecek nesillere daha yaşanabilir bir çevre bırakılmasını mümkün kılmaktadır.

Bununla birlikte, sürdürülebilirlik anlayışını nesilden nesile aktarabilmek bireysel ve kurumsal düzeyde etkili bir eğitim ve farkındalık sürecini gerektirir (Kadioğlu, 2024: 15).

3.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri

Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri, insanlığın doğal kaynakları sınırsız görme eğiliminin yarattığı çevresel sorunlara karşı bir cevap olarak ortaya çıkmıştır. Artan nüfusla beraber kaynakların hızla tükenmesi, sürdürülebilirliği yalnızca bir yöntem olmaktan çıkarıp gelecek kuşakların refahını güvence altına almak için zorunlu hale getirmiştir. Kökleri orta çağa kadar uzanan bu kavram, özellikle 20. yüzyılda kalkınma politikalarıyla bütünleşmiştir (Kadioğlu, 2024: 18). Başlangıçta tarım ve ormancılık gibi alanlarında gündeme gelen sürdürülebilirlik, zamanla ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları dengeleyen daha geniş kapsamlı bir anlayış halini almıştır. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmanın temel ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Kaynakların Korunması ve Bilinçli Kullanımı; Ricardo, Malthus ve Mill gibi iktisatçılar tarafından da vurgulanan, kaynakların sınırlılığına dair bilinç geliştirilmesi ve doğal varlıkların gelecek nesilleri gözeterek kullanılması gerekliliğini ifade eder (Tırnakçı, 2017: 61).

Gelecek Kuşakları Gözetme; Sürdürülebilir kalkınmanın merkezinde, yalnızca bugünün değil gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da dikkate alan bir yaklaşım bulunmaktadır.

Ekonomik, Toplumsal ve Çevresel Dengenin Sağlanması; Başlangıçta çevresel temelli bir kavram olarak ortaya çıkan sürdürülebilirlik, kalkınma süreçlerine dahil edilerek ekonomik büyüme, toplumsal refah ve çevresel koruma arasında bütüncül bir denge kurulmasını hedeflemektedir.

Uluslararası İş Birliği ve Katılımcılık; 1992 Rio Konferansı'nda da vurgulandığı üzere, sürdürülebilir kalkınmanın başarısı uluslararası iş birliği ile farklı kültür ve kimliklerin etkin katılımına bağlıdır (Aydın, 2012: 23).

Yerel ve Geleneksel Uygulamaların Desteklenmesi; Rio Konferansı'nda, yerel ve geleneksel bilgilerin kalkınma ve çevre yönetimi üzerindeki olumlu etkileri ön plana çıkarılmıştır.

Sektörler Arası Eşgüdüm ve Politikaların Bütünleşmesi; 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, sektörler arası iş birliği ve koordinasyonun, sürdürülebilir kalkınma için kapsamlı politika ve planların oluşturulmasında kritik rol oynadığı belirtilmiştir (Ofloğlu, 2022: 14).

Bütüncül Yaklaşımın Benimsenmesi; Çevresel, sosyal ve ekonomik unsurların birlikte değerlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınma anlayışının en temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir.

3.1.2. Turizmde Sürdürülebilirlik ve Kırsal Turizme Yansımaları

Sürdürülebilir kırsal turizmin bileşenleri, modernleşme kuramının kalkınma stratejilerinde ekonomik büyüme odaklı yaklaşımdan sürdürülebilirlik merkezli bir anlayışa geçişi doğrultusunda şekillenmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde turizm, döviz girdisi, istihdam olanaklarının artması, teknoloji transferi ve sermaye birikimi gibi unsurlar aracılığıyla modernleşme sürecinin temel dinamiklerinden biri olarak değerlendirilmiştir. Ancak zamanla çevresel kaygıların artışı, turizm çalışmalarının çevre ile uyumlu sürdürülebilir kalkınma prensipleri çerçevesinde yürütülmesini zorunlu kılmıştır (Çiçek ve Yaşar, 2018: 998). Sürdürülebilir kırsal turizm, doğal ve kültürel kaynakların korunması, çevre bilincinin artırılması ve kırsal alanlarda ekonomik çeşitliliğin sağlanması gibi unsurları ön planda tutarak bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmayı hedeflemektedir (Ak vd., 2023: 44).

Sürdürülebilir kırsal turizm, köylerin, kasabaların veya mezraların yeniden canlandırılmasında bir dönüşüm aracı olarak değerlendirilmekte olup "Sürdürülebilir Kırsal Turizme Dayalı Geleneksel Köy Canlandırma Modeli" (RTTVR) ile bütünleşmiştir. Bu model, kırsal turizmin sürdürülebilirliği için üç temel seviye olan maddi, sosyal ve manevi seviyeler ortaya çıkmaktadır (Cana, 2021 :61). Bu model, kırsal turizmin yalnızca ekonomik bir araç olmanın ötesine geçerek, yerel toplulukların sosyal ve kültürel gelişimini destekleyen çok boyutlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Kırsal turizm, bu unsurların bütüncül bir şekilde entegrasyonu sayesinde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir rol üstlenebilmektedir.

Sürdürülebilir kırsal turizmin temel ilkeleri, yerel halkın kültürel kimliğini korumak, peyzaj ve doğal alanların sürdürülebilirliğini sağlamak, kırsal ekonomiyi

desteklemek ve uzun vadeli bir turizm anlayışını benimsemek üzerine odaklanmaktadır (Lane, 2005: 13). Bu yaklaşım, kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin yaşam kalitesini artırmayı ve çevresel değerlerin korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Etkin bir biçimde uygulandığında, kırsaldan kente göçün azaltılması, köy halkının ekonomik gelir elde etmesi, kültürel mirasın korunması ve geleneksel değerlerin sürdürülebilir biçimde yaşatılarak ön plana çıkarılması mümkün olabilmektedir. Bu unsurlar, kırsal bölgelerde hem sosyal hem de ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan bir model sunmaktadır (Kadıoğlu, 2024: 23).

3.2. Ekonomik Sürdürülebilirlik

Kırsal turizm bağlamında değerlendirildiğinde, sektörün uzun vadeli fayda üretme kapasitesi ön plana çıkmaktadır. Turizm faaliyetlerinin ekonomik etkileri, yalnızca gelir artışıyla sınırlı kalmayıp yerel halkın istihdam olanaklarına erişimini ve ekonomik refahını da doğrudan etkilemektedir. Bu süreçte, olumsuz ekonomik sonuçların en aza indirgenmesi ve olumlu katkıların artırılması, sürdürülebilirliğin temel koşullarından biridir (Martinez ve Poveda, 2024: 3). Dolayısıyla, çevresel ve sosyokültürel unsurlarla uyumlu bir denge oluşturulması, kırsal turizmin iktisadi sürdürülebilirliğini temin etmede hayati bir öneme sahiptir. İktisadi sürdürülebilirlik, sınırlı kaynakların verimli kullanımıyla doğrudan ilişkilidir ve turizm sektörünün uzun dönemli üretim gücünü muhafaza edebilmesine dayanır. Bu çerçevede, mal ve hizmet üretiminin sürdürülebilirlik prensipleriyle sürdürülmesi, sektörel dengesizliklerin önüne geçilmesi ve bilhassa iç ile dış borç yükünün yönetilebilir seviyelerde tutulması büyük önem taşımaktadır. Kırsal turizm açısından bu yaklaşım hem bölgesel kalkınmayı teşvik eden hem de doğal ve ekonomik kaynakları muhafaza eden bir yapı sunmaktadır. Bu sayede, ekonomik fayda sağlarken gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da göz önünde bulunduran dengeli bir sistem mümkün hale gelir (Telfer and Wall, 1996: 644).

Gelişmekte olan ekonomilerde turizm, ekonomik kalkınma ve yoksulluğun azaltılması için stratejik bir araç olarak görülür. Ancak, turizmin bu işlevi sürdürülebilir biçimde yerine getirebilmesi, turizm politikalarının genel ekonomik, tarımsal, enerji ve çevresel politikalarla bütünleşik bir şekilde yürütülmesine bağlıdır. Ayrıca, turizmin istihdam olanaklarıyla ilişkilendirilmesi, tarım ve hizmet

sektörleriyle entegrasyonu ve altyapı yatırımlarını (yol, havaalanı, liman gibi) teşvik edici rolü, ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasında kilit unsurlar arasında yer almaktadır (Khan vd., 2020: 15). Bu bütüncül yaklaşım, kırsal turizmin yalnızca gelir kaynağı değil, aynı zamanda kalkınmanın dinamosu olabileceğini göstermektedir.

3.2.1. Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik, ekonomik kalkınmanın ötesinde, sosyal, çevresel ve insani gelişimin birlikte sağlanmasını hedefleyen bütüncül bir yaklaşımı ifade eder. Avrupa Komisyonu'na göre, kırsal turizm bu bütünlüğü destekleyerek toplumların çok yönlü kalkınmasına katkı sunan önemli bir araçtır. Ancak bu katkının sürdürülebilir şekilde devam edebilmesi, kırsal alanlarda turizmin gelişimi için kamu desteğinin sağlanmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece, kırsal turizmin toplumsal boyutları güçlendirilerek yerel halkın refahı ve sosyal bütünlüğü desteklenmiş olur (Karataş, 2020: 729).

Sosyal sürdürülebilirlik, yalnızca temel hizmetleri değil; aynı zamanda sağlık, eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği ve katılımcı yönetim gibi sosyal temellerin de bütüncül bir yaklaşımla pekiştirilmesini zorunlu kılar. Bu bağlamda, insani gelişme bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamanın ötesine geçerek, eşitlik, sosyal adalet ve bireysel potansiyelin gerçekleştirilmesine yönelik olanakların sağlanmasını ifade eder (Özmete, 2012: 118). Kaynakların etkin kullanımı ve bireylerin kendi gelişimlerine yatırım yapmalarını teşvik eden politikalar, kırsal toplumların refah ve sosyal uyum içinde kalkınmasını destekler. Kırsal turizm bu sürece katkı sunarak, toplumsal bütünlüğü ve bireysel gelişimi teşvik eden bir araç haline gelir. Kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bireylerin yaşam kalitesinin yükseltilmesini de kapsamaktadır. Dolayısıyla, kalkınma stratejileri toplumsal adaletin tesis edilmesi, bireylerin yönetim süreçlerine katılımı ve hayat kalitesinin artırılması gibi sosyal boyutları da kapsayıcı nitelikte olmalıdır. Kırsal turizm ise bu sürece katkı sağlayarak, yerel halkın daha iyi hizmetlere ulaşmasına ve toplumsal dayanışmanın güçlenmesine yardımcı olabilir. Böylece kalkınma, sadece ekonomiyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda daha adil ve kapsayıcı bir hale gelir (Harris, 2000: 6).

3.2.2. Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevresel sürdürülebilirlik, turizm sektörünün doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerini minimize etmeyi amaçlayan yenilikçi uygulamalarla doğrudan bağlantılıdır. Güneş panelleri, rüzgâr türbinleri ve atık yönetim sistemleri gibi enerji üretim yöntemlerinin yanı sıra, enerji tasarruflu cihazların kullanımı da çevresel zararların azaltılmasına önemli katkılar sunmaktadır. Turizmin karbon ayak izinin azaltılması, yerel çevrenin korunması ve işletmelerin maliyetlerinin düşürülmesi gibi işlevleri, aynı zamanda yerel düzeyde ekonomik fırsatlar yaratmak suretiyle sürdürülebilir kalkınma sürecine katkı sağlamaktadır. Bu yaklaşımlar, kırsal turizmin çevresel sorumlulukla uyumlu şekilde gelişimini mümkün kılmaktadır (Khan vd., 2020: 4). Gelişmekte olan ülkelerde turizm, ekonomik kalkınma ve yoksulluğun azaltılması açısından temel bir araç olarak kabul edilmektedir. Ancak bu işlevin sürdürülebilir şekilde yerine getirilebilmesi, turizm politikalarının tarım, enerji, çevre ve yatırım gibi sektörlerle entegre edilmesine bağlıdır. Ayrıca, turizmin istihdam yaratma potansiyeli, tarım ve hizmet sektörleriyle olan bağlantıları ile altyapı yatırımlarını teşvik edici işlevi, sürdürülebilir kalkınma sürecinde önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle, turizm kalkınmasının çok boyutlu politikalarla desteklenmesi, uzun vadeli çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik için kritik bir gerekliliktir (Katırcıoğlu, 2014: 184).

3.3. Sürdürülebilir Turizm ve Yerel Halk İlişkisi

Sürdürülebilir turizm, yalnızca çevresel kaynakların korunmasını değil, aynı zamanda sosyo-kültürel yapının ve yerel halkın refahının desteklenmesini de amaçlamaktadır. Bu bağlamda, yerel halkın turizm faaliyetlerine aktif katılımı, sürdürülebilirlik hedeflerinin başarılması açısından kritik öneme sahiptir. Sürdürülebilir turizm ile yerel halk arasındaki ilişki, doğal, kültürel ve yapısal çevre kaynaklarının dengeli bir şekilde yönetilmesini gerekli kılar. Bu kaynaklar turistler ve yerel halk tarafından ortak şekilde kullanıldığı için, “ortak havuz kaynakları” özelliği taşır ve aşırı kullanım riski altındadır. Kaynakların aşırı tüketilmesi durumunda, ekonomik refahın artırılması, kültürel mirasın korunması ve kuşaklar arası adalet gibi sürdürülebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesi zorlaşmaktadır (Briassoulis, 2002: 1066). Bu nedenle, yerel halkın bu kaynakların korunmasına

yönelik bilinçli katılımı, sürdürülebilir turizmin devamlılığı açısından hayati öneme sahiptir.

Yerel halkın sürdürülebilir turizm anlayışında, ekonomik çeşitlenme ve gelir artışı gibi somut faydalarla öne çıkmaktadır. Kırsal turizm etkinliklerinin ticaret, istihdam ve sosyal kalkınma üzerindeki olumlu etkileri, yerel halk için hem doğrudan hem de dolaylı katkılar sağlamaktadır. Ayrıca turizm, yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmenin yanı sıra kültürel mirasın korunmasına yönelik farkındalık yaratmada da önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda turizm, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasında yerel toplulukların güçlendirilmesine katkı sağlayan etkili ve dinamik bir araç olarak öne çıkmaktadır (Irshad, 2010: 28).

3.3.1. Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizme Katılımının Önemi

Yerel halkın sürdürülebilir turizme katılımı, kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesiyle birlikte turizmin uzun vadeli başarısı açısından da temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Turizmin ekonomik faydalarının, istihdam ve gelir artışı gibi doğrudan etkileri, yerel halkın bu sürece olan ilgisini ve tutumunu şekillendirmektedir. Ancak bu faydaların kalıcı ve dengeli biçimde sağlanabilmesi, yerel toplulukların ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir turizm anlayışının benimsenmesiyle mümkündür. Dolayısıyla, sürdürülebilir turizmin gelişimi yerel halkın aktif katılımı ve desteği olmaksızın düşünülemez (Arslan Özkan vd., 2023: 440).

Kırsal turizm, doğayla uyumlu faaliyetler aracılığıyla yerel halkın ekonomik refahını artırma potansiyeli taşısa da bu potansiyelin gerçekleşebilmesi çok paydaşlı bir iş birliğini ve güçlü bir iletişim ağını zorunlu kılmaktadır. Çevresel değerlere duyarlı bir yaklaşımla şekillenen kırsal turizm projeleri, yerel işletmelerin desteğiyle uygulanabilir ve ekonomik açıdan daha erişilebilir çözümler sunabilir. Ancak beklenen faydaların sağlanabilmesi için yerel halkın sürece entegre edilmesi, aktif katılımının teşvik edilmesi ve bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Karataş 2020: 725). Bu doğrultuda, kırsal turizmin sürdürülebilirliği ancak toplumsal sahiplenmeyle güvence altına alınabilir. Sürdürülebilir turizm, yalnızca turistlerin memnuniyetini amaçlayan bir faaliyet değil; yerel halkın refahını artırmayı hedefleyen çok boyutlu bir kalkınma aracıdır. Turizm planlamasında sıkça

başvurulan ziyaretçi sayısı gibi göstergeler, asıl hedeflerin yerine araç olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, sürdürülebilir turizmin başarısı; farklı paydaşların örneğin sektör temsilcileri ve yerel halk zaman içinde birbirine yakınlaşan hedefleri doğrultusunda şekillenebilir (Wall, 2007: 3). Dolayısıyla, turizm gelişimi yerel yaşam standartlarını yükseltme potansiyeli taşıyan stratejik bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Sürdürülebilir geçim kaynakları yaklaşımı, yerel halkın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çabalarını, çevresel bozulmayı en aza indirerek ve sosyal adaleti gözeterek kendi varlık ve yetkinlikleri üzerinden şekillendirmelerini ön planda tutmaktadır. Turizm faaliyetlerine katılım, kaynakların kullanımı ve değer algısında değişimlere yol açacağından, bu süreç yerel kültürel ve doğal bağlam içinde değerlendirilmelidir (Wall, 2007: 14). Bu nedenle, turizmle ilgili kararlar alınmadan önce, yerel toplulukların kendi insan, fiziksel ve ekonomik kaynaklarını değerlendirme ve güçlü yönlerini belirleme fırsatına sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Böylelikle, katılım süreci dışsal müdahaleler yerine, yerelin bilgi ve deneyimiyle yönlendirilmiş olur.

3.3.2. Turizmde Yerel Halkın Ekonomik Kazanımları ve Fırsatları

Kırsal turizmde yerel halkın ekonomik kazanımları, turizme yönelik tutumları ve sürece katkı düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir. Turizm faaliyetlerinden kişisel fayda sağlayan bireylerin, bu sürecin olumlu sosyal etkilerini daha güçlü şekilde algıladıkları ve yaşam kalitelerinin artmasıyla birlikte turizmin devamını destekledikleri görülmektedir. Aynı şekilde, planlama süreçlerine katılan ve turizmin yarattığı sorunlara çözüm arayan bireyler de gelecekteki turizm gelişimine daha olumlu yaklaşmaktadır. Bu düşünce sürdürülebilir turizm için yerel halkın aktif ekonomik kazanımlar elde etmesinin ve karar süreçlerine katılımının ne denli kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Pavlic vd. (2022) araştırma bulguları, yerel halkın turizmden daha fazla fayda elde edeceğine ve planlama süreçlerine katılım sağlayacağına inandığında, yaşam kalitesini daha olumlu algıladığını ve turizmin gelişimini desteklemeye daha istekli olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, destinasyon yönetimi politikalarının halkın turizme yönelik tutumlarını dikkate alarak şekillendirilmesi büyük önem

taşımaktadır. Yaşam kalitesinin artırılması ise, yerel desteğin güçlenmesi yoluyla sürdürülebilir turizm gelişimini teşvik edebilecek stratejik bir unsurdur. Dolayısıyla, halkın motivasyonunu artıran ve katılımını teşvik eden uygulamalar, uzun vadeli başarı için kritik bir rol oynamaktadır.

Turizmin yerel topluluklara sağlayacağı ekonomik katkıların artırılması, ancak bu toplulukların gerekli beceri ve kaynaklara erişimiyle mümkün olabilmektedir. Bu doğrultuda, gelişmekte olan ülkelerde turizm yatırımlarının kalkınma sürecinde etkili bir araç olabilmesi için doğrudan yabancı yatırımların (FDI) tarım, ekonomi ve insan gelişimi politikalarıyla uyumlu hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır (Khan vd., 2020: 14). Tarım ve turizm arasındaki geri bağlantıların güçlendirilmesi; yerel üretimin desteklenmesi, turizm gelirlerinin bölgede tutulması ve kırsal halkın ekonomik fayda elde etmesini kolaylaştırmaktadır. Özellikle yöresel gıda sunumunun turist deneyimini zenginleştirilmesi, bu iki sektör arasındaki değer zincirinin yerel kalkınmaya katkısını artırmaktadır.

3.3.3. Sosyal ve Kültürel Değerlerin Turizmle Korunması

Sosyal ve kültürel değerlerin turizm aracılığıyla korunması, yerel halkın bu süreçteki algı ve tutumlarıyla yakından ilişkilidir. Yerel halkın kültürel miras ile turizm arasındaki ilişkiye olumlu yaklaşması, turizmin sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerini destekleyici biçimde algılamasını sağlamaktadır fakat çevresel etkiler daha olumsuz değerlendirilmiştir. Bu durum sürdürülebilirlik planlamalarında dikkate alınması gereken bir unsurdur. Bu açıdan bakıldığında, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yerel halkın memnuniyeti ve sürece aktif katılımı belirleyici rol oynamaktadır (Coşkun ve Okuyucu, 2022: 269).

Kültürel mirasa dayalı turizm, tarihî ve sanatsal değeri olan varlıkların korunmasına katkı sağlarken, yerel halkın kültürel kimliğini tanıtmaya ve ekonomik faydalar elde etmesine olanak tanımaktadır. Bu turizm biçimi, ziyaretçilere geleneksel festivallere katılma, el sanatları üretim süreçlerini deneyimleme ve yerel hikâyeleri keşfetme gibi etkileşimli fırsatlar sunarak kültürel bağların güçlenmesini teşvik eder. Böylece hem kültürel mirasın yaşatılması sağlanmakta hem de yerel üreticiler ve topluluklar için sürdürülebilir gelir kaynakları oluşturulmaktadır. Bu durum, yerel halkın turizme yönelik olumlu tutum geliştirmesinde belirleyici bir rol

oynamaktadır (Yang, 2024: 2). Kültürel mirasın korunması ile sürdürülebilir turizm gelişimi arasındaki dengenin sağlanması, paydaşlar arası etkili iş birliği ve politika uygulamaları belirleyici bir rol oynamaktadır. Tüm tarafların uyum içinde hareket etmesi kültürel değerlerin bütünlüğünü korumakta ve yerel toplulukların katılımını ve faydasını artırmaktadır.

Kırsal turizmin sürdürülebilirliğini konuya ilişkisi olan paydaşlarla açıklamak gerekir. Yalnızca ekonomik kalkınma biçimi olmadan, aynı zamanda yerel halkın sosyal ve kültürel değerlerini sahip çıkmasıyla yakından ilişkilidir. Özellikle şavşat gibi halen daha geleneksel yaşam biçimlerinin sürdüğü kırsal bölgelerde, turizm faaliyetleri yerel kimliğin görünür  ne çıkmasına katkı sunabilir. Geleneksel olarak özellikle el sanatları ve yerel mutfak, mimari ve yaşam pratiklerinin turistik olarak doğru tanıtılması ve pazarlanması, bu değerlerin korunmasına ve gelecek nesillere bırakılmasını sağlar. Özellikle dikkat edilmesi gereken bu süreçte kültürel yozlaşma faktörüne karşı dikkatli olunmalı ve yerel halkın aktif katılımıyla dengeli bir turizm planlaması geliştirilmelidir.

3.3.4. Yerel Halkın Turizm Planlama Süreçlerindeki Rolü

Topluluk katılımı yaklaşımı, turizm planlamasında yerel halkın sürece dâhil edilmesini savunur. Bu sayede turizmin olumsuz etkileri azaltılabilirken, olumlu katkıları da artırılabilir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde bu yaklaşım bazı zorluklarla karşılaşabilir; örneğin halkın eğitimi, maddi kaynakların yetersizliği ya da bilgi eksikliği (Bello, 2021: 87). Bu yüzden şavşat gibi kırsal bölgelerde, turizm kararlarında yerel halkın daha fazla söz sahibi olması, sürdürülebilir kalkınma için önemlidir.

Sürdürülebilir turizmin başarısı, yerel halkın planlama süreçlerindeki rolünün açık biçimde tanımlanmasına ve bu sürece aktif biçimde katılımının sağlanmasına bağlıdır. “Topluluk” kavramı farklı bağlantılarda çeşitli şekillerde tanımlansa da coğrafi yakınlık, ortak değerler ve sosyal etkileşimler gibi unsurlar yerel kalkınma süreçlerinin anlaşılmasında önemli bir zemin oluşturmaktadır (Muganda vd., 2013: 54). Bu bağlamda, yerel halk yalnızca homojen bir sosyal yapı değil; aynı zamanda yazılı ve sözlü kurallarla şekillenen çok paydaşlı bir etkileşim alanıdır. Dolayısıyla, şavşat gibi kırsal alanlarda turizm planlamasında topluluğun dinamik yapısının göz

önünde bulundurulması, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaktır.

Yerel halk, turizm faaliyetlerinin mekânsal olarak gerçekleştiği alanların doğrudan sahibi olduğu için, turizm gelişiminde meşru ve etik açıdan kilit bir paydaş konumundadır. Karar alma süreçlerine ne ölçüde etki ettikleri veya bu süreçlerden ne ölçüde etkilendikleri, halkın planlamaya ne derece katıldığını belirlemektedir. Bu bağlamda, yalnızca karar veren değil, aynı zamanda kararların sonuçlarını doğrudan yaşayan bir topluluk olarak yerel halkın sürece dâhil edilmesi, sürdürülebilir turizm uygulamalarının başarısını doğrudan etkilemektedir. Planlama ve politika uygulamalarında bu katılımın sağlanması, yerel kalkınma hedeflerine ulaşmada temel bir araçtır.

Turizm planlamasında yerel halkın sürecin en başından itibaren aktif biçimde dâhil edilmesi, katılımın etkili ve sürdürülebilir olması açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle korunan alan yönetiminde olduğu gibi, planlamanın her aşamasında (hazırlık, uygulama, izleme ve değerlendirme) yerel toplulukların katılımı, alınan kararların kalitesini ve uygulanabilirliğini artırmaktadır (Bramwell and Sharman, 1999: 393). Ancak bu katılımın sağlıklı yürütülebilmesi için, yerel halkın mali, insan kaynağı, bilgi ve fiziksel kaynaklara sürekli erişiminin olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, karar alıcı paydaşların, halkın bilgiye ve planlama süreçlerine erişimini kolaylaştıracak mekanizmalar oluşturması, katılımcı planlamanın başarısı için kritik bir gerekliliktir.

3.3.5. Sürdürülebilir Turizm için Yerel Eğitim ve Bilinçlendirme Programları

Sürdürülebilir turizmin sağlıklı şekilde gelişebilmesi için yerel halkın bilgilendirilmesi ve eğitilmesi temel bir gerekliliktir. Ancak Bello (2021), yerel toplulukların turizm planlaması sürecinde uzman desteğine erişiminde ciddi eksiklikler bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, katılımın etkinliğini azaltmakta ve toplulukların karar süreçlerinde pasif kalmasına yol açmaktadır. Çevre eğitimi odaklı çalışmalar bulunsa da turizm planlaması konusundaki bilinçlendirme oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları

aracılığıyla yerel halkın bilgi ve yetkinlik düzeyini artıracak kapsamlı eğitim programlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Kırsal turizm faaliyetlerine yerel halkın katılmasıyla toplumsal kalkınma açısından önemlidir. Bu süreçte, eğitim kurumlarının desteğiyle düzenlenecek çevre, turizm ve iletişim odaklı eğitim programları, halkın bilinç düzeyini artırarak sürece daha etkin katılımını sağlayacaktır. Niğde örneğinde olduğu gibi, kırsal bölgelerde gerçekleştirilecek bu tür programlar, işsizlik ve göç gibi sorunlara çözüm üretebilirken, genç nüfus için yeni istihdam fırsatları yaratabilir (Karataş, 2020: 717). Dolayısıyla, çok paydaşlı eğitim temelli yaklaşımlar, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın anahtarıdır. Yerel halkın çevresel farkındalığı, turizm bilgisi ve iletişim becerileri son derece kritiktir. Bu nedenle, kamu-özel sektör iş birliğinde, üniversitelerin ve eğitim kurumlarının desteğiyle halkın bilgi ve beceri düzeyini artıracak eğitim programları düzenlenmelidir. Özellikle çevre bilinci, yabancı dil kullanımı ve turizm alanında temel bilgi kazandırmaya yönelik seminerler, turizmde kaliteyi artırırken yerel katılımı da güçlendirecektir. (Doğan ve Özaslan, 2017: 74). Artvin'in doğal ve kültürel zenginliklerinin tanıtımıyla birlikte yürütülecek bu bilinçlendirme çalışmaları, kırsal kalkınma sürecine nitelikli katkılar sunacaktır. Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, kırsal kesimdeki halkın eğitimi ve özellikle gençler ile kadınlara yönelik danışmanlık hizmetlerinin sunulması gibi bütüncül yaklaşımlar, kırsal turizmin sürdürülebilirliğini destekleyecektir. Bu çerçevede, Şavşat gibi bölgelerde yerel yönetimlerin desteklenmesi ve girişimcilerle sağlanacak uyumlu iş birliği, yerel kalkınmayı güçlendirecek temel adımlardan biridir.

3.3.6. Yerel Halkın Turizmle İlgili Karar Alma Süreçlerine Dahil Edilmesi

Kırsal turizm planlamasında yerel halkın karar alma süreçlerine etkin katılımı hem sürecin meşruiyeti hem de uygulamaların sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma bulguları, korunan alan yönetiminde şeffaflık ve bilgi akışının yetersizliğinin, halkın katılımını sınırlayan temel etkenler arasında yer aldığını göstermektedir. Özellikle turizm gelişimi, finansal planlamalar ve alınan yönetim kararlarının gerekçeleri hakkında yeterli bilgiye ulaşamayan yerel topluluklar, karar süreçlerine dâhil olma konusunda dezavantajlı konumda

kalmaktadır. Yerel topluluk temsilcilerinin karar alma süreçlerinde etkili olabilmeleri için diğer paydaşlardan bağımsız olmaları temel bir ilkedir. Bu bağlamda, çalışmada yerel halkın temsilcilerini kendi içinde demokratik yollarla belirlediği ve geleneksel liderlerin süreçte sembolik bir rol üstlendiği görülmektedir. Ancak temsilcilerin bağımsızlığı tek başına yeterli olmayıp, turizmle ilgili konuları anlayabilmeleri için dış destekle bilgi ve kapasite düzeylerinin güçlendirilmesi de gerekmektedir. Bu destek, katılımcı planlama sürecinin daha bilinçli, dengeli ve etkili yürütülmesini mümkün kılacaktır (Bello, 2021: 96).

Yerel halk, turizm geliştirme sürecinde tüm taleplerinin karşılanamayacağını farkında olsa da alınan kararların gerekçelerine dair daha açık ve sürekli bilgi akışına ihtiyaç duymaktadır. Özellikle kültürel mirasın korunmasıyla turizm arasındaki ilişkinin yerel halk tarafından genellikle olumlu algılandığı ve sosyo-kültürel katkıların benimsendiği görülmektedir. Ancak çevresel etkiler konusunda olumsuz algılar öne çıkmakta, bu da sürecin daha duyarlı yönetilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, halkın destek ve memnuniyetini sağlamaya yönelik olarak algıların düzenli biçimde izlenmesi ve katılımcı planlama süreçlerinin şeffaflık ilkesi doğrultusunda yapılandırılması büyük önem taşımaktadır (Coşkun ve Okuyucu, 2022: 277).

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı ve Teorisi

Bu çalışmanın temel amacı, Şavşat ilçesinde ikamet eden yerel halkın kırsal turizme yönelik algılarının, turizme sağladıkları destek düzeyi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Araştırmada, yerel halkın kırsal turizmi ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarıyla nasıl değerlendirdiği incelenmekte; söz konusu algıların, kırsal turizme yönelik destek düzeyleri üzerindeki belirleyici etkisi analiz edilmektedir. Çalışmanın odaklandığı temel nokta, yerel halkın sahip olduğu algıların, turizm sektörünün sürdürülebilir gelişimine katkı sunabilecek destekleyici tutum ve davranışları ne ölçüde etkilediğini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada nicel yöntem tercih edilmiştir. Çalışmanın evrenini, Şavşat ilçesinde yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Veriler, anket yöntemiyle toplanarak, katılımcılara demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra, kırsal turizme ilişkin algılarını ve bu alana verdikleri destek düzeylerini ölçmeye yönelik toplam 19 soru yöneltilmiştir. Sorular, beşli Likert ölçeği formatında hazırlanmış olup, katılımcıların konuya dair düşüncelerini ayrıntılı biçimde ifade edebilmeleri amaçlanmıştır. Bu çerçevede, kaynakların sınırlılığına ve bilinçli kullanımına dikkat çeken sürdürülebilirlik kavramı, çalışmanın kuramsal temelini oluşturmaktadır. Ayrıca, Nghiêm-Phú (2016) ile Stylidis ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen ölçeklerin uyarlanmasıyla oluşturulan anket formu aracılığıyla, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik düzeyinin artırılması hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında test edilen hipotezler doğrultusunda, yerel halkın ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel algılarının, kırsal turizme yönelik destek düzeylerini etkileyip etkilemediği analiz edilecektir. Ayrıca, yerel halkın demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, mesleki faaliyet ve bölgede ikamet süresi) ile kırsal turizme ilişkin algı ve destek düzeyleri arasındaki farklılıkların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, kırsal turizmin önemli paydaşlarından biri olan yerel halkın algıları, tutumları ve destek düzeyleri arasındaki

ilişkiler bütüncül bir yaklaşımla ortaya konularak, kırsal turizmin sürdürülebilir gelişimine katkı sunabilecek bulgulara ulaşılması hedeflenmektedir.

Bu araştırma, yerel halkın kırsal turizme yönelik algı ve tutumlarını açıklamak amacıyla Sosyal Değişim Teorisi'ne dayandırılmaktadır. Blau (1964) tarafından geliştirilen sosyal değişim teorisi, bireylerin sosyal ilişkilerinde ve karar alma süreçlerinde fayda ile maliyeti dengelemeye çalıştığını öne sürer (Göktaş Kulualp ve Sarı, 2019: 647). Bu kuramsal çerçeve, turizm bağlamında yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı tutumlarını anlamada önemli bir araçtır. Teoriye göre, bireyler turizmden elde edecekleri faydaları ve ilerde karşılıklarına çıkacak maliyetleri değerlendirerek destekleme ya da karşı çıkma yönünde davranış sergiler. Bu yaklaşım, yerel toplulukların motivasyonlarını analiz etmek için güçlü bir temel sunar (Göktaş Kulualp ve Sarı, 2019: 647). Teorinin bu çalışmada tercih edilmesinin temel nedeni, yerel halkın turizmden beklentileri ve algıladıkları yararlar arttıkça turizme yönelik olumlu tutumlarının da artacağı varsayımına dayanmasıdır. Bu kapsamda, araştırmada Sosyal Değişim Teorisi'nden yararlanılarak, halkın turizme katılım kararlarının yalnızca ekonomik getirilerle değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel faydalarla da ilişkili olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır.

4.2. Araştırmanın Önemi

Kırsal turizmin yaygınlaştırılması, özellikle yerel ürünlerin tanıtımı ve pazarlanması aracılığıyla bölge halkının ekonomik refahının artırılmasına katkı sağlayabilir. Turistik değerlere ilişkin unsurların sistematik bir biçimde tanıtılması, bölgesel kalkınmaya somut katkılar sunmakla birlikte ve yerel halkın turizme yönelik ilgisini olumlu yönde etkileyecektir. Bu çerçevede, kırsal turizm yalnızca ekonomik kazanç sağlayan ticari bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda yerel topluluklar arasındaki sosyal etkileşimi güçlendiren ve bölgesel dayanışmayı pekiştiren bir sosyal mekanizma olarak da değerlendirilmelidir. Kırsal turizm, düşük düzeyde yatırım gerektirmesine karşın yüksek etki potansiyeli taşıyan bir kalkınma aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak bu potansiyelin etkin bir şekilde hayata geçirilebilmesi, öncelikle altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesini, turizm bilincinin geliştirilmesini ve yerel halkın sürece aktif katılımının sağlanmasını gerektirmektedir. Bilinçli ve katılımcı bir yerel toplulukla yürütülecek turizm

planlaması, yalnızca ziyaretçi sayısının artırılmasını değil, aynı zamanda bölgenin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda dönüştürülmesini de mümkün kılacaktır.

Turizm sektörünün yerel düzeyde hak ettiği ilgiyi görememesi ve ekonomik bir kaynak olarak yeterince benimsenmemesi, bu araştırmanın gerekliliğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Kırsal turizmin sürdürülebilir şekilde gelişimi, yalnızca doğal ve kültürel kaynakların mevcudiyetine değil, aynı zamanda yerel halkın bu sürece yönelik bakış açısına ve gösterdiği desteğe de bağlıdır. Şavşat ilçesi; yayla turizmi, botanik turizmi, av turizmi, macera turizmi, tarım turizmi, ekoturizm ve çiftlik turizmi gibi çeşitli kırsal turizm türlerinin uygulanabildiği dikkate değer bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin etkili bir biçimde değerlendirilebilmesi için, yerel halkın turizm faaliyetlerini nasıl algıladığına ve bu faaliyetlere ne düzeyde destek verdiğine ilişkin bilimsel verilerin ortaya konulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırma, Şavşat ilçesinde yaşayan yerel halkın kırsal turizmi ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarıyla nasıl algıladığını ortaya koyarak, literatürde mevcut olan önemli bir boşluğun giderilmesini amaçlamaktadır. Çalışma sonucunda elde edilecek bulgular, kırsal turizmin geliştirilmesine yönelik politika ve stratejilerin oluşturulması ve uygulanması süreçlerinde yol gösterici bir işlev üstlenecektir. Bununla birlikte, yerel halkın demografik özellikleri ile kırsal turizme ilişkin algı ve destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, farklı sosyo-demografik gruplara özgü planlamaların yapılmasına da katkı sağlayacaktır.

Turizmin gelişim sürecinde paydaşlar arasındaki iş birliği ve kazan-kazan yaklaşımı, kritik bir öneme sahiptir. Bu çerçevede, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, turizm işletmeleri ve turistlerle birlikte yerel halkın da turizm sürecinin aktif bir paydaşı olarak katılımı, sürdürülebilir kalkınmanın temel yapı taşı oluşturulmaktadır. Araştırmanın önemi; kırsal turizm planlamasında yerel halkın rolünü güçlendirmeye yönelik öneriler sunması, ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin halk tarafından nasıl algılandığını ortaya koyması ve kırsal turizme ilişkin toplumsal farkındalık yaratması açısından büyüktür. Bu yönüyle çalışma akademik literatüre katkı sağlamakla birlikte uygulayıcılar açısından ise politika geliştirme ve yerel kalkınma stratejilerinin oluşturulmasında bilimsel bir dayanak sunacaktır.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Şavşat İlçesindeki Kırsal Turizmin Sürdürülebilirliği: Yerel Halkın Algısı ve Desteğine Yönelik Bir Araştırma başlıklı bu araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

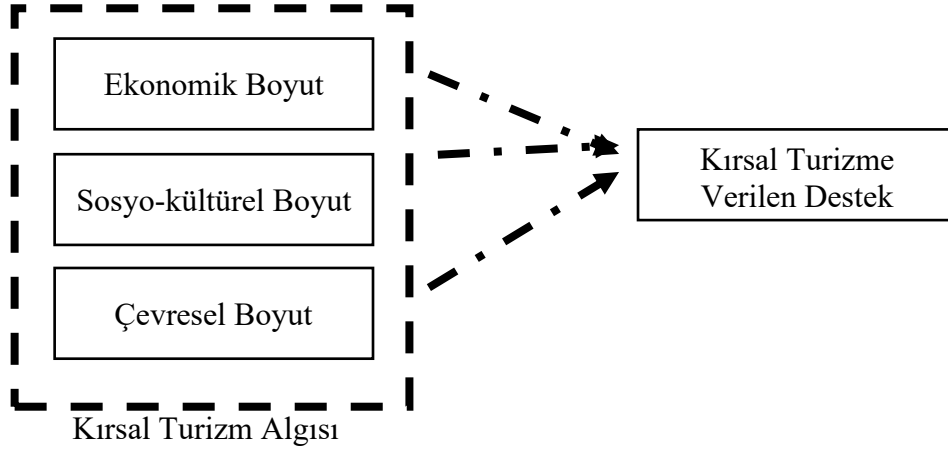
H₁: Yerel halkın kırsal turizme olan destek düzeyini ekonomik algıları etkilemektedir.

H₂: Yerel halkın kırsal turizme olan destek düzeyini sosyokültürel algıları etkilemektedir.

H₃: Yerel halkın kırsal turizme olan destek düzeyini çevresel algıları etkilemektedir.

Araştırma kapsamında öngörülen hipotezlere ek olarak yerel halkın demografik özellikleri ile kırsal turizme yönelik algı ve destekleri arasında bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için aşağıdaki araştırma sorularının test edilmesi öngörülmüştür:

- Yerel halkın demografik özellikleri ile (cinsiyet, yaş, medeni durum vb.) kırsal turizme yönelik algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır/yoktur.
- Yerel halkın demografik özellikleri ile (cinsiyet, yaş, medeni durum vb.) kırsal turizme yönelik desteği arasında anlamlı bir farklılık vardır/yoktur.

Şekil 1. Araştırma modeli

4.4. Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları

Araştırmada uygulanan ölçme araçlarının, katılımcılar tarafından içten, dikkatli ve bilinçli bir şekilde yanıtladığı; dolayısıyla elde edilen verilerin araştırma amaçları doğrultusunda geçerli ve güvenilir bilgi sağladığı varsayılmaktadır. Ayrıca, istatistiksel analizlerde kullanılan yöntemlerin araştırma modeline ve elde edilen verilerin yapısına uygun olduğu; sonuçların bilimsel geçerliliğini destekleyecek nitelikte istatistiksel bütünlük taşıdığı kabul edilmektedir.

Araştırmanın belirli kuramsal ve metodolojik sınırlılıklarla çevrili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırma, 2024 yılı Aralık ve 2025 Mart ayları içerisinde gerçekleştirilmiş olup, bu tarih aralığının dışında gelişen sosyal, ekonomik veya çevresel koşullar kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırma mekânsal olarak yalnızca Artvin ili Şavşat ilçesiyle sınırlandırılmıştır; bu durum bulguların yalnızca bu bölgeye özgü koşullar çerçevesinde yorumlanmasını gerektirmektedir. Çalışma grubu, kırsal turizmle doğrudan ya da dolaylı etkileşimde bulunan bireylerle sınırlı tutulmuştur. Kullanılan anket formu, yalnızca belirlenen üç temel boyutu (ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel) ve kırsal turizme yönelik destek düzeyini ölçen ifadelerle sınırlıdır; bu bağlamın dışında kalan diğer olası etkiler ya da değişkenler değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca veri toplama sürecinde yalnızca nicel yöntemlere başvurulmuş, derinlemesine nitel veri elde edilmesine imkân sağlayacak görüşme, gözlem ya da döküman analizi gibi yöntemler tercih edilmemiştir.

4.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, uygulamalı bir saha çalışması niteliğinde olup, çalışmanın kapsamını oluşturan ana kütle (evren), bu kütleden seçilen temsil grubu (örneklem), veri toplama süreci ile kullanılan analiz tekniklerine ilişkin açıklamalara bu bölümde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

4.6. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Artvin ilinin Şavşat ilçesinde ikamet eden ve bölgedeki kırsal turizm faaliyetlerinden doğrudan ya da dolaylı biçimde etkilenen yetişkin nüfus oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmanın pratik ve lojistik açıdan sınırlılıklar barındırması nedeniyle, örneklem belirli ölçütlere göre seçilmiş ve

araştırma sürecine dâhil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Şavşat ilçe merkezi ve bağlı köylerde yaşayan, kırsal turizm konusunda bilgi, gözlem ya da deneyim sahibi olan gönüllü katılımcılar oluşturmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda anlamlı veri üretebilecek bireylerin çalışmaya dâhil edilmesi sağlanmıştır. Demografik çeşitlilik gözetilerek, yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu gibi değişkenlerin dağılımına dikkat edilmiş ve temsiliyet niteliği güçlendirilmiştir. Bu yapı, elde edilen bulguların sahaya özgü sosyo-kültürel bağlam içinde anlamlı şekilde değerlendirilmesine olanak tanımıştır.

TUİK (2024) verilerine göre, Şavşat'ın nüfusu 16.534'tür. Nüfusun 10.000'in üzerinde olması nedeniyle, Özdamar'ın (2001: 257) sınırsız evrenler ($N > 10.000$) ve nicel araştırmalar için önerdiği aşağıdaki örneklem büyüklüğü hesaplama formülünden faydalanılmıştır.

$$n = \sigma^2 Z_{\alpha}^2 / d^2$$

İlgili örneklem hacmi hesaplamasında, standart sapma değeri 1 olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık düzeyi (α) 0.05 olarak belirlenmiş ve evren ile örneklem ortalaması arasındaki izin verilebilir en yüksek fark, yani etki büyüklüğü (d), 0.1 olarak alınmıştır. %95 güven düzeyine karşılık gelen Z değeri 1.96 olarak formüle kullanılmıştır. Bu parametrelerin yerine konulmasıyla yapılan hesaplama sonucunda, araştırma için gerekli minimum örneklem büyüklüğü 384 kişi olarak belirlenmiştir. Bu örneklem büyüklüğü, elde edilecek verilerin evreni istatistiksel olarak temsil etmesi açısından yeterli kabul edilmektedir.

Bu çalışmada örneklem seçiminde, ulaşılabilirlik ve uygulama kolaylığı esas alınarak kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Gazeloğlu ve Erkilic, 2020). Araştırma sürecinde, Şavşat ilçesi merkezi ve bağlı yerleşim alanlarında kırsal turizmle doğrudan veya dolaylı ilişki içerisinde bulunan yerel halkla yüz yüze anket uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Toplamda “435” katılımcıdan anket formu toplanmış, yapılan ön incelemeler sonucunda eksik veya hatalı doldurulan “21” form analiz dışında bırakılmıştır. Böylece istatistiksel analizlere uygun bulunan 414 anket formu, araştırmanın veri setini oluşturmuş ve değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen bu örneklem büyüklüğü, araştırmanın evrenini temsil edecek nitelikte kabul edilmiştir.

4.7. Verilerin Toplanması

Bu tez çalışmasında nicel araştırma yöntemleri kullanılmış ve veriler anket tekniği ile elde edilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini anlamak amacıyla 7 adet soru bulunmaktadır. Bu sorular yaş, eğitim durumu, mesleki faaliyet, bölgede yaşama süresi, cinsiyet, medeni durum ve yaşanan yer üzerine odaklanmaktadır. İkinci bölümde ise, yerel halkın kırsal turizm algısını (15 soru) ve destek düzeyini ölçmeye yönelik (6 soru) toplam 21 soru yer almaktadır. Bu sorular, beşli likert ölçeğine uygun bir şekilde hazırlanmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda, katılımcıların kırsal turizm konusundaki düşüncelerini daha detaylı bir şekilde anlamak hedeflenmiştir. Araştırmada, Azadaliyev (2022)'in araştırmasında Nghiêm-Phú (2015) ve Stylidis vd. (2014)'in çalışmalarından uyarladığı ölçek kullanılmıştır. Beşli likert ölçeğinde puanlar şu şekilde tanımlanmıştır: (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum. Bu puanlama sistemi, katılımcıların düşüncelerini ifade etmelerini, kırsal turizmle ilgili algıları ile destek düzeylerini belirtmelerini sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

4.8. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler, araştırma sorularına uygun biçimde çeşitli istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Öncelikle, katılımcıların demografik özelliklerini ve değişkenlerin dağılımını betimlemek amacıyla frekans analizleri yapılmıştır. Değişkenlerin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılmış, normallik varsayımına göre parametrik ya da parametrik olmayan testler tercih edilmiştir. İki grup içeren demografik değişkenler için bağımsız örneklem t-testi, üç ve daha fazla gruba sahip değişkenler için ise tek yönlü ANOVA uygulanmış; anlamlı fark bulunması durumunda Tukey ve Bonferroni gibi post-hoc testlerle gruplar arası farklılıklar analiz edilmiştir. Normallik varsayımının sağlanmadığı durumlarda Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve Wilcoxon testleri gibi parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkileri incelemek üzere Pearson ve Spearman korelasyon katsayıları hesaplanarak ilişki düzeyi ve yönü değerlendirilmiştir. Ölçeklerin faktör yapısını belirlemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

gerçekleştirilmiş; analiz öncesinde verilerin uygunluğunu değerlendirmek için KMO ve Bartlett testleri uygulanmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sürecinde, faktörlerin çıkarılmasında Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis - PCA) yöntemi tercih edilmiştir. Faktör sayısının belirlenmesinde, yalnızca özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde olan bileşenler analiz kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Faktör yüklerinin 0.50'nin üzerinde olması, yorumlanabilir ve güçlü faktör yapısı elde edilmesi açısından uygun kabul edilmektedir. Ayrıca, toplam açıklanan varyansın %50'yi aşması, modelin yapısal geçerliliğini destekleyen önemli bir kriter olarak ele alınmıştır. Ayrıca, her bir alt ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek üzere Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmış ve 0.70'in üzerindeki değerler doğrultusunda ölçeklerin güvenilir olduğu belirlenmiştir (Field, 2018; Ghasemi & Zahediasl, 2012; Hair et al., 2019; Kaiser, 1960, 1974; Nunnally & Bernstein, 1994; Pallant, 2020; Siegel & Castellan, 1988; Tabachnick & Fidell, 2019; Dancey & Reidy, 2017). Verilerin tamamı istatistiksel analiz programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümde, Şavşat ilçesinde yaşayan yerel halkın kırsal turizme dair algıları ve bu turizme verdikleri destekle ilgili görüşlerine yönelik elde edilen bulgular sunulmaktadır. Aynı zamanda, bu görüşlerin bireysel demografik özelliklere göre nasıl farklılık gösterdiği de incelenmektedir. Bunun yanı sıra, kırsal turizm algısı ile kırsal turizme destek düzeyi arasındaki neden-sonuç ilişkisini ortaya koyan veriler de bu kısımda yer almaktadır.

5.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmada, kırsal turizm algısı ve kırsal turizme verilen desteğe yönelik kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmış ve ilgili değerler Tablo 1'de gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ölçeklerin Cronbach's Alpha değerlerinin 0,85 ile 0,90 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, Özdamar'ın (1999) belirttiği üzere, Cronbach's Alpha katsayısının $0,80 < \alpha < 1$ arasında olması yüksek düzeyde güvenilirlik olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 1999). Bu değerlendirmeye dayanarak, araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Kırsal turizm algısı ve kırsal turizme verilen destek ölçeklerine ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Kırsal Turizm Algısı	15	0,854
Destek	6	0,902
Genel	21	0,903

Kırsal turizm algısı ölçeğine ait güvenilirlik katsayısı 0,854, kırsal turizme verilen destek ölçeğine ait güvenilirlik katsayısı ise 0,902 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, araştırmada birden fazla ölçek kullanılması ve katılımcıların bu ölçeklere aynı anda yanıt vermesi nedeniyle oluşabilecek ortak yöntem yanlılığını belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmış, analiz sonuçları verilerde anlamlı bir sapma olmadığını ortaya koymuştur. Verilerin karşılaştırmalı analizine geçilmeden önce

normallik testi yapılmış ve çarpıklık ile basıklık değerlerinin -2 ile +2 aralığında olduğu belirlenmiştir. Bu durum, George ve Mallery'nin (2010) belirttiği kriterlere uygunluk gösterdiğinden, araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu bölümde, katılımcıların demografik özelliklerine yönelik bilgiler sunulmaktadır. Araştırmaya katılan yerel halkın cinsiyet, yaş, aylık gelir, medeni durum, eğitim durumu, Şavşat'ta yaşama süresi ve yaşanan yere ilişkin istatistiksel verilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
Kadın	237	57,2
Erkek	177	42,8
Toplam	414	100,0

Araştırmaya destek veren 414 katılımcının %57,2'si kadın (f=237), %42,8'i ise erkek (f=177) olarak belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmaya katılanlar arasında kadın bireylerin sayısal olarak erkeklerden daha fazla olduğunu göstermekte ve kadın katılımcılar, toplam örnekleme çoğunluğu oluşturmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların yaş değişkenine göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
20 yaş ve altı	63	15,2
21-30 arası yaş	103	24,9
31-40 arası yaş	117	28,3
41-50 arası yaş	71	17,1
51 yaş ve üzeri	60	14,5
Toplam	414	100,0

Tablo 3'deki verilere göre, araştırmaya katılan 414 katılımcının %28,3'ü 31-40 yaş aralığında (f=117), %24,9'u ise 21-30 yaş aralığında (f=103) yer almaktadır. Bu iki grup, çalışmaya katılanların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Diğer yandan, %17,1'i 41-50 yaş (f=71), %15,2'si 20 yaş ve altı (f=63), %14,5'i ise 51 yaş ve üzeri (f=60) olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, katılımcılar arasında en fazla temsil edilen yaş grubunun 31-40 yaş aralığı olduğunu, en az temsil edilen grubun ise 51 yaş ve üzeri olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Katılımcıların aylık gelir düzeyi değişkenine göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
17.001 TL ve altı	98	23,7
17.001-30.000 TL	82	19,8
30.001-40.000 TL	69	16,7
40.001-50.000 TL	72	17,4
50001 TL ve üzeri	93	22,5
Toplam	414	100,0

Araştırmaya katılan 401 katılımcının %23,7'si (f=98), 17.001 TL ve altı gelir düzeyine sahiptir. Bunu %22,5 ile (f=93), 50.001 TL ve üzeri gelir grubundakiler takip etmektedir. %19,8'i (f=82), 17.001-30.000 TL aralığında, %17,4'ü (f=72), 40.001-50.000 TL aralığında, %16,7'si ise (f=69), 30.001-40.000 TL aralığında yer almaktadır. Bu sonuç, katılımcıların en yoğun olarak 17.001 TL ve altı ile 50.001 TL ve üzeri gelir gruplarında toplandığını, diğer gelir gruplarının ise benzer oranlarla dağıldığını göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların medeni durumları değişkenine göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evli	200	48,3
Bekar	214	51,7
Toplam	414	100,0

Tablo 5'teki verilere göre, araştırmaya katılan 414 katılımcının %51,7'si (f=214) bekar, %48,3'ü ise (f=200) evlidir. Bu bulgular, çalışmaya katılan bireyler arasında medeni durum açısından görece dengeli bir dağılım olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
İlköğretim ve altı	65	15,7
Ortaöğretim	167	40,3
Yükseköğretim	182	44,0
Toplam	414	100,0

Araştırmaya katılan 414 katılımcının %44,0'ı (f=182) yükseköğretim mezunu, %40,3'ü (167) ortaöğretim düzeyinde eğitime sahip, %15,7'si ise (f=65) ilköğretim ve altı eğitim düzeyindedir (Tablo 6). Bu bulgular, katılımcıların büyük bir kısmının en az ortaöğretim düzeyinde eğitim aldığını ve özellikle yükseköğretim

mezunlarının örneklemede en yüksek orana sahip grup olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyinin görece yüksek olması, katılımcıların kırsal turizm algısı ve bu alana yönelik desteklerine ilişkin daha bilinçli ve farkındalığı yüksek değerlendirmelerde bulunma potansiyelini ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Katılımcıların Şavşat'ta kalma sürelerine göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
0-1 yıl	32	7,7
2-5 yıl	58	14,0
6-10 yıl	43	10,4
11-15 yıl	47	11,4
16-20 yıl	70	16,9
21 yıl ve üzeri	164	39,6
Toplam	414	100,0

414 katılımcının %39,6'sı (f=164) Şavşat'ta 21 yıl ve üzeri süredir ikamet etmektedir. Bu grubu %16,9 ile (f=70) 16-20 yıl arası ikamet edenler ve %14,0 ile (f=58) 2-5 yıl arasında yaşayanlar takip etmektedir. Diğer gruplar sırasıyla %11,4 (f=47) ile 11-15 yıl, %10,4 (f=43) ile 6-10 yıl ve %7,7 (f=32) ile 0-1 yıl arasında Şavşat'ta kalan katılımcılardan oluşmaktadır (Tablo 7). Bu dağılım, katılımcıların önemli bir kısmının uzun süredir Şavşat'ta yaşadığını ve bölgeye yönelik aidiyet düzeylerinin yüksek olabileceğini göstermektedir.

Tablo 8. Katılımcıların yaşadıkları yere göre dağılımları

Gruplar	Sayı (f)	Yüzde (%)
Şavşat Merkez	304	73,4
Şavşat'a Bağlı Köy	110	26,6
Toplam	414	100,0

Tablo 8'deki verilere göre, araştırmaya katılan 414 katılımcının %73,4'ü (f=304) Şavşat Merkez'de, %26,6'sı ise (f=110) Şavşat'a bağlı köylerde ikamet etmektedir. Bu durum, katılımcıların büyük çoğunluğunun ilçe merkezinde yaşadığını göstermektedir. Merkezde ikamet edenlerin oranının yüksek olması, kırsal turizmle ilgili olanaklara ve bilgilere erişim açısından daha avantajlı bir konumda olduklarını düşündürülebilir. Bu farklılık, merkez ile köylerde yaşayan katılımcıların kırsal turizm algı ve tutumlarında değişkenlik yaratabilecek bir unsur olarak değerlendirilebilir.

5.3. Katılımcıların Kırsal Turizm Algılarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın uygulandığı Şavşat'taki yerel halkın kırsal turizm algısı alt boyutlarına ilişkin algılarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 9. Kırsal turizm algısının ekonomik boyutuna ilişkin betimsel istatistikler

Soru No	İfadeler	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	s.s
		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)		
1	Yaşadığım bölgede turizmin gelişimi alt yapı hizmetlerini arttıracaktır.	f 47	26	28	153	160	3,85	1,30
		% 11,4	6,3	6,8	37,0	38,6		
2	Yaşadığım bölgede turizmin iş sayısını arttıracığını düşünüyorum.	f 25	46	37	136	170	3,91	1,21
		% 6,0	11,1	8,9	32,9	41,1		
3	Yaşadığım bölgede turizm yaşam standardını arttırmaktadır.	f 33	41	61	148	131	3,73	1,22
		% 8,0	9,9	14,7	35,7	31,6		
4	Yaşadığım bölge turizmden ekonomik gelir elde etmektedir.	f 37	43	74	142	118	3,63	1,24
		% 8,9	10,4	17,9	34,3	28,5		
5	Yaşadığım bölgede turizm arsa/konut fiyatlarını arttırmaktadır.	f 45	68	89	109	103	3,37	1,31
		% 10,9	16,4	21,5	26,3	24,9		

Tablo 9'a göre kırsal turizm algısının ekonomik boyutuna ilişkin ilk ifade olan "Yaşadığım bölgede turizmin gelişimi alt yapı hizmetlerini arttıracaktır." cümlesine katılımcıların önemli bir kısmı olumlu yaklaşım göstermiştir. Bu ifadeye "Katılıyorum" diyenlerin oranı %37,0 (f=153), "Kesinlikle katılıyorum" diyenlerin oranı ise %38,6 (f=160) olarak ölçülmüştür. Ortalama değer 3,85; standart sapma ise 1,30'dur. Bu bulgu, yerel halkın turizmin alt yapı gelişimine katkı sağlayacağı yönünde güçlü bir inanca sahip olduğunu ortaya koymaktadır. "Yaşadığım bölgede turizmin iş sayısını arttıracığını düşünüyorum." yönündeki algı da oldukça olumludur. Katılımcıların %41,1'i (f=159) "Katılıyorum", %30,8'i (f=119) ise "Kesinlikle katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Ortalama 3,91 ile tüm ifadeler içinde en yüksek değere ulaşmıştır. Standart sapma ise 1,21'dir. Bu durum, turizmin istihdam yaratma potansiyeline dair yerel halkın beklentisinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Üçüncü ifade olan "Yaşadığım bölgede turizm yaşam standardını arttırmaktadır." ifadesine verilen yanıtlar da büyük ölçüde olumlu

olmuştur. "Katılıyorum" diyenlerin oranı %37,5 (f=148), "Kesinlikle katılıyorum" diyenlerin oranı ise %33,2 (f=131) olarak belirlenmiştir. Ortalama değer 3,73 ve standart sapma 1,22'dir. Bu bulgu, turizmin yaşam kalitesi üzerindeki olumlu etkisinin yerel halk tarafından hissedildiğini ortaya koymaktadır. "Yaşadığım bölge turizmden ekonomik gelir elde etmektedir." şeklinde olan dördüncü ifadeye verilen yanıtlar daha da dikkat çekicidir. Katılımcıların %35,5'i (f=140) "Katılıyorum", %37,8'i (f=149) ise "Kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermiştir. Ortalama 3,83, standart sapma ise 1,24 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, turizm faaliyetlerinin doğrudan ekonomik getirisi olduğu yönündeki kanaatin güçlü olduğunu göstermektedir. Beşinci ve son ifade olan "Yaşadığım bölgede turizm arsa/konut fiyatlarını artırmaktadır." cümlesine verilen yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların %27,8'i (f=103) "Kesinlikle katılıyorum", %24,9'u (f=93) ise "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Ortalama değer 3,37 ve standart sapmanın 1,31 olduğu görülmektedir. Bu durum, turizmin bölgedeki gayrimenkul fiyatlarını artırdığı yönünde bir algının var olduğunu, ancak bu etkinin diğer ekonomik boyutlara kıyasla daha düşük düzeyde hissedildiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Şavşat ilçesindeki yerel halkın kırsal turizmin ekonomik katkılarına ilişkin olumlu bir algıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, özellikle istihdam olanaklarının artması, altyapı hizmetlerinin gelişmesi ve ekonomik gelir sağlanması gibi konularda turizmin olumlu etkilerini güçlü bir şekilde hissettiklerini ifade etmektedirler. Bu bağlamda, yerel halkın kırsal turizmi ekonomik açıdan desteklediği ve bu sürecin sürdürülebilirliğine katkı sunabileceği söylenebilir.

Tablo 10. Kırsal turizm algısının sosyo-kültürel boyutuna ilişkin betimsel istatistikler

Soru No	İfadeler	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	s.s
			Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsız (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)	
1	Yaşadığım bölgede yapılan turizm faaliyetleri toplumun ruh halini etkilemektedir.	f	37	59	94	144	80	3,41
		%	8,9	14,3	22,7	34,8	19,3	
2	Yaşadığım bölgede yapılan kültürel faaliyetler/eğlence aktiviteleri yabancı turistlerin dikkatini çekmektedir.	f	41	60	79	139	95	3,45
		%	9,9	14,5	19,1	33,6	22,9	
3	Turizm bana başka kültürlerden gelen insanlarla tanışma fırsatı sunmaktadır.	f	33	39	51	169	122	3,74
		%	8,0	9,4	12,3	40,8	29,5	
4	Yaşadığım bölgede turizm faaliyetleri sayesinde kamu hizmetlerinin (itfaiye, polis gibi) kalitesinin arttığını düşünüyorum	f	22	42	34	143	173	3,97
		%	5,3	10,1	8,2	34,5	41,8	
5	Yaşadığım bölgede turizm için yapılan rekreasyon/turizm tesislerinin kullanılabilir olması beni mutlu eder.	f	47	68	93	114	92	3,32
		%	11,4	16,4	22,5	27,5	22,2	

Tablo 10'a göre kırsal turizm algısının sosyo-kültürel boyutuna ilişkin ilk ifade olan "Yaşadığım bölgede yapılan turizm faaliyetleri toplumun ruh halini etkilemektedir." cümlesine yönelik yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların %34,8'i (f=144) "Katılıyorum", %19,3'ü (f=80) ise "Kesinlikle katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Ortalama değer 3,41; standart sapma 1,20 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, turizm faaliyetlerinin toplumsal moral ve psikolojik atmosfer üzerinde olumlu etkiler yarattığına dair orta düzeyde bir algının mevcut olduğunu göstermektedir. İkinci ifade olan "Yaşadığım bölgede yapılan kültürel faaliyetler/eğlence aktiviteleri yabancı turistlerin dikkatini çekmektedir." yönündeki görüşlere bakıldığında, katılımcıların %33,6'sı (f=139) "Katılıyorum" ve %22,9'u (f=95) "Kesinlikle katılıyorum" demiştir. Ortalama değer 3,45, standart sapmanın ise 1,26 olduğu görülmektedir. Bu bulgular, Şavşat bölgesinde düzenlenen kültürel etkinliklerin yerel

halk tarafından fark edildiğini ve dış turizm açısından çekici bulunduğunu göstermektedir. “Turizm bana başka kültürlerden gelen insanlarla tanışma fırsatı sunmaktadır.” şeklinde olan üçüncü ifade ise sosyo-kültürel etkileşimin doğrudan göstergesidir. Katılımcıların %40,8’i (f=169) "Katılıyorum", %29,5’i (f=122) ise "Kesinlikle katılıyorum" seçeneğini tercih etmiştir. Ortalama değer 3,74; standart sapma ise 1,20 olarak belirlenmiştir. Bu veri, kırsal turizmin kültürler arası etkileşimi artırdığına dair yerel halk nezdinde güçlü bir algı bulunduğunu göstermektedir. Dördüncü ifade olan “Yaşadığım bölgede turizm faaliyetleri sayesinde kamu hizmetlerinin (itfaiye, polis gibi) kalitesinin arttığını düşünüyorum.” şeklindeki görüş, kamu altyapısına yönelik algıları ölçmektedir. Katılımcıların %41,8’i (f=173) "Katılıyorum", %34,5’i (f=143) ise "Kesinlikle katılıyorum" cevabını vermiştir. Ortalama 3,97 ile tüm sosyo-kültürel ifadeler içinde en yüksek değeri almıştır; standart sapma ise 1,17’dir. Bu bulgu, turizmin dolaylı olarak kamu hizmetlerinin gelişimini desteklediği düşüncesinin yerel halk arasında yaygın olduğunu göstermektedir. Beşinci ve son ifade olan “Yaşadığım bölgede turizm için yapılan rekreasyon/tesislerin kullanılabilir olması beni mutlu eder.” cümlesine verilen yanıtlar görece daha dengeli dağılmıştır. "Katılıyorum" diyenlerin oranı %22,2 (f=92), "Kesinlikle katılıyorum" diyenlerin oranı ise %25,3 (f=114) olmuştur. Ortalama değer 3,32; standart sapma 1,29’dur. Bu sonuç, turizm altyapısının yerel halk tarafından da kullanılabilir olmasının memnuniyet oluşturduğunu ancak bu etkinin diğer sosyo-kültürel unsurlara kıyasla daha düşük düzeyde algılandığını göstermektedir. Sonuç olarak, Şavşat ilçesindeki yerel halkın kırsal turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik olumlu bir tutum sergilediği görülmektedir. Özellikle kültürler arası etkileşim, kamu hizmetlerinin gelişimi ve toplumsal yaşam kalitesine katkı gibi boyutlarda olumlu algılar oldukça belirgindir. Bu bağlamda, kırsal turizmin sadece ekonomik değil, sosyal bütünleşme ve kültürel dinamizm açısından da sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağladığı ifade edilebilir.

Tablo 11’e göre kırsal turizm algısının çevresel boyutuna ilişkin ilk ifade olan “Turizmden kaynaklı yaşanan gürültü seviyeleri beni rahatsız eder.” ifadesine verilen yanıtlar incelendiğinde, %29,5 oranla (f=122) en fazla katılım "Kararsızım" düzeyinde olurken, "Katılmıyorum" diyenlerin oranı %20,0 (f=83), "Katılıyorum" diyenlerin oranı ise %25,6 (f=106) olarak ölçülmüştür. Ortalama değer 3,10 ve

standart sapma 1,20'dir. Bu bulgu, gürültü kirliliği konusunda halkın kaygılarının belirli ölçüde bulunduğunu ancak bu algının yüksek düzeyde olmadığını göstermektedir.

Tablo 11. Kırsal turizm algısının çevreselboyutuna ilişkin betimsel istatistikler

Soru No	İfadeler	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	s.s
		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)		
1	Turizmden kaynaklı yaşanan gürültü seviyeleri beni rahatsız eder.	f 46	83	122	106	57	3,10	1,20
		% 11,1	20,0	29,5	25,6	13,8		
2	Yaşadığım bölgede turizmin gelişmesi trafik sıkışıklıklarını arttıracaktır.	f 63	93	122	86	50	2,92	1,23
		% 15,2	22,5	29,5	20,8	12,1		
3	Bölgemdeki turizm faaliyetleri güvenlik algımı artırmaktadır	f 36	55	82	138	103	3,52	1,24
		% 8,7	13,3	19,8	33,3	24,9		
4	Turizmden kaynaklı oluşan kalabalık beni rahatsız etmektedir.	f 88	130	79	72	45	2,65	1,28
		% 21,3	31,4	19,1	17,4	10,9		
5	Turizm yaşadığım bölgede çevre kirliliğini arttıracaktır.	f 63	86	84	89	92	3,14	1,37
		% 15,2	20,8	20,3	21,5	22,2		

“Yaşadığım bölgede turizmin gelişmesi trafik sıkışıklıklarını arttıracaktır.” ifadesine ilişkin olarak %25,9 (f=122) ile yine "Kararsızım" yanıtı en yüksek düzeydeyken, "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" seçeneklerini birlikte değerlendirdiğimizde %27,0 (f=113) gibi anlamlı bir orana ulaşılmaktadır. Ortalama 2,92 ve standart sapma 1,23'tür. Bu sonuç, trafik sıkışıklığı algısının nispeten zayıf ve kararsızlık düzeyinde olduğunu ortaya koymaktadır. “Bölgemdeki turizm faaliyetleri güvenlik algımı artırmaktadır.” ifadesi diğer ifadelere kıyasla daha olumlu karşılanmıştır. Katılımcıların %34,9'u (f=143) "Katılıyorum", %25,3'ü (f=103) ise "Kesinlikle katılıyorum" demiştir. Ortalama 3,52, standart sapma ise 1,25'tir. Bu sonuç, turizmin güvenlik algısı üzerinde olumlu bir etkisinin bulunduğu işaret etmektedir. Dördüncü ifade olan “Turizmden kaynaklı oluşan kalabalık beni rahatsız etmektedir.” şeklindeki çevresel rahatsızlık odaklı görüşe, %31,4'lük oranla (f=130) "Katılıyorum", %21,3'lük oranla (f=88) ise "Kesinlikle katılıyorum" yanıtı verilmiştir. Ortalama değer 3,65; standart sapmanın ise 1,28

olduğu gözlemlenmiştir. Bu, özellikle ziyaretçi yoğunluğundan kaynaklı kalabalıkların bölge hakkında belirgin bir rahatsızlık oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Son ifade olan “Turizm yaşadığım bölgede çevre kirliliğini artıracaktır.” cümlesine katılım dengeli dağılmıştır. Katılımcıların %25,6’sı (f=106) "Katılıyorum", %22,2’si (f=92) ise "Kesinlikle katılıyorum" demiştir. Ortalama değer 3,41 ve standart sapma 1,37 olarak belirlenmiştir. Bu veri, turizmin çevre kirliliği üzerindeki etkisine yönelik farkındalığın görece yüksek olduğunu ve yerel halkta bu konuda çevresel kaygıların bulunduğunu göstermektedir. Görüldüğü üzere, Şavşat ilçesindeki yerel halk kırsal turizmin çevresel etkilerine karşı bir farkındalığa sahiptir. Gürültü, kalabalık ve çevre kirliliği gibi olumsuz etkiler belli düzeyde rahatsızlık yaratmakta; öte yandan güvenlik algısında iyileşme gibi olumlu etkiler de gözlemlenmektedir. Bu çerçevede çevresel sürdürülebilirlik açısından planlı ve dengeli turizm uygulamalarına duyulan ihtiyaç açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

5.4. Katılımcıların Kırsal Turizme Yönelik Desteğe İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın uygulandığı Şavşat’taki yerel halkın kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin algılarına yönelik bulgular yer almaktadır. Tablo 12’ye göre kırsal turizme yönelik desteğe ilişkin ilk ifade olan “Turizmin tanıtımının geliştirilmesi için yapılan uygulamaları destekliyorum.” cümlesine yönelik olarak katılımcıların %37,9’u (f=157) "Katılıyorum", %30,9’u (f=128) "Kesinlikle katılıyorum" yanıtı vermiştir. Ortalama değer 3,78; standart sapma ise 1,16’dır. Bu bulgu, halkın turizm tanıtımı için yapılan girişimlere genel olarak olumlu yaklaştığını ortaya koymaktadır. “Daha fazla turistik faaliyet geliştirilmesi için yapılan uygulamaları destekliyorum.” ifadesine verilen yanıtlar da benzer biçimde destekleyicidir.

Katılımcıların (Tablo 12) %36,7’si (f=152) "Katılıyorum", %32,6’sı (f=135) ise "Kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildirmiştir. Ortalama değer 3,81 ve standart sapmanın 1,15 olması, halkın turistik faaliyetlerin artırılmasına yüksek oranda destek verdiğini göstermektedir.

Tablo 12. Kırsal turizme yönelik verilen destek düzeyine ilişkin betimsel istatistikler

Soru No	İfadeler	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	s.s
			Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsız (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)	
1	Turizmin tanıtımının geliştirilmesi için yapılan uygulamaları destekliyorum.	f	29	32	68	157	128	3,78
		%	7,0	7,7	16,4	37,9	30,9	
2	Daha fazla turistik faaliyet geliştirmesi için yapılan uygulamaları destekliyorum.	f	25	34	68	152	135	3,81
		%	6,0	8,2	16,4	36,7	32,6	
3	Daha fazla turizm ürünü geliştirmesi için yapılan uygulamaları destekliyorum.	f	22	27	81	168	116	3,79
		%	5,3	6,5	19,6	40,6	28,0	
4	Daha fazla turistik tesis yapılması için yapılan uygulamaları destekliyorum.	f	28	28	66	159	133	3,82
		%	6,8	6,8	15,9	38,4	32,1	
5	Daha fazla turist çekmek için yapılan uygulamaları destekliyorum.	f	26	31	47	168	142	3,89
		%	6,3	7,5	11,4	40,6	34,3	
6	Ülkemi uluslararası turistlerin ziyaret etmesi için öneririm.	f	25	31	46	117	195	4,02
		%	6,0	7,5	11,1	28,3	47,1	

Üçüncü ifade olan “Daha fazla turizm ürünü geliştirmesi için yapılan uygulamaları destekliyorum.” cümlesinde, katılımcıların %40,6’sı (f=168) "Katılıyorum", %28,0’i (f=116) "Kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermiştir. Ortalama değer 3,79; standart sapma ise 1,08 olarak ölçülmüştür. Bu durum, ürün çeşitliliğinin artırılmasına yönelik desteğin güçlü olduğunu göstermektedir. Dördüncü ifade olan “Daha fazla turistik tesis yapılması için yapılan uygulamaları destekliyorum.” cümlesine katılım da oldukça yüksektir. %38,4’lük oranla (f=159) "Katılıyorum" ve %32,1’lik oranla (f=133) "Kesinlikle katılıyorum" seçilmiştir. Ortalama değer 3,82, standart sapma ise 1,15’tir. Bu bulgu, tesis altyapısının geliştirilmesine halkın yüksek düzeyde destek verdiğini ortaya koymaktadır. “Daha fazla turist çekmek için yapılan uygulamaları destekliyorum.” ifadesine halkın desteği daha da artmaktadır. Katılımcıların %40,6’sı (f=168) "Katılıyorum", %34,3’ü (f=142) "Kesinlikle katılıyorum" demiştir. Ortalama değer 3,89 ve standart sapma 1,14’tür. Bu durum, halkın turist sayısının artırılmasına yönelik girişimleri güçlü biçimde desteklediğini

yansıtmaktadır. Altıncı ve son ifade olan “Ülkemi uluslararası turistlerin ziyaret etmesi için öneririm.” cümlesi, dış turizme olan genel yaklaşımı yansıtmaktadır. Katılımcıların %40,6’sı (f=167) "Katılıyorum", %47,5’i (f=195) ise "Kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş belirtmiştir. Ortalama değer 4,02 ile en yüksek değere ulaşmıştır; standart sapma ise 1,19’dur. Bu veri, Şavşat halkının sadece yerel değil, uluslararası düzeyde de kırsal turizmi desteklediğini ve ülkenin tanıtımına katkı sunmaya istekli olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Şavşat ilçesindeki yerel halkın kırsal turizmin her aşamasında yüksek düzeyde destek verdiği açıkça görülmektedir. Bu destek düzeyi, kırsal turizmin sürdürülebilirliğinin toplumsal temeller açısından güçlü olduğunu ve stratejik planlamalarda yerel halkın aktif rol üstlenebileceğini ortaya koymaktadır.

5.5. Katılımcıların Kırsal Turizm Algıları ve Kırsal Turizme Yönelik Desteklerine İlişkin Görüşlerinin Bireysel Özelliklerine Göre Karşılaştırması

Bu bölümde, katılımcıların kırsal turizm algıları ile kırsal turizme yönelik verdikleri destek düzeylerinin bireysel demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 13. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırmasına ait t-testi sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Cinsiyet	Ekonomik Boyut	Erkek	237	3,77	1,08	0,875
		Kadın	177	3,79	0,93	
	Sosyo-Kültürel Boyut	Erkek	237	3,47	1,00	0,806
		Kadın	177	3,49	0,84	
	Çevresel Boyut	Erkek	237	2,96	0,94	0,013*
		Kadın	177	3,19	0,86	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	Erkek	237	3,90	0,97	0,247
		Kadın	177	3,79	0,89	

* $p < 0.05$

Tablo 13’teki t-testi sonuçlarına göre, katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşleri cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde, yalnızca çevresel boyut faktöründe anlamlı bir farklılık olduğu

görülmektedir ($p = 0,013 < 0,05$). Bu bulgu, çevresel etkiler bağlamında kadın ve erkek katılımcıların kırsal turizm algılarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ortalama puanlar incelendiğinde, kadın katılımcıların çevresel boyuta ilişkin algılarının ($\bar{X} = 3,19$) erkek katılımcılara ($\bar{X} = 2,96$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer boyutlara bakıldığında; ekonomik boyut ($p = 0,875$), sosyo-kültürel boyut ($p = 0,806$) ve kırsal turizme yönelik destek ($p=0,247$) değişkenlerinde cinsiyet temelli anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 14. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin yaşa göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Yaş	Ekonomik Boyut	20 ve altı	63	3,45	1,11	0,061
		21-30	103	3,82	1,04	
		31-40	117	3,82	1,04	
		41-50	71	3,79	0,95	
		51 ve üzeri	60	3,97	0,86	
	Sosyo-Kültürel Boyut	20 ve altı	63	3,38	0,96	0,831
		21-30	103	3,44	0,93	
		31-40	117	3,52	1,03	
		41-50	71	3,50	0,82	
		51 ve üzeri	60	3,55	0,87	
	Çevresel Boyut	20 ve altı	63	3,06	0,86	0,904
		21-30	103	3,08	0,97	
		31-40	117	3,07	0,92	
		41-50	71	2,96	0,82	
		51 ve üzeri	60	3,11	0,95	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	20 ve altı	63	3,62	0,91	0,127
		21-30	103	3,78	1,00	
		31-40	117	3,93	0,97	
		41-50	71	3,90	0,90	
		51 ve üzeri	60	4,00	0,80	

* $p < 0,05$

Araştırmada katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur (Tablo 14) ($p > 0,05$).

Tablo 15. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin aylık gelire göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Aylık Gelir	Ekonomik Boyut	17001 TL ve altı ^A	98	3,47	1,06	0,003*
		17001-30000 TL	82	3,74	0,96	
		30001-40000 TL	69	3,86	0,90	
		40001-50000 TL	72	4,07	0,92	
		50001 TL ve üzeri ^A	93	3,85	1,10	
	Sosyo-Kültürel Boyut	17001 TL ve altı	98	3,37	0,97	0,383
		17001-30000 TL	82	3,63	0,79	
		30001-40000 TL	69	3,53	0,89	
		40001-50000 TL	72	3,50	0,97	
		50001 TL ve üzeri	93	3,41	1,02	
	Çevresel Boyut	17001 TL ve altı	98	3,14	0,96	0,052
		17001-30000 TL	82	3,18	0,80	
		30001-40000 TL	69	3,20	0,90	
		40001-50000 TL	72	2,95	0,92	
		50001 TL ve üzeri	93	2,83	0,92	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	17001 TL ve altı ^A	98	3,60	0,95	0,001*
		17001-30000 TL	82	3,79	0,85	
		30001-40000 TL	69	3,97	0,84	
		40001-50000 TL	72	4,09	0,89	
		50001 TL ve üzeri ^A	93	3,90	1,05	

* $p < 0.05$

Aylık gelir değişkenine göre katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, kırsal turizm algısının ekonomik boyutu ($p = 0,003$) ve kırsal turizme yönelik destek düzeyine yönelik ($p = 0,001$) istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < 0,05$) (Tablo 15).

Ekonomik boyutta, en düşük ortalama 17.001 TL ve altı gelir grubunda ($\bar{X} = 3,06$), en yüksek ortalama ise 50.001 TL ve üzeri gelir grubunda ($\bar{X} = 3,85$) gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, kırsal turizme yönelik destek boyutunda da gelir düzeyi arttıkça ortalama değerlerin yükseldiği dikkat çekmektedir; 17.001 TL ve altı grubunda ortalama $\bar{X} = 3,70$ iken, 50.001 TL ve üzeri grupta bu değer $\bar{X} = 4,09$ 'a kadar çıkmaktadır. Bu bulgular, daha yüksek gelir düzeyine sahip katılımcıların kırsal turizmi ekonomik açıdan daha olumlu değerlendirdiklerini ve bu alana daha güçlü destek verdiklerini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, özellikle

ekonomik algı boyutunda ve destek düzeyinde gelir düzeyi arttıkça kırsal turizme ilişkin olumlu algı ve destek düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Tablo 16. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin medeni duruma göre karşılaştırmasına ait t-testi sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Medeni Durum	Ekonomik Boyut	Evli	200	3,96	3,96	0,000*
		Bekar	214	3,61	3,61	
	Sosyo-Kültürel Boyut	Evli	200	3,58	3,58	0,037*
		Bekar	214	3,39	3,39	
	Çevresel Boyut	Evli	200	2,99	2,99	0,142
		Bekar	214	3,12	3,12	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	Evli	200	4,00	4,00	0,002*
		Bekar	214	3,72	3,72	

* $p < 0.05$

Tablo 16’da katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına göre, ekonomik boyut ($p < 0,001$), sosyo-kültürel boyut ($p = 0,037$) ve kırsal turizme yönelik destek ($p = 0,002$) faktörlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Ekonomik boyutta evli katılımcıların ortalama puanı $\bar{X} = 3,96$ iken, bekar katılımcıların ortalaması $\bar{X} = 3,61$ ’dir. Benzer şekilde, sosyo-kültürel boyutta evli bireyler $\bar{X} = 3,58$ ortalama puanla bekar bireylerden ($\bar{X} = 3,39$) daha yüksek bir algıya sahiptir. Kırsal turizme yönelik destek faktöründe de evli katılımcıların ortalaması $\bar{X} = 4,00$, bekarların ise $\bar{X} = 3,72$ olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, evli bireylerin kırsal turizm algısının ekonomik, sosyo-kültürel boyutları ve kırsal turizme verilen desteğe ilişkin değerlendirmelerinde daha yüksek düzeyde algı ve tutum sergilediklerini göstermektedir.

Tablo 17. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin eğitim durumuna göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Eğitim Durumu	Ekonomik Boyut	İlköğretim ve altı ^A	65	3,52	1,08	0,003*
		Ortaöğretim ^B	167	3,68	1,02	
		Yükseköğretim ^{A/B}	182	3,96	0,96	
	Sosyo-Kültürel Boyut	İlköğretim ve altı ^A	65	3,31	1,00	0,015*
		Ortaöğretim ^B	167	3,39	0,93	
		Yükseköğretim ^{A/B}	182	3,63	0,91	
	Çevresel Boyut	İlköğretim ve altı	65	2,99	0,94	0,390
		Ortaöğretim	167	3,01	0,87	
		Yükseköğretim	182	3,13	0,94	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	İlköğretim ve altı ^A	65	3,67	1,01	0,013*
		Ortaöğretim ^B	167	3,76	0,88	
		Yükseköğretim ^{A/B}	182	4,00	0,95	

* $p < 0.05$

Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, ekonomik boyut ($p = 0,003$), sosyo-kültürel boyut ($p = 0,015$) ve kırsal turizme yönelik destek ($p = 0,013$) faktörlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Tablo 17). Ekonomik boyutta, en yüksek ortalama yükseköğretim mezunlarında ($\bar{X} = 3,96$), en düşük ortalama ise ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcılarda ($\bar{X} = 3,52$) gözlemlenmiştir. Yükseköğretim mezunlarının, ilköğretim ve altı ve ortaöğretim mezunlarına göre ekonomik boyut algısı daha yüksektir. Benzer şekilde, sosyo-kültürel boyutta da yükseköğretim grubunun ortalaması $\bar{X} = 3,63$ ile en yüksek seviyedeysen, ilköğretim ve altı grubunda bu değer $\bar{X} = 3,31$ olarak belirlenmiştir. Kırsal turizme yönelik destek faktöründe de yükseköğretim mezunlarının ortalama puanı ($\bar{X} = 4,00$) diğer gruplara kıyasla daha yüksektir. Ortaöğretim mezunlarında bu ortalama $\bar{X} = 3,76$, ilköğretim ve altı eğitim düzeyindekilerde ise $\bar{X} = 3,67$ olarak tespit edilmiştir. Ayrıca yükseköğretim mezunlarının, ilköğretim ve altı ve ortaöğretim mezunlarına göre ekonomik, sosyokültürel boyut algısı ve kırsal turizme verdikleri destek daha yüksektir.

Bu sonuçlar, eğitim düzeyi yükseldikçe kırsal turizme ilişkin olumlu algı ve destek düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Eğitim düzeyi düşük olanlar, turizmi sadece kendisine doğrudan katkı sağlayıp sağlamadığı açısından değerlendirirken; eğitim düzeyi yüksek olanlar ise turizmin dolaylı etkilerini, bölgesel kalkınmaya katkısını, kültürel tanıtımı ve gençler için istihdam fırsatlarını daha olumlu bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Katılımcıların bu durumu eğitim seviyesinin kırsal turizme olan bakış açısında farklı bir yaklaşım kazandırdığını açıkça göstermektedir. Benzer şekilde, sosyo-kültürel boyutta da yükseköğretim mezunları, turizmin kültürel etkileşimi artırarak yerel halkın kendini geliştirmesine katkıda bulunabileceğini, bölgenin kültürel değerlerinin tanıtımı için kaçırılmaz bir fırsat olarak sunduğunu düşünmektedir. Ancak daha düşük eğitim düzeyine sahip bireyler, turizmin kültürel etkilerini genellikle olumsuzluklar (kalabalık, gürültü, mahremiyetin azalması vb.) üzerinden yorumlama eğilimindedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, yükseköğretim düzeyindeki katılımcılar, kırsal turizmi ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan daha olumlu değerlendirmekte ve bu alana daha yüksek düzeyde destek sunmaktadır.

Tablo 18. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin Şavşat'ta yaşama sürelerine göre karşılaştırmasına ait varyans sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Şavşat'ta Yaşama Süreniz	Ekonomik Boyut	0-1 yıl	32	3,64	1,10	0,002*
		2-5 yıl	58	3,92	1,13	
		6-10 yıl	43	3,79	0,99	
		11-15 yıl	47	3,47	1,10	
		16-20 yıl ^A	70	3,46	1,03	
		21 yıl ve üzeri ^A	164	3,98	0,88	
	Sosyo-Kültürel Boyut	0-1 yıl	32	3,51	0,92	0,825
		2-5 yıl	58	3,48	1,00	
		6-10 yıl	43	3,50	0,94	
		11-15 yıl	47	3,33	1,01	
		16-20 yıl	70	3,42	0,99	
		21 yıl ve üzeri	164	3,54	0,88	
	Çevresel Boyut	0-1 yıl	32	2,83	0,81	0,152
		2-5 yıl	58	3,12	1,07	
		6-10 yıl	43	3,00	0,80	
		11-15 yıl	47	3,07	1,02	
		16-20 yıl	70	3,30	0,77	
		21 yıl ve üzeri	164	2,99	0,91	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	0-1 yıl	32	3,92	0,94	0,001*
		2-5 yıl	58	3,82	1,16	
		6-10 yıl	43	3,87	0,94	
		11-15 yıl	47	3,52	1,00	
		16-20 yıl ^A	70	3,58	0,90	
		21 yıl ve üzeri ^A	164	4,06	0,79	

* $p < 0.05$

Tablo 18'de katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin, Şavşat'ta yaşama sürelerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, ekonomik boyut ($p = 0,002$) ve kırsal turizme yönelik destek ($p = 0,001$) değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Ekonomik boyutta en yüksek ortalama, Şavşat'ta 21 yıl ve üzeri süredir yaşayan katılımcılarda ($\bar{X} = 3,98$) görülmektedir. Bu grubu 2-5 yıl ($\bar{X} = 3,92$) ve 6-10 yıl ($\bar{X} = 3,79$) süreyle bölgede ikamet eden katılımcılar takip etmektedir. En düşük ortalama ise 11-15 yıl ($\bar{X} = 3,47$) süredir bölgede yaşayan bireylerde görülmektedir. Kırsal turizme yönelik destek boyutunda da benzer bir

eğilim gözlemlenmektedir. 21 yıl ve üzeri süredir Şavşat'ta ikamet eden katılımcıların ortalama puanı ($\bar{X} = 4,06$) ile diğer tüm gruplardan anlamlı biçimde yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgu, uzun süre bölgede yaşayan bireylerin kırsal turizme daha yüksek düzeyde destek verdiğini ve turizmin ekonomik faydalarına daha olumlu yaklaştığını göstermektedir. Ayrıca 21 yıl ve üzeri yaşayan katılımcıların, 16-20 arası yaşayanlara göre ekonomik algısı ve kırsal turizme verdikleri destek daha yüksektir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Şavşat'ta uzun yıllar yaşayan bireylerin kırsal turizmin özellikle ekonomik boyutunu ve bu alana verdikleri desteği daha yüksek düzeyde algıladıkları ve benimsedikleri söylenebilir. Bu durum, yerel bağın ve bölgesel deneyimin kırsal turizm tutumları üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Tablo 19. Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin yaşanılan yere göre karşılaştırmasına ait t-testi sonuçları

Değişken	Faktör	Grup	n	Ortalama ($\bar{x}$)	Std.	Sig. (p)
Yaşanılan yer	Ekonomik Boyut	Şavşat Merkez	304	3,83	0,99	0,093
		Köy	110	3,64	1,07	
	Sosyo-Kültürel Boyut	Şavşat Merkez	304	3,53	0,91	0,066
		Köy	110	3,34	1,00	
	Çevresel Boyut	Şavşat Merkez	304	3,11	0,91	0,034*
		Köy	110	2,90	0,91	
	Kırsal Turizme Yönelik Destek	Şavşat Merkez	304	3,88	0,92	0,247
		Köy	110	3,76	0,98	

* $p < 0.05$

Katılımcıların kırsal turizm algısı ve kırsal turizme yönelik verdikleri desteğe ilişkin görüşlerinin, yaşanılan yer değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonuçlarına göre, yalnızca çevresel boyut faktöründe istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p = 0,034$) (Tablo 19). Çevresel boyut açısından, Şavşat merkezde ikamet eden katılımcıların ortalama puanı $\bar{X} = 3,21$ iken, köylerde yaşayan katılımcıların ortalaması $\bar{X} = 3,05$ olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, merkezde yaşayan bireylerin çevresel etkiler açısından kırsal turizme yönelik daha yüksek bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar, yaşanılan yer değişkeninin yalnızca çevresel

faktör üzerinde etkili olduğunu, diğer faktörlerde ise katılımcıların görüşlerinin benzer düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

5.6. Katılımcıların Kırsal Turizm Algısı ile Kırsal Turizme Yönelik Verdikleri Destek Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında, kırsal turizmin sürdürülebilirliğine yönelik ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel algılar ile kırsal turizme verilen destek düzeyi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tablo 20’de sunulan korelasyon analizi sonuçları, bu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır ($p < 0.001$). Bu bulgular, katılımcıların kırsal turizm algılarının, turizme verdikleri destek düzeyleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 20. Faktörler Arasındaki Korelasyon Tablosu

	Ekonomik Boyut	Sosyo-kültürel Boyut	Çevresel Boyut	Destek
<i>Ekonomik Boyut</i>	1	0.561***	0.214***	0.687***
<i>Sosyo-kültürel Boyut</i>		1	0.287***	0.543***
<i>Çevresel Boyut</i>			1	0.137***
<i>Destek</i>				1

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Tablo 20 incelendiğinde en güçlü ilişki, ekonomik boyut ile destek düzeyi arasında gözlemlenmiştir ($r = 0.687$). Bu yüksek düzeydeki pozitif korelasyon, kırsal turizmin ekonomik faydalarına inanan bireylerin, bu alanda yapılan çalışmalara daha fazla destek verme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, turizmin ekonomik katkılarının yerel halkın motivasyonunu ve sahiplenme düzeyini artırmada kritik bir rol oynadığını göstermesi açısından önemlidir. Ekonomik boyut ile sosyo-kültürel boyut arasındaki ilişki ise orta düzeyde ($r = 0.561$) ve pozitif yöndedir. Bu bulgu, ekonomik yarar algısıyla birlikte sosyo-kültürel fayda algısının da paralel şekilde geliştiğini göstermektedir. Turizmden ekonomik kazanç sağlanması, aynı zamanda toplumsal yaşam kalitesinin ve kültürel etkileşimin artması ile ilişkilendirilmiştir. Sosyo-kültürel boyut ile destek düzeyi arasında da anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir ($r = 0.543$). Bu sonuç, sosyo-kültürel faydaları yüksek algılayan bireylerin de turizme destek verme olasılığı artmaktadır. Çevresel boyut ile diğer faktörler arasındaki ilişkiler ise daha düşük düzeyde seyretmektedir.

Çevresel boyut ile destek düzeyi arasında düşük ama anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.137$). Benzer şekilde, çevresel boyut ile ekonomik boyut ($r = 0.214$) ve sosyo-kültürel boyut ($r = 0.287$) arasında da pozitif ancak zayıf düzeyde ilişkiler mevcuttur. Bu bulgular, çevresel etkilerin yerel halk nezdinde ekonomik ve sosyo-kültürel etkiler kadar belirleyici bir unsur olmadığını göstermektedir. Bu durum, çevresel farkındalık düzeyinin görece düşük olduğunu ya da çevresel etkilerin doğrudan hissedilmediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında test edilen hipotezlerden H1 ve H2 hipotezleri kabul edilmiştir. Bu sonuç, yerel halkın kırsal turizme yönelik destek düzeyinin ekonomik ve sosyo-kültürel algılarla anlamlı bir ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. H3 hipotezi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmakla birlikte, ilişki düzeyinin düşük olması nedeniyle yalnızca sınırlı düzeyde desteklenmiştir. Bu durum, çevresel algıların destek düzeyi üzerindeki etkisinin diğer boyutlara kıyasla daha zayıf kaldığını ortaya koymaktadır. Elde edilen korelasyon bulguları, kırsal turizm algılarının birbirinden tamamen bağımsız olmadığını, ancak etkilerinin düzey olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle ekonomik ve sosyo-kültürel algılar, halkın turizme vereceği desteği daha güçlü biçimde etkilerken, çevresel faktörlerin bu etkiyi daha sınırlı ölçüde belirlediği söylenebilir. Bu bağlamda, kırsal turizmin sürdürülebilirliğine yönelik stratejiler geliştirilirken ekonomik ve toplumsal faydaların daha görünür kılınması, ancak çevresel farkındalığın da artırılması gerektiği vurgulanabilir.

6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Tartışma

Bu araştırmada elde edilen bulgular, literatürde farklı bölgelerde gerçekleştirilen çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirildiğinde, Şavşat'ta yerel halkın turizme yönelik algı ve destek düzeylerinin benzerlikler ve farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar hem teorik hem de uygulamalı açıdan önemli ipuçları sunmakla birlikte bölgenin sürdürülebilir turizm potansiyelini anlamaya da katkı sağlamaktadır. Bu bölümde, bulgular ışığında yerel halkın turizme yönelik tutumlarının literatürdeki diğer çalışmalarla benzer ve farklı yönleri tartışılarak, Şavşat'ta sürdürülebilir turizmin geliştirilmesine yönelik çıkarımlar yapılmıştır.

Katılımcıların turizmin istihdam yaratma, altyapı hizmetlerini geliştirme ve ekonomik gelir sağlama konularındaki katkılarını güçlü bir şekilde vurgulamaları, literatürde yer alan benzer çalışmalarla uyumludur. Benzer şekilde Tosun (2002) ve Çeken vd. (2012) tarafından yapılan araştırmalarda da ekonomik faydaların yerel halkın turizme desteğini artıran temel faktörlerden biri olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin Gannon (1994), kırsal alanlarda turizmin en önemli motivasyon desteği olarak ekonomik kalkınma ve istihdam fırsatı olduğunu belirtmiştir. Bu durum, kırsal turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinde ekonomik beklentilerin kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Şavşat örneğinde de görüldüğü üzere, yerel halk ekonomik katkı sağladığını düşündüğü turizm faaliyetlerine daha yüksek düzeyde destek sunmakta ve bu destek, turizmin bölgedeki kalıcılığını ve gelişimini kolaylaştırmaktadır. Ancak literatürde de ifade edildiği gibi (Timothy, 1999) ekonomik katkıların yerel halk arasında adil paylaşılması, destek düzeyini uzun vadede koruyabilmek açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle, Şavşat'ta turizm planlamasında yerel halkın ekonomik fayda beklentilerinin dikkate alınması hem toplumsal desteği güçlendirecek hem de sürdürülebilir turizm politikalarının uygulanabilirliğini artıracaktır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, Şavşat ilçesindeki yerel halkın kırsal turizmin sosyo-kültürel etkilerine dair genel olarak olumlu bir algıya sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı, turizmin toplumun moralini ve

psikolojik atmosferini olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Bu durum, turizmin yalnızca ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda sosyal yaşam kalitesini güçlendiren bir unsur olduğuna dair literatürdeki görüşlerle örtüşmektedir (Andereck ve Nyaupane, 2011). Ayrıca kültürel etkinliklerin yabancı turistlerin dikkatini çektiğine dair algının yüksek olması, Şavşat gibi kültürel zenginliğe sahip bölgelerde turizmin kültürel mirasın korunmasına ve tanıtılmasına katkıda bulunabileceğini göstermektedir (McKercher ve du Cros, 2002).

Araştırma bulguları, Şavşat ilçesindeki yerel halkın kırsal turizmin çevresel etkilerine karşı genel bir farkındalığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların turizm faaliyetlerinden kaynaklanan gürültü, trafik sıkışıklığı, kalabalık ve çevre kirliliği gibi unsurlara yönelik algıları incelendiğinde, özellikle kalabalık ve çevre kirliliği konularında belirgin bir rahatsızlık duydukları açıkça görülmektedir. Bu durum, turizmin çevresel etkilerine ilişkin literatürde belirtilen temel kaygılarla uyumludur. Örneğin, Andereck ve Vogt (2000) yerel halkın turizme desteğinin, çevresel olumsuzlukların yönetilebilir olması halinde sürdürülebildiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Mason (2003), ziyaretçi yoğunluğundan kaynaklanan kalabalıkların kırsal alanlarda yaşam kalitesini olumsuz etkileyebileceğini vurgulamaktadır.

Bununla birlikte, çalışmada turizmin güvenlik algısını artırdığı yönündeki bulgu, çevresel algının yalnızca olumsuz boyutlardan ibaret olmadığını göstermektedir. Turizm faaliyetleri sırasında polis, jandarma ve belediye gibi kamu birimlerinin denetimlerinin sıklaşması ve bölgenin ulusal düzeyde görünürlüğünün artması, literatürde de belirtildiği üzere (Tosun, 2002), yerel halkın kendini daha güvende hissetmesine katkı sağlamaktadır.

Katılımcıların, turizm tanıtımının geliştirilmesi, turistik faaliyetlerin ve ürün çeşitliliğinin artırılması, tesis altyapısının güçlendirilmesi ve turist sayısının artırılmasına yönelik uygulamalara yüksek düzeyde destek verdikleri görülmektedir. Özellikle uluslararası turistlerin bölgeyi ziyaret etmesine yönelik verilen güçlü destek, yerel halkın kırsal turizmi yalnızca ekonomik amaçla değil, aynı zamanda kültürel tanıtım ve prestij unsuru olarak da gördüğüne işaret etmektedir.

Bu bulgular, literatürde kırsal turizmin sürdürülebilirliğinde yerel halkın desteğinin kritik rolüne ilişkin vurgularla paralellik göstermektedir. Örneğin, Gursöy

ve Rutherford (2004), yerel halkın turizm geliştirme süreçlerine olumlu yaklaşımının, projelerin başarı oranını doğrudan etkilediğini belirtmektedir. Benzer şekilde, Tosun (2006) da Türkiye'nin kırsal bölgelerinde yürütülen turizm kalkınma programlarında yerel halkın katılım isteği ve desteğinin, planlama ve uygulama süreçlerinin etkinliği için temel belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Araştırmada ortaya çıkan bu yüksek destek düzeyi, Şavşat'ta kırsal turizm planlamalarının, yerel halkın ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda yürütülmesi halinde, sürdürülebilir kalkınmaya somut katkılar sunabileceğini göstermektedir. Ayrıca, yerel halkın yalnızca turist sayısının artmasına değil, turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve tesis altyapısının geliştirilmesi gibi niteliksel faktörlere de önem vermesi, turizm politikalarında bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Araştırma bulguları, Şavşat ilçesinde kırsal turizme ilişkin algılar ile turizme verilen destek düzeyi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel algıların güçlendikçe, yerel halkın turizme verdiği desteğin de arttığı belirlenmiştir. Bu durum, bireylerin turizmin farklı boyutlarını ne kadar olumlu değerlendirdiklerinin, sürdürülebilir turizm uygulamalarına olan bağlılıklarını ve katılımlarını artırdığına işaret etmektedir (Andereck ve Nyaupane, 2011; Gursoy vd., 2002).

Pozitif korelasyonun özellikle ekonomik ve sosyo-kültürel algılarla destek arasında güçlü olması, turizmin yerel ekonomik kalkınmaya katkısı ve kültürel etkileşim fırsatlarının halk tarafından benimsenmesinin, turizme karşı olumlu tutum geliştirmede belirleyici olduğunu göstermektedir. Ayrıca çevresel algıların da destekle anlamlı ilişki içinde olması, çevre bilincinin artmasıyla birlikte sürdürülebilir turizme yönelik toplumsal katılımın güçlendiğini ortaya koymaktadır (Sharpley, 2009). Bu bağlamda, turizmin sürdürülebilirliği için halkın algılarını olumlu yönde şekillendirecek bilinçlendirme ve eğitim programlarının önemi vurgulanmalıdır. Algı ve desteğin birbirini olumlu etkilediği bir ortamda, kırsal turizm politikalarının başarıya ulaşma ihtimali artmaktadır.

Büşra Kadioğlu'nun (2024) Artvin Borçka üzerine yaptığı çalışmada, yoksul yanlı turizmin kırsal kalkınmada istihdam yaratma, göçü azaltma ve yaşam kalitesini yükseltme gibi güçlü etkilerinin olduğu; ancak turizm gelirlerinin eşit dağılmaması, genç nüfusun istihdam yetersizliği nedeniyle göç eğiliminde olması gibi sorunların

da bulunduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde, bu araştırmada şavşat ilçesinde yerel halkın kırsal turizme yüksek düzeyde destek verdiği, özellikle ekonomik ve sosyo-kültürel katkıların algılandığı, ancak çevresel boyutta kaygıların daha sınırlı olduğu görülmüştür. Kadıoğlu'nun çalışmasında ifade edilen genç nüfusun göçü ve gelir dağılımındaki adaletsizlik sorunu, şavşat'ta da uzun süreli yaşayanların turizme desteğinin yüksek olması bulgusuyla örtüşmektedir. Bu durum, kırsal turizm planlamalarında, ekonomik getirilerin dengeli dağıtılmasına ve genç nüfusa istihdam ile finansal destek sağlanması yönelik politikaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Benzer eğilimler Fethiye yöresinde yapılan bir çalışmada da gözlemlenmiştir. eken, Uçar ve Dalgın'ın (2012) araştırmasında, yerel halkın kırsal turizmin ekonomik faydalarının farkında olduğu, ancak yaşam alanlarını turizme açma konusunda çekimser davrandığı belirtilmiştir. Bu durum, şavşat'taki bulgularla benzerlik göstermekte; her iki bölgede de halk, turizmin istihdam ve yerel kalkınmadaki rolünü kabul etmekle birlikte, sosyo-kültürel ve çevresel etkiler konusundaki kaygılar nedeniyle bireysel katılımda daha temkinli bir yaklaşım sergilemektedir. Ayrıca, Fethiye'de kırsal turizmin kırdan kente göçü azalttığı algısı, şavşat'ta uzun süreli yaşayanların turizme daha fazla destek vermesiyle uyumludur. Bu durum, yerel bağlılığın turizm algısı ve desteğinde etkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, kırsal turizmin sürdürülebilirliği için ekonomik faydaların yanı sıra sosyo-kültürel ve çevresel kaygıların da dikkate alınarak yerel halkın katılımının artırılması gerekmektedir.

Arslan Muhacir ve zdemir (2017) Artvin zerine yaptığı çalışmada, yerel halkın kırsal turizme yönelik destekleyici bir tutum sergilediği ve bu potansiyelin kalkınmaya dönüştürülmesi için yerel halkın projelere katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Benzer şekilde, bu araştırmada şavşat ilçesinde de halkın kırsal turizme yüksek düzeyde destek verdiği, özellikle ekonomik ve sosyo-kültürel katkıların olumlu algılandığı tespit edilmiştir. Arslan Muhacir ve zdemir'in (2017) alışmasında önerilen yerel yönetimler ve STK iş birliklerinin gerekliliği, şavşat bulgularında da halkın turizmden elde edeceği ekonomik faydanın sürdürülebilir kalkınma için kritik olduğunun ortaya konmasıyla örtüşmektedir. Bu sonuçlar, kırsal turizmin yalnızca doğal ve kültürel kaynakların kullanımıyla değil, aynı zamanda

yerel halkın karar süreçlerine aktif katılımıyla desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Öztürk'ün (2023) Şavşat çalışmasında, katılımcıların turizme yönelik tutumlarında yaş, eğitim, meslek, medeni durum ve bölgeye aidiyet gibi değişkenlere göre farklılıklar tespit edilmiştir. Benzer şekilde, bu araştırmada da katılımcıların yaş ve eğitim durumlarına göre ekonomik ve sosyo-kültürel boyut algılarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Aynı çalışmasında 21 yıl ve üzeri bölgede yaşayanların turizme daha olumlu yaklaştığı belirtilirken, bu araştırmada da uzun süre Şavşat'ta ikamet edenlerin ekonomik katkılar ve destek düzeyini daha yüksek algıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca, Öztürk (2023), turizmden kazanç sağlayanların ekonomik etkilere yönelik tutumları daha olumlu bulunmuş, bu çalışma bulguları da kırsal turizmin ekonomik boyut algısı ile destek düzeyi arasında güçlü ilişki olduğunu göstermiştir. Bu benzerlikler, Şavşat'ta yerel halkın turizmi benimsemesinde ekonomik beklentilerin ve bölgesel aidiyetin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Öztürk'ün (2023) Şavşat çalışmasında, turistlerle etkileşim sıklığı arttıkça yerel halkın turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerine yönelik tutumlarının olumlu yönde arttığı görülmüştür. Benzer şekilde, bu araştırmada da ekonomik boyut ile destek düzeyi arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca Öztürk'ün bulgularında, yerel halk turizmi önemli bir gelir kaynağı ve kalkınma aracı olarak görmekte; bu durum çalışmamda elde edilen, ekonomik algısı yüksek katılımcıların turizme desteğinin daha fazla olduğu sonucunu desteklemektedir. Çevresel etkiler açısından ise Öztürk'ün çalışmasında olumsuz etkilerin henüz ciddi sorun olarak algılanmadığı belirtilirken, bu araştırmada çevresel boyut algısının diğer faktörlere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu benzerlikler, Şavşat'ta turizme yönelik olumlu tutumların büyük ölçüde ekonomik beklentilerle şekillendiğini ve çevresel farkındalığın görece sınırlı kaldığını göstermektedir.

Şahin'in (2017) Artvin'de yürüttüğü çalışmada, yerel halkın turizme yönelik genel algısının olumlu olduğu, özellikle ekonomik etkiler ve istihdam yaratma boyutlarının destekleyici tutum geliştirdiği görülmüştür. Benzer şekilde, bu araştırmada da ekonomik etki boyutu, turizme desteği açıklayan en güçlü faktörlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Şahin'in çalışmasında çevresel

etkilere yönelik hassasiyet vurgulanırken, bu araştırmada çevresel etki algısı görece düşük kalmış ve destekleyici tutum üzerinde sınırlı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılık, Şavşat'ın henüz yoğun turizm baskısı yaşamamasından kaynaklanabilir. Her iki çalışmada da ekonomik fayda beklentisinin, yerel halkın turizm gelişimini desteklemesinde temel motivasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tsetskhladze'nin (2023) Acara bölgesinde yürüttüğü araştırmada, kırsal turizmin gelişimi için örgütlenme, kapasite geliştirme, ürün çeşitlendirme ve güvenlik stratejileri gibi çok yönlü planlamalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada da Şavşat'ta turizmin gelişiminin yerel halk tarafından ekonomik kalkınma aracı olarak görüldüğü ancak kurumsal iş birliği, eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tsetskhladze'nin çalışmasında öne çıkan kapsamlı örgütlenme, stratejik planlama ve yerel halkın aktif katılımını teşvik eden yaklaşımlar, Şavşat için de geçerli ve uygulanabilir görülmektedir. Ayrıca Acara bölgesinde güvenlik, ulaşım ve altyapı konularına dair kapsamlı öneriler geliştirilmişken, Şavşat'ta turizm henüz yoğunlaşmadığı için bu konular ikincil düzeyde kalmıştır. Her iki çalışmada da sürdürülebilir kırsal turizm için çok aktörlü iş birliği, yerel halkın kapasitesinin geliştirilmesi ve doğal-kültürel mirasın korunmasına dayalı stratejiler temel çözüm önerileri olarak ortaya çıkmıştır.

Yıldırım (2020) tarafından Havran ilçesinde yapılan çalışmada, sakin şehir uygulamalarının başarısının yerel halkın farkındalık, sahiplenme ve inancına bağlı olduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde, Şavşat'taki kırsal turizmin sürdürülebilirliği açısından da yerel halkın katılımı ve projeleri benimsemesi kritik öneme sahiptir. Havran'da sakin şehir kavramına yönelik farkındalık olmasına rağmen katkılara dair inancın düşük olduğu görülmüş; bu nedenle bilgilendirme, eğitim ve paydaş iş birliği önerilmiştir. Şavşat özelinde de turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerinin artması için, halkın turizm fırsatlarını tam olarak kavraması ve yerel yönetimlerce desteklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, her iki bölgede de sürdürülebilir kalkınma hedefleri için toplumsal bilgilendirme ve aktif katılımın sağlanması benzer bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Erkılıç (2019) çalışmasında, yerel halkın turizme yönelik algılarının ve turizmin algılanan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin, turizme verdikleri desteği doğrudan etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, turizmin

pozitif ekonomik etkilerinin en güçlü belirleyici olduğu, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerin de desteği artırdığı vurgulanmıştır. Benzer şekilde, şavşat'ta yürütölen bu araştırmada da kırsal turizmin sürdürölebilirliğinin yerel halkın turizmden elde edeceği ekonomik fayda beklentisiyle yakından ilişkili olduğu görölmektedir. Erkılıç'ın bulguları, şavşat özelinde de halkın turizmin yaşam kalitesini, kültürel değerleri ve yerel ekonomiyi destekleyeceğine inandıkça desteğinin arttığını göstermektedir. Dolayısıyla, her iki çalışmada da yerel halkın olumlu algı geliştirmesi ve sürece katılımının, turizmin gelişimi ve sürdürölebilirliği için vazgeçilmez olduğu sonucuna varılmaktadır.

6.2. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Şavşat ilçesinde yaşayan yerel halkın kırsal turizme ilişkin algıları ile turizme verdikleri destek düzeyleri arasındaki ilişki detaylı biçimde incelenmiştir. Elde edilen bulgular, yerel halkın kırsal turizmi özellikle ekonomik boyutta olumlu algıladığını ve bu algının, turizme verdikleri desteği arttırdığını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, kırsal turizmin istihdam yaratma, ekonomik gelir sağlama ve altyapı hizmetlerini geliştirme gibi katkılarını vurgulamış; bu bulgular, literatürde yer alan benzer çalışmalarla uyum göstermiştir. Araştırmada sosyo-kültürel algıların da genel anlamda olumlu olduğu görülmüştür. Yerel halk kırsal turizmin sosyal ve kültürel olarak doğru hamlelerle geliştirilmesi gerektiği algısına sahiptir. Ancak, turizm tesislerinin yerel halk tarafından kullanılabilir olmasının memnuniyet yarattığı fakat diğer sosyo-kültürel faktörlere göre daha düşük algılandığı belirlenmiştir. Bu sonuç, kırsal turizm tesislerinin planlanmasında yerel halkın da doğrudan yararlanabileceği alan ve hizmetlerin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Tezin amacı doğrultusunda incelenen sosyal değişim teorisi çerçevesinde elde edilen bulgular, kuramsal beklentilerle örtüşmektedir. Yerel halkın turizme yönelik destekleyici tutumları, ekonomik ve sosyo-kültürel algılarla şekillenmekte olup, bu tutumlar sosyal değişim teorisindeki fayda-maliyet değerlendirmeleriyle açıklanabilir niteliktedir. Araştırma sonuçları, eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin turizme verdikleri ekonomik desteğin arttığı, benzer şekilde aylık gelir düzeyinin yükselmesiyle de turizmin ekonomik getirilerine yönelik algı ve destek düzeyinde pozitif bir artış olduğu gözlenmiştir. Bu durum, bireylerin turizmden bekledikleri ekonomik faydalar arttıkça, sosyal değişim çerçevesinde turizme karşı daha olumlu tutum geliştirdiklerini göstermektedir. Sosyal Değişim Teorisi'ne göre, kişiler fayda-maliyet dengesi kurarak davranışlarını şekillendirirken, daha yüksek eğitim ve gelir seviyesine sahip bireylerin, turizm faaliyetlerinin getireceği ekonomik avantajları daha iyi algılayıp değerlendirebildiği ve bu nedenle turizme daha fazla destek verdiği söylenebilir. Bu bulgular, turizmin sürdürülebilir gelişimi için yerel halkın ekonomik beklentilerinin karşılanması önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Araştırma bulguları, çevresel algılar konusunda ise iki yönlü bir bakış açısı ortaya koymuştur. Özellikle bu konuda yerel halk turizmin çevre koruma bilincini

artırabileceğini düşünmekle birlikte, çevresel sorunlar ve doğal dengenin bozulması endişelerini de dile getirmiştir. Bu durum, sürdürülebilir kırsal turizm politikalarında çevre koruma ve turizm yönetiminin planlı yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

Demografik değişkenlerin kırsal turizm algı ve destek düzeyleri üzerindeki etkileri incelendiğinde, medeni durum, eğitim düzeyi, yaşama süresi ve yaşanılan yer değişkenlerinin anlamlı farklılıklar yarattığı saptanmıştır:

- Medeni durum açısından evli katılımcıların ekonomik ve sosyo-kültürel algılarının, bekar katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, turizm politikalarının toplumsal yapıyı ve aile temelli dinamikleri dikkate alacak şekilde tasarlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.
- Eğitim düzeyi arttıkça kırsal turizm algısının ve desteğinin daha da güçlendiği görülmüştür. Yükseköğretim mezunlarının ekonomik ve sosyo-kültürel algılarının daha olumlu olması, literatürde yer alan eğitim düzeyinin çevresel ve sosyal farkındalığı artırdığına ilişkin bulgularla örtüşmektedir.
- Bölgede yaşama süresi arttıkça, özellikle 21 yıl ve üzeri süredir Şavşat'ta yaşayan bireylerin ekonomik algılarının ve destek düzeylerinin anlamlı biçimde yükseldiği ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, uzun süreli yerleşik nüfusun turizm gelişimine daha fazla katkı sağlayabileceğini göstermektedir.
- Yaşanılan yer değişkeninde, merkezde yaşayanların çevresel boyuttaki algılarının köyde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu, kentsel yerleşimlerde yaşayan bireylerin çevresel sorunlara karşı daha duyarlı olabileceğine işaret etmektedir.

Bulgular genel olarak, ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel algılar birbirini olumlu etkileyerek turizme verilen desteği artırmakta, algı ve desteğin birbirini besleyen bir yapı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, turizm ürünlerinin yalnızca turist sayısını arttırmaya odaklanmak yerine niteliksel olarak çeşitlendirilmesi, altyapıların geliştirilmesi ve yerel halkın katılımının artırılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, Şavşat ilçesi için şu temel çıkarımları ortaya koymaktadır:

- Kırsal turizmin ekonomik kazanımlarının görünür kılınması, halkın motivasyonunu güçlendirmektedir.
- Sosyo-kültürel boyutta, yerel kültürün korunmasına ve tanıtılmasına yönelik faaliyetlerin artırılması, halk desteğini pekiştirecektir.
- Çevresel sürdürülebilirlik bilincinin artırılması, uzun vadede turizmin başarısı için kritik öneme sahiptir.
- Eğitim düzeyinin turizm algısını olumlu etkilediği göz önünde bulundurularak, çevre, kültür ve turizm konularında farkındalık artırıcı programlar düzenlenmelidir.
- Farklı demografik grupların (kadınlar, gençler, uzun süre bölgede yaşayanlar) turizm faaliyetlerine katılımı, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek en önemli unsurlardan biridir.

Bu araştırmada ulaşılan bulgular, Şavşat ilçesindeki kırsal turizmin sürdürülebilirliğinde yerel halkın algısı ve desteğinin kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ancak yalnızca mevcut durumu tespit etmek, kırsal kalkınma ve turizm yönetimi açısından yeterli olmayacaktır. Bu sebeple, araştırmanın uygulamaya dönük katkısını güçlendirmek amacıyla, elde edilen veriler ışığında tüm paydaşlara yönelik açıklayıcı öneriler belirtilmiştir. Söz konusu bu öneriler, yerel halkın ekonomik, sosyal faydalarını karşılamaya ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini uygulamaya dönük stratejiler içermektedir.

Öneriler kısmı, araştırmanın yalnızca teorik değil, aynı zamanda pratik, anlaşılabilir ve politika yapıcılar için yol haritası olacak bir kaynak şeklinde hedeflemektedir. Burada sunulan maddeler, politika yapıcılardan turizm işletmecilerine, yerel halktan akademisyenlere kadar tüm aktörlerin sorumluluk ve katkı alanlarını belirlemekte; sürdürülebilir kalkınmanın ancak bütüncül ve katılımcı bir yaklaşımla sağlanabileceği anlayışına dayanmaktadır. Böylece, kırsal turizmin bölgede uzun vadede istikrarlı şekilde gelişmesine katkı sunacak uygulama önerileri geliştirilmiştir:

Politika yapıcılara yönelik öneriler;

- Kırsal turizm planlamasında yerel halkın görüşlerini almak için düzenli köy toplantıları, çalıştaylar ve danışma kurulları oluşturulmalıdır.

- Kadın ve genç girişimciler için mikro kredi, hibe ve eğitim destekleri sunulmalıdır.
- Sosyo-demografik farklılıklar (medeni durum, eğitim düzeyi, bölgeye yerleşme süresi) gözetilerek kapsayıcı turizm politikaları oluşturulmalıdır.
- Uzun süredir bölgede yaşayan halkın bilgi ve deneyimlerinden turizm politikalarının oluşturulmasında faydalanılmalıdır.
- Geri dönüşüm, atık yönetimi, yenilenebilir enerji kullanımı gibi çevre dostu uygulamalar turizm işletmeleri için zorunlu hale getirilmelidir.
- Çevre bilinci, kültürel miras koruma, turistlerle iletişim gibi konularda halk eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.
- Turizm tesisleri sadece turistlere değil, yerel halka da hizmet edecek şekilde (spor, sosyal alanlar vb.) planlanmalıdır.
- Bilgilendirme panoları, sosyal medya ve yerel basın aracılığıyla çevresel sürdürülebilirlik kampanyaları düzenlenmelidir.

Turizm İşletmecilerine yönelik öneriler;

- Yayla, botanik, tarım, çiftlik turizmi gibi ürünler geliştirilerek yerel kültür, gastronomi ve el sanatlarıyla entegre edilmelidir.
- Atık yönetimi, enerji tasarrufu ve su kullanımı gibi çevre dostu uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- Turizm tesisleri hem turistlere hem de yerel halka açık olacak şekilde sosyal alanlar içermelidir.
- El sanatları atölyeleri, yöresel yemek kursları ve halk oyunları gibi etkinliklerle kültürel miras korunmalı ve tanıtılmalıdır.
- Akademisyenlerle iş birliği içinde, ihtiyaçlara yönelik çözüm odaklı projeler geliştirilmelidir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

- Yerel halkın turizm planlamasına katılımının, turizme yönelik desteği ve sahiplenmeyi nasıl etkilediği,
- Medeni durum, eğitim seviyesi, yaş ve bölgede yaşama süresi gibi değişkenlerin turizme destek üzerindeki rolü,

- Turizmin gelişimiyle birlikte halkın algı, beklenti ve tutumlarında zamanla oluşan değişimler,
- Yerel halkın turizme aktif katılımını teşvik eden yöntemler (eğitim, teşvik, bilinçlendirme vb.) araştırılmalı ve etkileri ölçülmelidir.

Son olarak araştırma sonuçları göstermektedir ki; kırsal turizmin sürdürülebilirliği, yerel halkın ekonomik beklentilerinin karşılanması, sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve çevreye duyarlı uygulamaların hayata geçirilmesiyle mümkündür. Bu bağlamda, tüm paydaşların ortak hedefler etrafında birleşmesi, bölge turizminin yerel kalkınmaya katkısını ve uzun vadeli başarısını garanti altına alacaktır. Şavşat'ın sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin korunması, turizmin sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmezdir. Bu kapsamda, ilgili kurumlar arasında iş birliği geliştirilmeli ve bölgesel kimliği ön plana çıkaran bir destinasyon yönetimi anlayışı benimsenmelidir.

Bu çalışma, Şavşat ilçesinde kırsal turizm algısı ve turizme verilen destek arasındaki ilişkiyi ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlarda inceleyerek önemli veriler sunmuştur. Ancak, gelecekte benzer konularda araştırma yapmayı planlayanlar için, araştırma kapsamının Şavşat ilçesinin farklı mevsimsel dönemlerinde yapılması önerilir. Ayrıca, bu araştırma sadece anket yöntemiyle sınırlı kalmıştır; derinlemesine görüşmeler, grup tartışmaları ve gözlem gibi yöntemler kullanılarak, yerel halkın kırsal turizmle ilgili düşünceleri daha detaylı şekilde anlaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Ak, Ö., Zengin, B., & Türkseven, E. (2023). Ekonomi ve ekoloji kısılacında sürdürülebilir kırsal turizmin değerlendirilmesi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(20), 36-53.
- Akar, B. (2012). *Karagöl - Sahara Milli Parkı (Şavşat, Artvin) içerisindeki Karagöl'ün kıyı bölgesi bentik alg florası* (Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı).
- Albayrak, L., & Yılmaz, C. (2020). Kültürel Miras Bağlamında Geleneksel Kır Mimarisinin Yaşatılmasına Bir Örnek: Bahçeciler Evi (Şavşat, Artvin). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(2), 193-225.
- Andereck, K. L., & Nyaupane, G. P. (2011). Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents. *Journal of Travel research*, 50(3), 248-260.
- Andereck, K. L., & Vogt, C. A. (2000). The relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel research*, 39(1), 27-36.
- Arslan Muhacir, E. S., & Özdemir, M. (2017). Kırsal Turizmin Fiziksel Sosyal ve Kültürel Etkileri Konusunda Halkın Görüşleri: Artvin Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 11-18.
- Arslan, A., Yıldız, E., & Esen, O. (2023). Yerel halkın sürdürülebilir turizm tutumlarının incelenmesi: Kuşadası örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 18(72), 425-448.
- Ayazlar, R. (2017). Kırsal Turizmde Yerel Halkın Tutumu. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(1).
- Aydemir, E. (2010). *Yöresel mimarinin ve kırsal dokunun korunması: Artvin Şavşat Balıklı Mahallesi örneği* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı).
- Aydın, P. (2012). *Bursa ili dağ yöresinde ekolojik turizmi geliştirme olanakları* (Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı).
- Aydın, S. (2019, June). 4. Uluslararası Turizm Kongresi. In *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* (Vol. 30, No. 3, pp. 254-254).
- Aytuğ, K., & Mıkacı, M. (2017). Ab Turizm Politikaları Çerçevesinde Artvin İli'nin Sürdürülebilir Turizm Potansiyeli. *Karadeniz Araştırmaları*, 14(56), 221-238.

- Azadaliyev, S. (2022). *Yerel halkın kırsal turizm faaliyetlerine yönelik algı ve desteği* (Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bakırcı, M. (2012). Kırsal yerleşmelerde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde turizmin etkisi: Yaylalar Köyü örneği (Yusufeli/Artvin). *Türk Coğrafya Dergisi*, (57), 71-85.
- Bello, F. G. (2021). Community participation in tourism planning at Majete Wildlife Reserve, Malawi. *Quaestiones Geographicae*, 40(4), 85-100.
- Bilici, N.,& Işık, Z. (2018). Bölgesel kalkınmada yayla turizmi: Rize ili örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-21.
- Blau, P. (2017). *Exchange and power in social life*. Routledge.
- Bramwell, B.,& Sharman, A. (1999). Collaboration in local tourism policymaking. *Annals of tourism research*, 26(2), 392-415.
- Briassoulis, H. (2002). Sustainable tourism and the question of the commons. *Annals of tourism research*, 29(4), 1065-1085.
- Briedenhann, J.,& Wickens, E. (2004). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas—vibrant hope or impossible dream?. *Tourism management*, 25(1), 71-79.
- Cana, S. (2021). *Rural tourism in Izmir: Social, cultural and economic aspects on potential and existing destinations* (Master's thesis, Yaşar University, Graduate School, Tourism Management).
- Coşkun, R.,& Okuyucu, A. (2022). Kültürel Mirasın Korunması ve Turizmle İlişkisine Yönelik Yerel Halkın Algı ve Tutumları: Odunpazarı Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 20(1), 246-281.
- Çeken, H., Uçar, M., & Dalgın, T. (2012). Kırsal turizmin gelişimi konusunda yerel halkın algıları: Fethiye yöresi örneği. *Turak Turizm ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 4-28.
- Çetin, A., & Şentürk, M. (2016). Bilgi Paylaşma Davranışının Planlı Davranış Teorisi ve Sosyal Değişim Teorisi Bağlamında İncelenmesi: Dermatologlar Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Ege Academic Review*, 16(2).
- Çiçek, D.,& Yaşar, S. A. R. I. (2018). Kalkınma Kuramları ve Turizmin Gelişimi (Development Theories and Tourism Development). *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 6(4), 993-1015.
- Dancey, C. P.,& Reidy, J. (2007). *Statistics without maths for psychology* (4th ed.). Pearson/Prentice Hall.

- Dinçer M. Z., & Cetin, G. (2015). Kalkınma Planlarında Turizm. In D. Küçükaltan, H. Çeken & Ş. O. Mercan (Eds.) *Değişik Perspektifleriyle Turizm Politikası ve Planlaması* (pp. 171-192). Ankara: Detay.
- Doğan, S., & Özaslan, Y. (2017). Kırsal Alan Gelişimi Açısından Kırsal Turizm Ve Kırsal Turizmin Dünyadaki Durumu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 61-78.
- Doğanay, H., & Orhan, F. (2017). Şavşat ilçesinde hayvancılık ve hayvansal üretim. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 513-530.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege coğrafya dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Eminağaoğlu, Ö., & Anşın, R. (2004). Flora of the Karagöl-Sahara national park (Artvin) and its environs. *Turkish Journal of Botany*, 28(6), 557-590.
- Erkılıç, E. (2019). Yerel Halkın Turizm Algısı ve Turizmin Gelişimine Yönelik Tutumları: Rize Örneği. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 66-82.
- Field, A. P. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage.
- Gannon, A. (1994). Rural tourism as a factor in rural community economic development for economies in transition. *Journal of sustainable tourism*, 2(1-2), 51-60.
- Gazeloğlu, C., & Erkılıç, E. (2020). *Bilimsel araştırmalarda temel örnekleme yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 17.0 update* (10th ed.). Pearson.
- Ghasemi, A., & Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: A guide for non-statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism*, 10(2), 486-489.
- Gladwin, T. N., Kennelly, J. J., & Krause, T. S. (1995). Shifting paradigms for sustainable development: Implications for management theory and research. *Academy of management Review*, 20(4), 874-907.
- Göktaş Kulualp, H., & Sarı, Ö. (2019). Destekleme davranışı ve sosyal değişim teorisi kapsamında kırsal turizmin etkilerinin değerlendirilmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 643-666.
- Gursoy, D., & Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: An improved structural model. *Annals of tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of tourism research*, 29(1), 79-105.

- Hacıoğlu, Y. (2019). *Bir destinasyon olarak bilinen Artvin ilinin kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir çalışma* (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.
- Harris, J. M. (2000). Basic principles of sustainable development. *Dimensions of sustainable development, 1*, 21-40.
- Hwang, D., Stewart, W. P., & Ko, D. W. (2012). Community behavior and sustainable rural tourism development. *Journal of Travel research, 51*(3), 328-341.
- Irshad, H. (2010). Rural Tourism—An overview”, Rural Development Division, Government of Alberta. *Agriculture and Rural Development October, 8*, 25-28.
- Işkın, M. (2021). Türkiye’nin gastronomi turizmi gelişmişlik göstergeleri ve yerli turistlerin göstergelere ilişkin deneyim durumları. *Journal of Global Tourism and Technology Research, 2*(1), 27-34.
- Kadıoğlu, B. (2024). *Yoksul yanlı turizm kapsamında: Borçka örneği* (Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı).
- Kaiser, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. *Educational and Psychological Measurement, 20*(1), 141–151.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika, 39*(1), 31–36.
- Karahan, M. (2020). Turizm İşletmelerinde Fiyatlandırma Stratejileri ve Muhasebe Bilgi Kalitesi İlişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches, 15*(26), 4665-4685.
- Karataş, A. (2020). Kırsal alanların kalkınmasında kırsal turizmin rolü: Niğde ili örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9*(1), 714-735.
- Katircioglu, S. T. (2014). International tourism, energy consumption, and environmental pollution: The case of Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 36*, 180-187.
- Katlav, E. Ö., & Küçükaltan, D. (2019). Kırsal turizmin gelişimine yönelik yerel halkın yaklaşımı: Avanos Göynük köyü üzerine bir araştırma. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, 3*(4), 739-752.
- Khan, A., Bibi, S., Lorenzo, A., Lyu, J., & Babar, Z. U. (2020). Tourism and development in developing economies: A policy implication perspective. *Sustainability, 12*(4), 1618.

- Kılıç, S. N., & Buzlukçu, C. (2021). Yaşam tarzı göçü bağlamında kentten kırsala kaçış: Yeni köylü turizm girişimcileri üzerine nitel bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46-1), 1387-1400.
- Kurnaz, A., Özgürel, G., & Kurnaz, H. A. (2015). Kırsal Turizmde Yöresel Ürünlerin Kullanımı Açısından Yol Üstü İşletmelerin Değerlendirilmesi: Marmaris Osmaniye Kırsalındaki Kahvaltı Durakları. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 5(1), 32-36.
- Kutlu, E. (2020). Şavşat nüfus defteri (1835): Transkripsiyon ve değerlendirme (Yüksek lisans tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı).
- Lane, B. (2005). Sustainable rural tourism strategies: A tool for development and conservation. *Revista Interamericana de Ambiente y Turismo-RIAT*, 1(1), 12-18.
- MacDonald, R., & Jolliffe, L. (2003). Cultural rural tourism: Evidence from Canada. *Annals of tourism research*, 30(2), 307-322.
- Martínez, C. I. P., & Poveda, A. C. (2024). Efficiency and sustainability of the tourism industry in Latin America. *Regional Sustainability*, 5(4), 100178.
- Mason, P. (2020). *Tourism impacts, planning and management*. Routledge.
- McKercher, B., & Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Routledge.
- Mercan, Ş. O., & Pak, A. (2014). Küreselleşme sürecinde turizmin kırsal boyutu: Kırsal turizmin dünü ve bugünü. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (2), 29-33.
- Muganda, M., Sirima, A., & Ezra, P. M. (2013). The role of local communities in tourism development: Grassroots perspectives from Tanzania. *Journal of human ecology*, 41(1), 53-66.
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., ... & Lile, R. (2016). Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development. *Sustainability*, 8(1), 100.
- Nghiêm-Phú, B. (2015). Perceptual and functional antecedents of local residents' support-for-tourism: Findings of a study in Hanoi, Vietnam. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 21(4), 375-397.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- OECD. (1994). Veri Bankası. Erişim adresi: <http://www.data.oecd.org/>

- Ofluoğlu, M., 2022. *AB desteklerinin TRC bölgesinde kırsal turizm gelişimine etkisi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Oğan, Y.,& Cömert, M. (2022). Artvin yöre gastronomisinde tıbbi ve aromatik bitkiler. *Aydın Gastronomy*, 6(1), 29-38.
- Oğan, Y.,& Durlu-özkaya, F. (2021). Artvin'i ziyaret eden turistlerin gastronomi deneyimleri üzerine bir inceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 211-227.
- Orhan, F. (2014). Kırsal Turizm Çekicilikleri Yönünden Maden Köyü ve Yaylası (Şavşat). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 101-122.
- Orhan, F. (2014). Şavşat'ın beşerî ve ekonomik coğrafyası (Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı).
- Orhan, F.,& Doğanay, H. (2017). Türkiye'nin sakin şehirlerinden biri olan Şavşat'ın turizm potansiyelinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 303-326.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi* (Cilt 1). Kaan Kitapevi.
- Özdamar, K. (2001). *Paket programlar ve istatistiksel veri analizi (Çok değişkenli analizler)* (4. baskı). Kaan Yayınları.
- Özgüç, N. (2007). Turizm coğrafyası. *İstanbul: Çantay Kitabevi*.
- Özkan, E. (2007). Türkiye'de kırsal kalkınma politikaları ve kırsal turizm (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı).
- Özmete, E. (2012). Kırsal kalkınma için kadınların güçlendirilmesi: Sosyal hizmet modelleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 117-128.
- Öztürk, A., İpek, F., & Kayacan, B. (2023). Cittaslow (sakin şehir) yaklaşımının sürdürülebilir yerel kalkınmaya etkisi: Şavşat örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 187-208.
- Öztürk, N. (2023). *Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumları: Bir sakin şehir (Cittaslow) olarak Şavşat örneği* (Master's thesis, Balıkesir University (Turkey)).
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS* (7th ed.). Routledge.
- Pavlić, I., Portolan, A., & Puh, B. (2015, April). The social impacts of tourism on local community's quality of life. In *3rd International Scientific Conference Tourism in Southern and Eastern Europe* (Vol. 3, pp. 259-272).

- Phillip, S., Hunter, C., & Blackstock, K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism management*, 31(6), 754-758.
- Polat, F. (2000). *Şavşat ve yöresi ağızları* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Richards, G. W. (2001). Cultural tourists or a culture of tourism? Developments in the European cultural tourism market. In *Innovations in cultural tourism* (pp. 1-9). ATLAS.
- Saxena, G., Clark, G., Oliver, T., & Ilbery, B. (2007). Conceptualizing integrated rural tourism. *Tourism Geographies*, 9(4), 347-370.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?*. Routledge.
- Sharpley, R., & Roberts, L. (2004). Rural tourism—10 years on. *International Journal of tourism research*, 6(3), 119-124.
- Siegel, S., & Castellan, N. J., Jr. (1988). *Nonparametric statistics for the behavioral sciences* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 67-75.
- Soykan, F. (2003). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(1).
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J., & Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260–274.
- Subaşı, B. M. (2019). *İlica (Şavşat-Artvin) jeotermal sularının hidrojeokimyasal ve izotopik incelenmesi* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon).
- Subaşı, E. (2022). Şavşat-Tepeköy Geleneksel Yaşam Kültürü Müzesi ve Müzede Sergilenen Eserler. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 18-34.
- Surat, H. (2019). Alternative tourism and ecotourism on creating diversification of tourism product: Example of Şavşat. *The Journal of International Social Research*, 12(68), 1242–1247.
- Şahin, G. (2017). *Artvinde yaşayan yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumları üzerine bir araştırma* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şahin, H., 2019. *Yavaş kent hareketi bağlamında kent pazarlama: Şavşat*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Trabzon.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007. *Türkiye turizm stratejisi* (2023). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7th ed.). Pearson.
- Taş, İ., Eylemer, S., & Şemşit, S. (2016). KIRSAL TURİZME BÜTÜNLEŞİK YAKLAŞIM: AVRUPA BİRLİĞİ ÖRNEĞİ. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 877-904.
- Tchetchik, A., Fleischer, A., & Finkelshtain, I. (2006). Rural tourism: Development, public intervention and lessons from the Israeli experience.
- Telfer, D. J., & Wall, G. (1996). Linkages between tourism and food production. *Annals of tourism Research*, 23(3), 635-653.
- Tırnakçı, A. (2017). Kırsal Peyzaj Kımlığının Sürdürülebilirliği ve Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi: Artvin-Şavşat Örneği. *Paradoks: The Journal of Economics, Sociology & Politics*, 13(1).
- Timothy, D. J. (1999). Participatory planning A view of tourism in Indonesia. *Annals of tourism research*, 26(2), 371-391.
- Torun, E. (2013). Kırsal turizmin bölge insanına katkıları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2013(1), 31-37.
- Tosun, C. (2002). Host perceptions of impacts: A comparative tourism study. *Annals of tourism research*, 29(1), 231-253.
- Tosun, C. (2006). Expected nature of community participation in tourism development. *Tourism management*, 27(3), 493-504.
- Tsetskhladze, S. (2023). *Gürcistan Acara bölgesinin kırsal turizm potansiyeli ve stratejilerinin değerlendirilmesi: Hulo ilçesi örneği* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı).
- Turan, A. (2012). *Artvin yöresinde el dokumacılığı* (Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı).
- TÜİK. (2024). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları, 2023*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- Uğur, N. G., & Akova, O. Açık Hava Rekreasyonel Aktivitelerinin Kırsal Turizme Etkisi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 6(2), 111-122.

- Wall, G. (2007). Sustainable development, sustainable tourism and sustainable livelihoods. *2007 International Tourism Biennial: Lessons From the Past. Directions for the Future*.
- Yalçın, Ş. (2022). *İtalya’da kırsal turizm: Toskana örneği* (Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü).
- Yang, S. (2024). Research on the Coordination between Cultural Heritage Protection and Sustainable Tourism Development. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 187, p. 03010). EDP Sciences.
- Yardımcı, M. (2015). *Şavşat Kalesi kazısı: Sırlı ve sırsız seramik buluntuların değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yıldırım, G., & Çelik Uğuz, S. (2020). Yerel Halkın Sakin Şehir Algısı: Havran Örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(2), 287–307. Geliş tarihi gönderen <https://www.jrtr.org/index.php/jrtr/article/view/66>
- Yılmaz, E., Sesli, F. A., & Uzun, Ö. F. (2021). Arıcılık faaliyetleri için uygun yerlerin coğrafi bilgi sistemleri ile belirlenmesi: şavşat ilçesi örneği. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 4(3), 111-116.
- Yılmaz, G., Fındık, N. Ö., & Aytekin, O. (2022). Şavşat Kalesi 2016-2017 Kazılarında Bulunmuş Olan Orta Çağ Dönemine Ait Sırsız Seramikler. *Art-Sanat Dergisi*, (18), 399-431.
- Yozukmaz, N., Ekiztepe, B. A., & Çeken, H. (2014). The importance of rural tourism: Rural tourism practices in the world and in Turkey. *International journal of social and economic sciences*, 4(2), 37-44.

EKLER

EK-1. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerden oluşan anket formu

Değerli Katılımcı,						
Bu anket "Şavşat İlçesinde Kırsal Turizmin Sürdürülebilirliği: Yerel Halkın Algısı ve Destek Düzeyine Yönelik Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezi için veri toplama amacıyla gerçekleştirilmektedir. Elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. İlginiz ve yardımınız için şükranlarımı sunarım.						
Sezer ALTANLAR [Signature Box] RTEÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü						
1. Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın						
2. Yaşınız: () 20 ve altı () 21-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üzeri						
3. Medeni Durumunuz: () Evli () Bekar						
4. Aylık Gelir Düzeyiniz: () 17.001 TL ve altı () 17.001 – 30.000 TL () 30.001-40.000 TL () 40.001-50.000 TL () 50.001 TL ve Üzeri						
5. Eğitim Durumunuz: () İlköğretim ve altı () Ortaöğretim () Yükseköğretim						
8. Şavşat' ta yaşama süreniz: () 0-1 yıl () 2-5 yıl () 6-10 yıl () 11- 15 yıl () 16 20 yıl () 21 yıl ve üzeri						
9. Yaşadığınız konum? () Şavşat merkez () Köy						
Lütfen görüşünüzü belirtiniz. (1) Hiç Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Katılıyorum (5) Kesinlikle Katılıyorum.						
		(1) Hiç Katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kararsızım	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle Katılıyorum
1	Bölgede turizmin gelişmesi, altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır.	1	2	3	4	5
2	Bölgede turizmin iş imkanlarını artıracığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3	Turizm, bölgede yaşam kalitesini yükseltmektedir.	1	2	3	4	5
4	Bölge, turizm sayesinde ekonomik gelir elde etmektedir.	1	2	3	4	5

EK-1. (Devam) Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerden oluşan anket formu

5	Turizm, bölgede arsa ve konut fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır.	1	2	3	4	5
6	Bölgede gerçekleştirilen turizm faaliyetleri toplumun ruh halini etkilemektedir.	1	2	3	4	5
7	Bölgede yapılan kültürel faaliyetler ve eğlence aktiviteleri yabancı turistlerin dikkatini çekmektedir.	1	2	3	4	5
8	Bölgedeki turizm faaliyetleri başka kültürlerden gelen insanlarla tanışma imkânı sunmaktadır.	1	2	3	4	5
9	Bölgede turizm için yapılan tesislerin kullanılabilir olması beni mutlu eder.	1	2	3	4	5
10	Yaşadığım bölgede turizm faaliyetleri sayesinde kamu hizmetlerinin (itfaiye, polis gibi) kalitesinin arttığını düşünüyorum	1	2	3	4	5
11	Bölgedeki turizm faaliyetleri güvenlik algımı artırmaktadır.	1	2	3	4	5
12	Turizm faaliyetlerinden kaynaklanan gürültü seviyeleri beni olumsuz etkiliyor.	1	2	3	4	5
13	Bölgede turizmin gelişmesi, trafik yoğunluğunun artmasına neden olabilir.	1	2	3	4	5
14	Turizm nedeniyle oluşan kalabalık, huzurumu kaçırıyor.	1	2	3	4	5
15	Turizmin bölgede çevre kirliliğini artıracaklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
16	Turizmin tanıtımını artırmaya yönelik uygulamaları olumlu buluyor ve destekliyorum.	1	2	3	4	5
17	Daha fazla turistik etkinliğin geliştirilmesi adına yapılan çalışmaları destekliyorum.	1	2	3	4	5
18	Turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi için yapılan uygulamalara destek veriyorum.	1	2	3	4	5
19	Turistik tesislerin sayısını artırmaya yönelik çalışmaları destekliyorum.	1	2	3	4	5
20	Daha fazla turist çekmek amacıyla gerçekleştirilen girişimleri destekliyorum.	1	2	3	4	5
21	Ülkemin uluslararası turistler tarafından ziyaret edilmesini memnuniyetle öneririm.	1	2	3	4	5

ETİK KURUL KARARI

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 11/12/2024
Toplantı K. Sayısı : 2024/462

Sezer ALTANLAR'ın "Şavşat İlçesindeki Kırsal Turizmin Sürdürülebilirliği: Yerel Halkın Algısı ve Desteğine Yönelik Bir Araştırma" isimli proje çalışması kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurumumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ
Başkan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi 53100 RİZE
Tel: 0464 223 81 00 Faks: 0464 223 63 28